Această ediție a fost publicată prin înțelegere cu Rev. J. Francis Stroud, S.J. Fordham University
Faber Hall Bronx NY

Coperta: MONICA VIŞAN
Tehnoredactare: MONICA VIŞAN

Tel./fax. 021/6656223; 0744352963; e-mail monica.visan@fx.ro
http://www.editura-foryou.ro

Printed in Romania ISBN 973-7978-10-2

ANTHONY DE MELLO

CONŞTIENȚA

Capcanele şi şansele realității

Traducere
Monica Vişan

EDITURA FOR YOU

ACEASTĂ CARTE REPREZINTĂ O CULEGERE DE CONFERINȚE DE SPIRITUALITATE, PE CARE ANTHONY DE MELLO LE-A ȚINUT PE PARCURSUL ANILOR.

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE

Cu ocazia unei adunări între prieteni, lui Tony de Mello i s-a cerut să spună câteva cuvinte despre natura muncii sale. El s-a ridicat și a spus o poveste pe care a repetat-o mai târziu în conferințe și pe care o veți recunoaște în cartea sa „Cântecul păsării".

Spre uimirea mea, el mi-a spus că această poveste este va-labilă și pentru mine.

Un om a găsit un ou de vultur și l-a pus în cuibarul unei găini de curte. Puiul de vultur a ieșit din ou o data cu puii de găina și a crescut împreună cu ei.

Toată viața lui, vulturul a făcut ceea ce au făcut și puii de curte, crezând că este pui de curte. A scurmat pământul după viermi și insecte. A cloncănit și a cotcodăcit. Dădea din aripi și zbura un pic în aer.

Anii au trecut și vulturul a îmbătrânit foarte tare. Într-o zi el a văzut o pasăre splendidă deasupra lui, pe cerul fără nori. Aceasta plana într-o grațioasă măreție printre curenții puternici, abia bătând din aripile sale viguroase, aurii.

Bătrânul vultur privi în sus cu venerație. „Cine e acesta?", a întrebat el.

„Acesta este vulturul, regele păsărilor", i-a spus vecinul său. „El aparține Cerului. Noi aparținem Pământului – noi suntem găini". Și astfel vulturul a trăit și a murit ca o găină, pentru că asta a crezut că este.

Uimit? La început m-am simțit pur și simplu jignit! Oare mă asemuia el, în public, cu un pui de găină? Într-un fel – și da și nu. Insultă? În nici un caz! Acesta nu era felul lui Tony. Dar ne spunea mie și celorlalți oameni că, în ochii lui, eu eram „un vultur auriu", inconștient de înălțimile la care mă puteam avân-

ta. Această poveste m-a făcut să înțeleg valoarea omului, adevărata sa iubire și respectul față de oameni – și să spun mereu adevărul. În aceasta consta munca sa – în trezirea oamenilor la realitatea măreției lor. Acesta era Tony de Mello, în forma lui cea mai bună, proclamând mesajul „trezirii", văzând lumina care suntem pentru noi și pentru ceilalți, recunoscând că suntem mai buni decât o știam.

Să păstrez viu spiritul cuvintelor sale și să susțin spontaneitatea sa în fața unui public receptiv, folosindu-mă de cuvântul scris – aceasta a fost sarcina mea, după moartea lui. Mulțumită minunatului sprijin de care m-am bucurat din partea lui George McCauley, S.J., Joan Brady, John Culkin și a altora, mult prea numeroși pentru a-i numi, am surprins în mod minunat, în paginile care urmează, orele emoționante, distractive și provocatoare pe care Tony le-a petrecut comunicând cu oameni adevărați.

Bucurați-vă de carte. Lăsați cuvintele să vi se strecoare în suflet și ascultați – după cum v-ar sugera și Tony – cu inima. Ascultați-i poveștile și vi le veți auzi pe ale voastre.

Vă las acum cu Tony – un ghid spiritual, un prieten pe care îl veți avea pe viață.

J. Francis Stroud, S. J.
Centrul de Spiritualitate De Mello
Universitatea Fordham
Bronx, New York

DESPRE TREZIRE

Spiritualitate înseamnă trezire. Majoritatea oamenilor, chiar dacă nu o știu, sunt adormiți. Ei s-au născut adormiți, trăiesc adormiți, se căsătoresc în somn, nasc copii în somn, mor în somn – fără să se trezească vreodată. Nu înțeleg niciodată farmecul și frumusețea acestui lucru pe care noi îl numim existență umană. Știți că toți misticii – catolici, creștini, necreștini, indiferent de credință, indiferent de religie – sunt unanimi într-un singur lucru: că totul e bine, totul e bine. Chiar dacă totul e o harababură, totul este bine.

Ciudat paradox, desigur. Dar, în mod tragic, majoritatea oamenilor nu ajung să vadă că totul este bine, pentru că sunt adormiți. Au doar un coșmar.

Anul trecut, la televiziunea spaniolă am auzit o poveste despre un bărbat care bate la ușa fiului său. „Jamie", spune el, „trezește-te!" Jamie răspunde: „Nu vreau să mă scol, tată." Tatăl strigă, „Scoală-te, trebuie să mergi la școală." Jamie spune: „Nu vreau să merg la școală." „De ce nu?", întreabă tatăl. „Din trei motive", spune Jamie. „Primul, pentru că e atât de plictisitor; al doilea, copiii mă tachinează; și al treilea, pentru că urăsc școala". Și tatăl îi spune: „Ei bine, eu îți voi da trei motive pentru care *trebuie* să mergi la școală. Primul, pentru că este responsabilitatea ta; al doilea, pentru că ai patruzeci și cinci de ani și al treilea, pentru că ești directorul școlii." Trezește-te , trezește-te! Ai crescut. Ești prea mare să fii adormit. Trezește-te! Încetează să te mai joci cu jucăriile.

Cei mai mulți oameni îți spun că vor să treacă de grădiniță – dar să nu-i crezi. Nu-i crede! Tot ce vor de la tine este să le repari jucăriile stricate. „Dă-mi înapoi soția. Dă-mi înapoi slujba. Dă-mi înapoi banii. Dă-mi înapoi reputația mea, succesul meu." Asta este ce vor ei; vor alte jucării în locul celor vechi.

Atât. Chiar şi cel mai bun psiholog îţi va spune că oamenii nu vor cu adevărat să fie vindecaţi. Ceea ce vor este alinare; vindecarea este dureroasă.

Trezirea este neplăcută, să ştii. Te simţi bine şi confortabil în pat. E enervant să fii trezit. Acesta este motivul pentru care înţeleptul, guru, nu va încerca să trezească oamenii. Sper că voi fi înţelept aici şi nu voi încerca vreodată să vă trezesc, dacă sunteţi adormiţi. În definitiv, nu este treaba mea, chiar dacă vă spun câteodată: „Treziţi-vă!"

Datoria mea este să-mi fac treaba, să-mi fac numărul.

Dacă profitaţi de pe urma acestui lucru, bine; dacă nu, foarte rău! Cum spun arabii: „Natura ploii este aceeaşi, dar ea face să crească şi spini în mlaştini şi flori în grădini."

VĂ VOI FI DE FOLOS LA ACEST SEMINAR?

Credeţi că voi fi de folos cuiva? Nu! O, nu, nu, nu, nu, nu! Să nu vă aşteptaţi să fiu de folos cuiva. Cum nici eu nu mă aştept să dăunez cuiva. Dacă sunteţi influenţaţi, voi aţi făcut-o; şi dacă aţi fost ajutaţi, voi aţi făcut-o. Chiar voi aţi făcut-o! Credeţi că oamenii vă ajută? Nu vă ajută. Credeţi că oamenii vă sprijină? Nu vă sprijină.

Într-un grup de terapie pe care îl conduceam la un moment dat era o femeie. O călugăriţă. Mi-a spus: „Nu mă simt sprijinită de maica superioară." Aşadar, i-am spus: „Ce vrei să zici cu asta?" Şi ea mi-a răspuns: „Ei bine, maica superioară, cea locală, nu apare niciodată la cursurile de iniţiere pentru novicele pe care le conduc. Niciodată nu-mi spune un cuvânt de apreciere." Eu i-am spus: „Bine, hai să jucăm o scenetă. Să zicem că o cunosc pe maica superioară locală. De fapt, să zicem că ştiu exact ce gândeşte ea despre tine. Deci îţi spun (jucând rolul maicii superioare locale): ‚Ştii Mary, motivul pentru care eu nu vin acolo unde eşti tu, este că e singurul loc din provincie fără necazuri – fără probleme. Ştiu că tu îl supraveghezi, deci totul este bine.' Cum te simţi acum?" Ea mi-a spus, „Mă simt minunat." Apoi i-am spus, „Vrei să ieşi din cameră pentru un minut sau două? Aceasta face parte din exerciţiu."

Aşa a şi făcut. În timp ce era afară, le-am spus celorlalţi din grupul de terapie: „Eu mai sunt încă maica superioară locală, bine? Mary, care tocmai a ieşit, este cel mai slab administrator începător din câţi am avut vreodată în întreaga istorie a locului.

De fapt, motivul pentru care nu merg la iniţiere este că nu-mi place deloc ceea ce face. E pur şi simplu groaznic. Dar dacă îi spun adevărul, asta nu le va face pe novice decât să sufere şi mai mult. Vom aduce pe cineva să-i ia locul într-un an sau doi; pregătim pe cineva. În acelaşi timp, m-am gândit să-i spun acele lucruri drăguţe, pentru a o face să continue. Ce credeţi despre asta?" Ei au răspuns: „Ei bine, era singurul lucru pe care puteai să-l faci în situaţia asta." După aceea am readus-o pe Mary în grup şi am întrebat-o dacă se mai simţea la fel de minunat. „O, da," a spus. Sărmana Mary! Credea că este sprijinită, când, de fapt, nu era. Ideea e că majoritatea sentimentelor şi gândurilor noastre le evocăm noi înşine în capul nostru, inclusiv treaba asta cu oamenii care ne ajută.

Credeţi că voi îi ajutaţi pe oameni pentru că vă sunt dragi? Ei bine, am să vă spun ceva. Niciodată nu iubiţi pe nimeni. Sunteţi doar îndrăgostiţi de ideea preconcepută şi plină de speranţă despre acea persoană. Staţi o clipă şi gândiţi-vă: Nu iubiţi niciodată pe nimeni, ci sunteţi îndrăgostiţi de ideea preconcepută despre acea persoană. Nu aşa se întâmplă când sentimentul de afecţiune se răceşte? Ideea voastră se schimbă, nu-i aşa? „Cum ai putut să mă dezamăgeşti, când eu am avut atâta încredere în tine?", îi spui cuiva. Chiar ai avut încredere în acel om? Tu n-ai avut niciodată încredere în nimeni. Las-o baltă. Asta face parte din spălarea creierului de către societate. Tu n-ai încredere în nimeni, niciodată. Tu crezi doar în judecata ta despre acea persoană. Deci, de ce te mai plângi? Adevărul este că nu-ţi place să spui: ‚Modul meu de a judeca a fost greşit.' Nu este foarte măgulitor pentru tine, nu-i aşa? Aşa că preferi să spui: „Cum ai putut să mă dezamăgeşti?"

Deci, iată ce se întâmplă: Oamenii nu vor să se maturizeze cu adevărat, oamenii nu vor să se schimbe cu adevărat, oamenii nu vor să fie fericiţi cu adevărat. Aşa cum mi-a spus odată cineva, cu multă înţelepciune: „Nu încerca să-i faci fericiţi, vei

avea numai necazuri. Nu încerca să înveți un porc să cânte; tu îți pierzi vremea, iar pe porc îl enervează." Ca omul de afaceri care intră într-un bar, se așează și vede un tip cu o banană în ureche – o banană în ureche! Și se gândește: ‚Mă întreb dacă ar trebui să-i atrag atenția. Nu, nu e treaba mea.' Dar gândul nu-i dă pace. Așa că, după ce a băut un pahar, două, îi spune tipului: ‚Scuză-mă, ai o banană în ureche.' Tipul spune: ‚Ce-ai zis?' Omul de afaceri repetă: ‚Ai o banană în ureche.' Din nou tipul întreabă: ‚Ce-ai zis?' ‚Ai o banană în ureche!', strigă omul de afaceri. ‚Vorbește mai tare', spune tipul: ‚Am o banană în ureche!'

Deci totul e în zadar. ‚Renunță, renunță, renunță', îmi spun. Spune ce ai de zis și pleacă. Și dacă lor le este de folos, foarte bine – dacă nu, cu atât mai rău!

DESPRE EGOISMUL CORECT ȘI CHIAR INDICAT

Primul lucru pe care vreau să-l înțelegeți, dacă vreți cu adevărat să vă treziți, este acela că voi nu vreți să vă treziți. Primul pas spre trezire este să fiți îndeajuns de sinceri să recunoașteți că nu asta vă place. Nu vreți să fiți fericiți. Vreți un mic test? Hai să încercăm. Nu vă va lua decât un minut. Puteți să închideți ochii în timp ce faceți asta, sau puteți să-i țineți deschiși. Chiar nu contează. Gândiți-vă la cineva pe care îl iubiți foarte mult, cineva de care sunteți foarte apropiat, cineva care vă este foarte drag și spuneți-i acestei persoane din mintea voastră: ‚Mai degrabă aș vrea să am fericirea, decât să te am pe tine.' Vedeți ce se întâmplă. ‚Aș prefera să fiu fericit, decât să te am pe tine. Dacă aș avea de ales, fără îndoială că aș alege fericirea.' Oare există printre voi unii care au simțit că sunt egoiști, atunci când au spus asta? Mulți, se pare. Vedeți cum ni s-au spălat creierele? Vedeți cum ni s-au spălat creierele, încât am ajuns să gândim: ‚Cum am putut fi atât de egoist?' Dar uitați-vă la cine e egoist. Imaginați-vă pe cineva spunându-*vă vouă:* „Cum ai putut fi atât de egoist, încât să alegi fericirea în locul meu?" N-ai simți nevoia să răspunzi: „Scuză-mă, dar cum ai putut fi *tu* atât de egoist, încât *tu* să-mi ceri să te prefer pe tine în locul fericirii mele?!"

Odată, o femeie mi-a spus că, în copilărie, vărul ei iezuit

a organizat o conferință în biserica iezuită din Milwaukee. El deschidea fiecare conferința cu cuvintele: „Examenul iubirii este sacrificiul și etalonul iubirii este lipsa egoismului."

Este extraordinar! Am întrebat-o: „Ai vrea să te iubesc cu prețul fericirii mele?" „Da", mi-a răspuns ea.

Nu-i așa că-i nemaipomenit? Nu-i minunat? *Ea* m-ar fi iubit cu prețul fericirii *ei* și *eu* aș fi iubit-*o* cu prețul fericirii *mele* – și așa am fi avut *doi* oameni nefericiți ... dar, *trăiască iubirea!*

DESPRE DORINȚA DE FERICIRE

Spuneam că noi nu vrem să fim fericiți. Noi vrem alte lucruri. Sau, ca să spunem mai precis: nu vrem să fim fericiți în mod necondiționat. Sunt gata să fiu fericit, *cu condiția* să am asta, ailaltă. Dar asta ar însemna, de fapt, să-i spunem prietenului nostru, sau Dumnezeului nostru, sau oricui: Ești fericirea mea! *Dacă nu te am pe tine*, refuz să fiu fericit."

E atât de important să înțelegem acest lucru. Nu ne putem imagina să fim fericiți fără acele condiții. Cam așa este. Nu putem concepe să fim fericiți fără ele. Am fost învățați să plasăm fericirea noastră în ele.

Deci, acesta este primul lucru pe care trebuie să-l facem, dacă vrem să ne trezim – ceea ce este același lucru cu a spune: dacă vrem să iubim, dacă vrem libertate, dacă vrem bucurie și pace și spiritualitate. În acest sens, spiritualitatea este cel mai practic lucru din întreaga lume. Îi provoc pe toți să se gândească la ceva mai practic decât spiritualitatea, așa cum am definit-o eu – nu evlavie, nu devotament, nu religie, nu venerație, doar spiritualitate – să ne trezim, să ne trezim!

Priviți la suferința de pretutindeni, priviți la singurătatea, priviți la teama, confuzia, contradicțiile din inima oamenilor, la conflictul lăuntric, la conflictul exterior. Să presupunem că cineva v-a oferit o cale de a scăpa de toate acestea? Să presupunem că cineva v-a oferit o cale de a opri acea teribilă scurgere de energie, de sănătate, de emoție care vine din aceste conflicte și confuzie. Asta ați vrea?

Să presupunem că cineva ne-a arătat un mijloc prin care

ne-am iubi cu adevărat unul pe celălalt şi am fi în pace şi iubire. Vă puteţi gândi la ceva mai practic decât asta? Dar, în schimb, voi aveţi oameni ce gândesc că marile afaceri sunt mai practice, că politica e mai practică, că ştiinţa este mai practică.

Ce folos avem pe Pământ, trimiţând un om pe lună – dacă *noi* nu putem trăi pe Pământ?

VORBIM OARE DESPRE PSIHOLOGIE, ÎN ACEST CURS DE SPIRITUALITATE?

Este psihologia mai practică decât spiritualitatea? Nimic nu este mai practic decât spiritualitatea. Ce poate să facă sărmanul psiholog? El nu poate decât să atenueze puţin presiunea. Eu însumi sunt psiholog şi practic psihoterapia şi am acest mare conflict în interior, atunci când am de ales între psihologie şi spiritualitate. Mă întreb dacă asta are vreun înţeles pentru cineva. Pentru mine n-a avut nici un înţeles, timp de mulţi ani.

Vă voi explica. N-a avut nici un sens pentru mine timp de mulţi ani, până când am descoperit, dintr-o dată, că oamenii trebuie să sufere *îndeajuns de mult* într-o relaţie, ca să ajungă dezamăgiţi de *toate* relaţiile. Dacă stăm să ne gândim, nu este asta ceva îngrozitor? Trebuie să sufere *îndeajuns de mult* într-o relaţie, până să se trezească şi să spună: „M-am săturat! Trebuie să existe o cale mai bună de a trăi, decât dependenţa de altă fiinţă umană." Şi ce făceam, eu ca psihoterapeut? Oamenii veneau la mine cu problemele relaţiei lor, cu problemele lor de comunicare etc. şi, câteodată, ceea ce am făcut a fost de ajutor. Dar câteodată, îmi pare rău să o spun, nu a fost, pentru că i-a menţinut pe oameni în starea de somnolenţă. Poate că ar fi trebuit să fi suferit un pic *mai mult.* Poate ar trebui să ajungă la capătul puterilor şi să spună. „M-am săturat de *tot.*"

Doar când eşti sătul de suferinţa ta, poţi să ieşi din ea. Cei mai mulţi dintre oameni merg la psihiatru sau la psiholog, pentru a căpăta alinare. Repet: pentru a căpăta alinare. Nu pentru a ieşi din suferinţă.

Iată povestea micuţului Johnny, despre care se spune că

era retardat mintal. Dar devine evident că nu era, după cum veţi afla din această poveste.

Johnny merge la ora de modelaj la şcoala lui pentru copii speciali, primeşte bucata sa de lut şi o modelează. Ia un mic bulgăre de lut, merge într-un colţ al camerei şi se joacă cu el. Profesorul vine la el şi îi spune: „Bună, Johnny". Şi Johnny spune. „Bună". Iar profesorul întreabă: „Ce ai acolo în mână?" Şi Johnny spune: „Asta e o bucată de baligă de vacă." Profesorul întreabă iar: „Ce faci din ea?" El răspunde: „Fac un profesor."

Profesorul gândeşte: „Micuţul Johnny a regresat de-a binelea". Aşa că îl cheamă pe director, care tocmai trecea pe lângă uşă în acel moment, şi-i spune: „Johnny a regresat". Astfel că directorul merge la Johnny şi îi spune: „Bună fiule". Iar Johnny îi răspunde: „Bună". Directorul întreabă: „Ce ai în mână?" Iar el îi spune: „O bucată de baligă de vacă". „Ce faci din ea?" Iar el spune: „Un director."

Directorul gândeşte că acesta este un caz pentru psihologul şcolii şi trimite după psiholog! Psihologul este un tip deştept. El merge şi spune: „Bună." Iar Johnny spune: „Bună". Psihologul zice: „Ştiu ce ai în mână." „Ce?" „O bucată de baligă de vacă". Johnny spune: „Exact". „Şi ştiu ce faci din ea." „Ce?" „Faci un psiholog". „Greşit. Nu am destulă baligă de vacă!"

Iar ei ziceau că e retardat mintal!

Sărmanii psihologi, fac o treabă bună. Chiar asta fac. Sunt momente când psihoterapia este de un ajutor extraordinar, pentru că, atunci când eşti pe punctul de a deveni nebun, de a-ţi ieşi din minţi, eşti pe cale fie de a deveni bolnav psihic, fie de a da în misticism. De aceea, misticul este opusul nebunului. Ştiţi care este semnul ce arată că v-aţi trezit? Este atunci când vă întrebaţi: ‚Sunt nebun eu, sau sunt ei cu toţii nebuni?' Aşa este, cu adevărat. Pentru că suntem cu toţii nebuni! Întreaga lume este nebună. Nebuni dovediţi. Singurul motiv pentru care nu suntem închişi la balamuc e acela că suntem atât de mulţi. Deci, suntem nebuni.

Trăim cu idei nebuneşti despre iubire, despre relaţii, despre fericire, despre bucurie, despre tot. Am ajuns să cred că suntem într-atât de nebuni, încât, în caz că toată lumea este de acord

asupra unui lucru, poţi să fii sigur că acel lucru e greşit! Fiecare idee nouă, fiecare idee mare, când a apărut prima dată, era a unei minorităţi formată dintr-unul singur.

Acel om numit Iisus Hristos – minoritate de unul. Toţi spuneau altceva decât spunea el. Buddha – minoritate de unul. Toţi spuneau altceva decât el. Cred că Bertrand Russell a fost cel care a spus: „Fiecare mare idee porneşte ca o blasfemie." Problema se pune bine şi precis. Vei auzi multe blasfemii în zilele noastre. Pentru că oamenii sunt nebuni, sunt lunatici, iar cu cât îţi dai seama mai devreme, cu atât e mai bine pentru sănătatea ta mentală şi spirituală. Să n-ai încredere în ei. Să n-ai încredere în cei mai buni prieteni ai tăi. Lasă-te dezamăgit de prietenii tăi cei mai buni. Ei sunt foarte şmecheri. Aşa cum eşti şi *tu* în relaţiile tale cu toţi ceilalţi – cu toate că tu probabil nu o ştii. Ah, tu eşti atât de viclean, de subtil şi iscusit. Îţi faci bine numărul!

Nu sunt vorbe de laudă din partea mea, nu? Dar repet: voi vreţi să vă treziţi. Vă faceţi numărul. Şi nici măcar nu ştiţi asta. Credeţi că sunteţi atât de iubitori. Ha! Pe cine iubiţi? Până şi faptul că vă sacrificaţi, vă face să vă simţiţi bine, nu-i aşa? „Mă sacrific! Îmi urmez idealul." Dar obţii ceva din asta, nu-i aşa? Tu mereu obţii ceva din tot ce faci – până când te trezeşti.

Deci, iată primul pas. Realizaţi că nu vreţi să vă treziţi. E destul de greu să te trezeşti, când ai fost hipnotizat să gândeşti că un rest de ziar vechi este un cec de un milion de dolari. Ce greu vă este să vă rupeţi de acel rest de ziar vechi.

NICI RENUNŢAREA NU ESTE O SOLUŢIE

De câte ori practicaţi renunţarea, vă amăgiţi. Ce ziceţi de *asta*? Vă amăgiţi. La ce renunţaţi? De câte ori renunţaţi la ceva, sunteţi legaţi pe vecie de lucrul la care renunţaţi. Există un guru în India, care spune: „De fiecare dată când vine o prostituată la mine, nu vorbeşte decât de Dumnezeu. Ea spune, m-am săturat de această viaţă pe care o duc. Îl vreau pe Dumnezeu. Dar de câte ori vine un preot la mine, nu vorbeşte decât de sex." Foarte bine, când renunţaţi la ceva, rămâneţi fixaţi pentru totdeauna pe acel ceva. Când vă împotriviţi la ceva, sunteţi legaţi de acel ceva

pentru totdeauna. Atâta timp cât vă împotriviţi, îi daţi putere. Îi daţi tot atâta putere, câtă folosiţi să vă împotriviţi.

Aceasta include comunismul şi toate celelalte. Deci, trebuie să vă „primiţi" şi acceptaţi demonii – pentru că, atunci când vă luptaţi cu ei, îi întăriţi. Nu v-a spus nimeni, niciodată, asta? Când renunţi la ceva, eşti legat de acel ceva. Singura cale de a ieşi din asta este să priveşti prin acel ceva. Nu renunţaţi, *lăsaţi-vă privirea să treacă prin el.* Înţelegeţi-i adevărata valoare şi nu va mai fi nevoie să renunţaţi la el; vă va cădea doar din mâini. Dar bineînţeles, dacă nu vedeţi asta, dacă sunteţi hipnotizaţi gândind că nu veţi fericiţi fără un lucru sau altul, sunteţi blocaţi.

Ceea ce trebuie să facem noi pentru tine, nu este ceea ce încearcă aşa-zisa spiritualitate să facă – adică să te facă să faci sacrificii, să renunţi la lucruri. E inutil. Eşti încă adormit. Ceea ce trebuie să facem noi, este să te ajutăm să înţelegi, să înţelegi, să înţelegi. Dacă ai înţelege, ai renunţa, pur şi simplu, la dorinţa respectivă. Iată o altă modalitate de a o spune: Dacă te-ai trezi, ai renunţa, pur şi simplu, la dorinţa respectivă.

ASCULTĂ ŞI DEZVAŢĂ-TE

Unii dintre noi ajung să se trezească, datorită realităţilor dure ale vieţii. Suferim atât de mult, încât ne trezim. Dar oamenii continuă să se arunce în viaţă, iar şi iar. Ei încă mai continuă să se poarte ca nişte somnambuli. Nu se trezesc niciodată. În mod tragic, lor nu le trece prin cap că ar putea exista o altă cale. Nu le trece niciodată prin cap că ar putea exista o cale mai bună.

Dar dacă *tu* încă nu ai fost lovit suficient de viaţă şi nu ai sufe-rit îndeajuns, atunci mai este o cale: să asculţi. Nu mă refer la faptul că trebuie să fii de acord cu ce-ţi spun eu. Asta ar însemna să nu asculţi. Crede-mă, chiar nu contează dacă eşti de acord cu ceea ce spun eu, sau nu. Pentru că acordul şi dezacordul au de-a face cu cuvintele, conceptele şi teoriile. Ele nu au nimic de-a face cu adevărul.

Adevărul nu este niciodată exprimat în cuvinte. Adevărul este observat dintr-o dată, ca rezultat al unei anumite atitudini. Deci, puteţi să nu fiţi de acord cu mine – şi totuşi să vedeţi

adevărul. Dar trebuie să existe o atitudine de deschidere, de bunăvoință, de a descoperi ceva nou. Acest lucru este important – și nu a fi sau a nu fi de acord cu mine. În fond, cel mai mult din ceea ce vă dau eu sunt numai teorii. Nici o teorie nu înglobează realitatea, în mod adecvat. Deci eu pot să vă vorbesc nu despre adevăr, ci despre piedicile către adevăr. Pe acestea le pot descrie. Nu pot descrie adevărul. Nimeni nu poate.

Tot ce pot să fac este să vă dau o descriere a falsităților voastre, astfel încât să renunțați la ele. Tot ce pot să fac pentru voi, este să lansez o provocare convingerilor și sistemului vostru de credințe, care vă fac nefericiți. Tot ce pot să fac este să vă ajut să vă dezvățați. Asta înseamnă învățarea din punct de vedere al spiritualității: dezvățarea, dezvățarea de aproape tot ce ați fost învățați. Bunăvoința de a vă dezvăța, de a asculta.

Ascultați, așa cum o fac cei mai mulți, cu intenția de a vă confirma ceea ce gândiți deja? Observați-vă reacțiile, pe măsură ce vorbesc. În mod frecvent, veți fi surprinși, șocați, scandalizați, sau iritați, sau plictisiți, sau frustrați.

Ori veți spune: „Grozav!"

Dar nu cumva ascultați, doar pentru a căpăta confirmarea celor ce le gândiți deja? Sau ascultați cu intenția de a descoperi ceva nou? Asta este ceva important. E greu pentru oamenii care dorm. Iisus a adus vești bune – și cu toate astea a fost respins. Nu pentru că erau bune, ci pentru că erau noi. Noi detestăm noul. Urâm noul! Și, cu cât ne confruntăm mai repede cu acest fapt, cu atât mai bine. Nu vrem lucruri noi, mai ales când ele ne tulbură, mai ales când implică schimbarea. Mai ales când ne pun în situația de a spune: „Am greșit".

Îmi amintesc că m-am întâlnit în Spania cu un iezuit de 87 de ani; care îmi fusese profesor și pastor în India, cu treizeci sau patruzeci de ani în urmă. El participa la un seminar ca acesta. „Ar fi trebuit să te aud vorbind acum șaizeci de ani," a spus el. Știi ceva? M-am înșelat toată viața mea." Dumnezeule, să auzi așa ceva! E ca și cum te-ai uita la una dintre minunile lumii.

Aceasta, doamnelor și domnilor, este *credința*! O deschidere către adevăr, indiferent de consecințe, indiferent unde vă duce – și când nici măcar nu știți unde urmează să vă ducă.

Aceasta este credință. *Nu* convingere, ci credință. Convingerile voastre vă dau multă siguranță, dar credința înseamnă nesiguranță. Nu știi. Ești gata să o urmezi și ești deschis, larg deschis! Ești gata să asculți. Și, fiți atenți: să fii deschis nu înseamnă să fii credul, nu înseamnă să înghiți orice îți spune cel care vorbește. O, nu. Trebuie să contestați tot ce spun. Dar să contestați de pe o poziție de deschidere, nu cu o atitudine de înverșunare. Și mai ales, să contestați totul. Aduceți-vă aminte de acele cuvinte minunate ale lui Buddha, când a spus: „Călugării și discipolii nu numai că nu trebuie să-mi accepte cuvintele din respect, dar să le și analizeze așa cum un aurar analizează aurul – tăindu-l, răzuindu-l, frecându-l, topindu-l".

Atunci când faceți asta, voi ascultați. Ați făcut un alt mare pas către trezire. Primul pas, după cum am spus, a fost bunăvoința de a recunoaște că nu vreți să vă treziți, că nu vreți să fiți fericiți. În sinea voastră există tot felul de împotriviri la aceasta. Al doilea pas este bunăvoința de a înțelege, de a asculta, de a lansa o provocare întregului vostru sistem de convingeri. Nu doar convingerilor voastre religioase, convingerilor voastre politice, convingerilor voastre sociale, convingerilor voastre psihologice – ci tuturor convingerilor. Bunăvoința de a le reconsidera pe toate, ca în metafora lui Buddha. Și aici vă voi da o mulțime de ocazii că să faceți acest lucru.

MASCARADA CARITĂȚII

Caritatea este, în realitate, interesul personal mascat sub forma altruismului. Voi spuneți că este foarte greu să acceptați că pot fi momente când nu sunteți sinceri cu adevărat, încercând să fiți iubitori sau cinstiți. Lăsați-mă să simplific. Hai s-o spunem cât se poate de simplu. S-o spunem chiar cât se poate de inteligibil și tranșant, măcar pentru început. Sunt două tipuri de egoism. Primul tip este cel în care îmi ofer plăcerea de a-mi face pe plac. Aceasta este ceea ce numim noi, în general, egocentrism. Al doilea este atunci când îmi ofer plăcerea de a le face altora pe plac, care este un tip mai rafinat de egoism.

Primul este foarte evident, dar al doilea este ascuns, foar-

te ascuns şi, de aceea, mai periculos, deoarece chiar ajungem să simţim că suntem cu adevărat grozavi. Dar poate că, în fond, nu suntem atât de grozavi. Protestaţi când spun asta? E grozav!

Dumneavoastră, doamnă, spuneţi că, în cazul dumneavoastră, locuiţi singură şi mergeţi la biserică şi oferiţi câteva ore din timpul dumneavoastră. Dar, mai recunoaşteţi şi că, de fapt, faceţi acest lucru dintr-un motiv egoist – nevoia de a fi necesară – şi de asemenea ştiţi şi că aveţi nevoie să simţiţi că le sunteţi necesară altora, într-un mod care vă asigură că aveţi o contribuţie cât de mică în lume. Dar mai pretindeţi şi că, întrucât şi ceilalţi au nevoie ca dumneavoastră să procedaţi aşa, toată lumea are de câştigat.

Sunteţi aproape lămurită! Trebuie să învăţăm de la dumneavoastră. Aşa este. Spuneţi: „Dau ceva, primesc ceva". Aveţi dreptate. „Ies să ajut, dau ceva, primesc ceva." E frumos. E adevărat. E real. Dar aceea nu este caritate – ci este, în mod clar, interes propriu.

Şi dumneavoastră, domnule, arătaţi că Evanghelia lui Iisus este, în cele din urmă, o evanghelie a interesului propriu. Dobândim viaţă eternă prin actele noastre de caritate. „Veniţi, cei binecuvântaţi de tatăl meu ... când eu am fost flămând, voi mi-aţi dat să mănânc" ... şi aşa mai departe. Dumneavoastră spuneţi că aceasta confirmă perfect ceea ce am zis. Când ne uităm la Iisus, spuneţi dumneavoastră, vedem că actele sale de caritate au fost acte de interes personal extrem – să cucerească suflete pentru viaţă eternă. Şi consideraţi că asta este întreaga forţă şi semnificaţie a vieţii: atingerea interesului propriu, prin acte de caritate.

Bine. Dar vedeţi, dumneavoastră trişaţi puţin, pentru că aţi adus în discuţie religia. E justificat. E întemeiat. Dar cum ar fi dacă m-aş ocupa de Evanghelii, de Biblie, de Iisus, până la *sfârşitul* acestei conferinţe. Voi spune acum ceva, pentru a complica lucrurile şi mai mult. „Am fost flămând şi voi mi-aţi dat să mănânc, mi-a fost sete şi voi mi-aţi dat să beau" – şi ce-au răspuns ei? „Când? Când am făcut asta? Habar n-aveam." Ei erau inconştienţi!

Câteodată îmi imaginez că se întâmplă ceva îngrozitor, când Preamăritul spune: „Am fost flămând şi voi mi-aţi dat să

mănânc" şi oamenii din dreapta spun: „E adevărat, Doamne, ştim." „Nu vorbeam cu voi", le spune El. „Nu respectă scenariul; nu *ar fi trebuit* să ştiţi." Nu-i aşa că-i interesant? Dar *dumneavoastră* ştiţi. Cunoaşteţi plăcerea interioară pe care o aveţi, în timp ce faceţi acte de caritate. Aha! E adevărat! Este exact opusul cuiva care spune: „Ce-am făcut atât de nemaipomenit? Am făcut ceva, am obţinut ceva. Nu mă gândeam că fac un lucru bun. Mâna mea stângă nu ştia nimic despre ce făcea mâna mea dreaptă." Ştiţi, un bine nu este niciodată atât de bun, ca atunci când nu vă daţi seama că faceţi bine. Niciodată nu sunteţi atât de buni, ca atunci când nu sunteţi conştienţi că sunteţi buni. Sau, cum ar spune marele Sufi: „Eşti sfânt, atât timp cât nu ştii acest lucru." Când nu eşti conştient de sine! Nu ai conştienţa de sine!

Unii dintre voi obiectează la această idee. Voi spuneţi: „Oare plăcerea pe care o primesc când ofer, nu este ea însăşi viaţa eternă – chiar aici şi acum?" Nu ştiu. Eu o numesc plăcere – plăcere şi nimic mai mult, cel puţin deocamdată, cel puţin până când intrăm în religie, ceva mai târziu. Dar vreau ca voi să înţelegeţi ceva chiar de la început, că religia nu este – repet, *nu este* – în mod necesar asociată cu spiritualitatea. Vă rog lăsaţi religia deoparte, deocamdată.

Bine, întrebaţi voi, ce spuneţi de soldatul care se aruncă pe o grenadă, pentru a o împiedica să-i rănească pe alţii? Şi ce-i cu omul care s-a urcat la volanul unui camion plin cu dinamită şi s-a îndreptat către tabăra americană din Beirut? Ce spuneţi de el? „Iubire mai mare decât asta nu are nimeni." Dar nu asta cred americanii. El a făcut-o intenţionat. A fost groaznic, nu-i aşa? Dar el n-ar crede asta, vă asigur. El s-a gândit că va merge în rai. Aşa este. Exact ca soldatul vostru care s-a aruncat pe grenadă.

Încerc să ajung la o imagine a unei acţiuni în care nu există sine, în care eşti trezit şi ceea ce faci este făcut prin tine. Acţiunea ta, în cazul acesta, devine o întâmplare. „Lasă să mi se facă mie." Nu exclud asta. Dar când *tu* eşti cel care o face, îmi sună a egoism. Chiar şi dacă-i numai: „Voi fi pomenit ca un mare erou", sau „N-aş mai fi în stare să trăiesc niciodată, dacă n-aş face asta. N-aş mai fi în stare să mă împac cu gândul, dacă aş fugi". Dar aduceţi-vă aminte că nu exclud celalalt tip de faptă.

N-am spus că nu mai există deloc fapte în care nu e nici urmă de egoism. Poate că există. Va trebui să cercetăm asta. O mamă care salvează un copil – care salvează copilul *ei*, spui tu. Dar cum de nu salvează copilul vecinului? E vorba de acel *al ei*. Este soldatul care moare pentru țara *lui*. Multe astfel de morți mă frământă. Mă întreb: „Sunt ele rezultatul spălării de creier?" Martirii mă frământă. Cred că adesea au creierele spălate. Martirii musulmani, martirii hinduşi, martirii budişti, martirii creştini – toți au creierele spălate. Au avut o idee în cap, aceea că trebuie să moară, că moartea este un lucru mare. Nu simt nimic, merg direct la țintă. Dar nu toți – deci, ascultați-mă cu atenție. Nu am spus *toți*, dar n-aş exclude posibilitatea. Mulți dintre comunişti ajung să aibă creierele spălate (eşti dispus să crezi asta?). Au creierele spălate într-atât, încât sunt gata să moară.

Câteodată îmi spun că procedura prin care facem, de exemplu, un Sfântul Francis Xavier, ar putea fi exact acelaşi proces folosit pentru producerea teroriştilor. Poți avea un om care să meargă la o conferință de treizeci de zile şi să iasă de acolo înflăcărat de iubirea lui Christos – şi, cu toate astea, fără să aibă nici cea mai mică urmă de conştiență de sine. Nici una! Ar putea fi o pacoste. El crede că este un mare sfânt. Nu intenționez să-l denigrez pe Francis Xavier, care probabil a fost un mare sfânt, dar a fost un om alături de care era dificil să trăieşti. Ştiți că a fost un conducător prost – chiar aşa a fost!

Faceți o cercetare istorică. Ignatius trebuia mereu să intervină şi să îndrepte stricăciunile pe care acest om bun le făcea, prin intoleranța lui. Trebuie să fii destul de intolerant să realizezi ce a realizat el. Mergi, mergi, mergi, mergi – nu contează câte cadavre cad pe marginea drumului. Unii critici ai lui Francis Xavier chiar asta şi susțin. El obişnuia să destituie oameni din Societatea noastră şi ei apelau la Ignatius, care spunea: „Veniți la Roma şi vom discuta despre asta." Iar Ignatius îi repunea în funcție, pe ascuns.

Cât de multă conştiență de sine era acolo, în această situație? Nu ştim cine suntem noi, ca să avem dreptul să judecăm.

Nu spun că nu există un astfel de lucru, ca motivația pură. Spun că, în mod normal, tot ceea ce facem este în interesul nos-

tru propriu. Totul. Când faci ceva pentru iubirea lui Christos, este oare şi acela egoism? Da. Când faci ceva pentru iubirea oricui, este oare în interesul tău personal. Va trebui să explic asta.

Să presupunem că locuieşti în Phoenix şi hrăneşti peste cinci sute de copii pe zi. Aceasta îți dă un sentiment de bine? Ei bine, te-ai aştepta să-ți dea un sentiment neplăcut? Câteodată îți dă. Şi aceasta, pentru că există unii oameni care fac lucrurile în aşa fel, încât *să nu trebuiască să se simtă prost*. Iar ei numesc *aceea* caritate. Acționează dintr-un sentiment de vinovăție. Aceea nu este iubire. Dar, slavă Domnului, tu faci servicii oamenilor şi este plăcut. Minunat! Eşti o persoană sănătoasă, pentru că eşti interesat direct şi personal. Asta-i ceva sănătos.

Lăsați-mă să sintetizez ce spuneam despre caritatea fără interes personal. Am spus că erau două tipuri de egoism; poate că ar fi trebuit să spun trei.

Primul, când fac ceva, sau, mai degrabă, când îmi ofer plăcerea de a-mi face pe plac.

Al doilea, când îmi ofer plăcerea de a le face altora pe plac. Nu te mândri cu asta. Nu te crede o persoană importantă. Eşti o persoană foarte obişnuită, dar ai căpătat gusturi rafinate. Gustul tău este bun, dar nu de calitatea spiritualității tale. Când erai copil, îți plăcea Coca-Cola; acum ai crescut şi apreciezi berea rece, într-o zi caniculară. Ai căpătat gusturi mai bune, acum. Când erai copil, îți plăcea ciocolata; acum, când eşti mai mare, te bucuri de o simfonie, te bucuri de o poezie. Ai gusturi mai bune. Dar îți obții plăcerea la fel, cu excepția faptului că acum e plăcerea de a le face pe plac altora.

Apoi există un al treilea tip, care este cel mai rău: când faci ceva bun, ca să nu te simți prost. Când îl faci, nu ai un sentiment de bine, ci un sentiment neplăcut. Urăşti acel lucru. Faci sacrificii din iubire, dar cârteşti. Ha! Cât de puțin te cunoşti, dacă gândeşti că tu nu procedezi astfel.

Dacă aş fi căpătat un dolar, de fiecare dată când am făcut lucruri care mi-au dat un sentiment neplăcut, aş fi fost milionar până acum. Ştii cum se petrec lucrurile, nu-i aşa? „Aş putea să mă întâlnesc diseară cu tine, părinte?" „Da, vino!" Nu vreau să mă întâlnesc cu el şi detest să-l văd. Vreau să mă uit la o anu-

mită emisiune la televizor în seara asta – dar cum să-i spun nu? Nu am tupeul să spun nu. „Vino!", zic eu, dar gândesc: „O, Doamne, ce chin trebuie să suport!"

Nu-mi dă un sentiment de bine să mă întâlnesc cu el şi nu-mi dă un sentiment de bine să-i spun nu, deci îl aleg pe cel mai mic dintre cele două rele şi spun: „Bine, vino." Voi fi fericit când acest lucru se va termina şi voi fi în stare să renunţ la zâmbetul de formă, dar încep şedinţa cu el: „Ce mai faci?" „Minunat", spune el şi-mi tot vorbeşte despre cât de mult iubeşte seminarul, iar eu mă gândesc: „O, Doamne, când are de gând să treacă la subiect?" În sfârşit ajunge la subiect, îl trântesc de pereţi, la figurat, şi spun: „Ei bine, orice prost ar fi putut rezolva singur acest tip de problemă" şi-l trimit afară. „Am scăpat de el", spun eu. Şi în dimineaţa următoare, la micul dejun (pentru că simt că am fost atât de nepoliticos) merg la el şi îi spun: „Ce mai faci?" Iar el răspunde: „Destul de bine". Şi adaugă: „Ştii, ceea ce mi-ai spus aseară, mi-a fost de mare ajutor. Se poate să ne întâlnim azi după masă?" O, Doamne!

Aceasta este cea mai rea formă de caritate – când faci ceva ca să nu te simţi prost. Nu ai curajul să spui că vrei să fii lăsat în pace. Vrei ca oamenii să creadă că eşti un preot bun! Când spui: „Nu-mi place să-i rănesc pe oameni", eu spun: „Las-o baltă! Nu te cred." Nu cred pe nimeni care spune că lui sau ei nu-i place să rănească oamenii. Ne place să-i rănim pe oameni, mai ales pe unii oameni. Adorăm asta. Şi când altcineva pricinuieşte suferinţa, ne bucurăm de acest lucru. Dar nu vrem să pricinuim durerea noi înşine, pentru că *noi înşine* vom suferi! Ah, asta este. Dacă noi producem suferinţa, alţii vor avea o părere proastă despre noi. Nu ne vor mai plăcea, vor vorbi împotriva noastră – şi aşa ceva nu ne place !

CE SE PETRECE ÎN MINTEA TA?

Viaţa este un festin. Iar tragedia este că cei mai mulţi oameni mor de foame. De fapt, despre asta vorbesc acum. Există o poveste drăguţă despre nişte oameni care erau pe o plută în largul coastei Braziliei şi piereau de sete. Habar n-aveau că apa

pe care pluteau era apă dulce. Râul se vărsa în mare cu atâta forţă, încât pătrundea câteva mile în mare, deci ei aveau apă dulce, chiar acolo unde erau. Dar ei habar n-aveau!

Tot astfel, noi suntem înconjuraţi de bucurie, de fericire, de iubire. Cei mai mulţi oameni nu au nici cea mai vagă idee despre asta. Motivul? Au creierele spălate. Motivul? Sunt hipnotizaţi; sunt adormiţi. Imaginaţi-vă un magician pe scenă, care hipnotizează pe cineva, astfel încât persoana vede ce nu este acolo şi nu vede ce este. Despre asta e vorba. Căieşte-te şi acceptă veştile bune. Căieşte-te! Trezeşte-te! Nu boci pentru păcatele tale. De ce te tângui pentru păcatele pe care tu le-ai făcut în somn? Ai de gând să plângi pentru ce-ai făcut în starea ta de hipnoză? De ce vrei să te identifici cu o astfel de persoană?

Trezeşte-te! Trezeşte-te! Căieşte-te! Adoptă o nouă minte. Adoptă un nou fel de a privi lucrurile! Pentru că „împărăţia (ce-rurilor) este aici!" Sunt rari creştinii care iau asta în serios. V-am spus că primul lucru pe care trebuie să-l faceţi este să vă treziţi, să acceptaţi faptul că nu vă place să fiţi treziţi. Preferaţi mai degrabă să aveţi toate lucrurile pe care, prin hipnoză, aţi ajuns să le consideraţi atât de valoroase pentru voi, atât de importante pentru viaţa voastră şi pentru supravieţuirea voastră.

În al doilea rând, să înţelegeţi. Să înţelegeţi că poate aveţi idei greşite şi că aceste idei sunt cele care vă influenţează viaţa şi v-o fac dezordonată aşa cum este acum şi vă menţin adormiţi. Idei despre iubire, idei despre libertate, idei despre fericire şi aşa mai departe. Şi nu este uşor să asculţi pe cineva care ar pune la îndoială aceste idei ale voastre – idei care au căpătat atâta valoare pentru voi.

S-au făcut unele studii interesante despre spălarea creierului. S-a demonstrat că vi se spală creierul, atunci când acceptaţi sau „preluaţi" o idee care nu vă aparţine, care este a altcuiva. Dar lucrul amuzant este că voi aţi fi gata să muriţi pentru această idee. Nu vi se pare ciudat? Primul test care arată dacă vi s-a spălat creierul şi dacă aţi preluat convingeri şi credinţe are loc în momentul în care sunt atacate aceste idei. Sunteţi surprinşi, reacţionaţi emoţional. Este un semn destul de bun – nu infailibil, dar un semn destul de bun – că avem de-a face cu spălarea de creier.

Sunteţi gata să muriţi pentru o idee care nu a fost niciodată a voastră. Fie că e vorba despre terorişti sau sfinţi (aşa-numiţi), oamenii acceptă o idee, o înghit cu totul şi sunt gata să moară pentru ea. Nu este uşor să ascultaţi, mai ales când deveniţi emoţionali în legătură cu o idee. Şi chiar când nu deveniţi emoţionali în această privinţă, nu e uşor să ascultaţi; voi ascultaţi mereu de programarea voastră, de condiţionarea voastră, de starea voastră hipnotică. În mod frecvent, voi interpretaţi totul ca fiind spus în termenii stării voastre hipnotice, sau ai condiţionării voastre, sau ai programării voastre. Ca fata care ascultă un curs despre agricultură şi spune: „Scuzaţi-mă domnule, ştiţi, sunt întru totul de acord cu dumneavoastră că îngrăşământul cel mai bun este bălegarul de cal ţinut să se învechească. Nu vă supăraţi, ne-aţi putea spune cât trebuie lăsat calul să îmbătrânească?" Vedeţi unde bate?

Fiecare avem poziţia noastră, nu-i aşa? Şi ascultăm *de pe* acele poziţii. „Henry, cât de mult te-ai schimbat! Erai atât de înalt – şi ai devenit atât de scund. Erai atât de bine făcut – şi ai devenit atât de slab. Erai atât de bălai – şi ai devenit atât de negricios. Ce ţi s-a întâmplat, Henry?" Henry spune: „Eu nu sunt Henry. Eu sunt John." „O, ţi-ai schimbat şi numele!"

Cum îi faci pe astfel de oameni să asculte?

Cel mai greu lucru din lume este să asculţi, să vezi. Noi nu vrem să vedem. Credeţi că un capitalist vrea să vadă ce este bun în sistemul comunist? Credeţi că un comunist vrea să vadă ce este bine şi sănătos în sistemul capitalist? Credeţi că un om bogat vrea să se uite la oamenii săraci? Noi nu vrem să privim, pentru că, dacă o facem, s-ar putea să ne schimbăm. Noi nu vrem să privim. Dacă priveşti, pierzi controlul vieţii pe care abia o mai ţii la un loc. Şi aşa, pentru a te trezi, singurul lucru de care ai nevoie cel mai mult nu este energia, forţa, tinereţea, sau chiar marea inteligenţă.

Singurul lucru de care ai nevoie cel mai mult este disponibilitatea de a învăţa ceva nou. Şansele că te vei trezi sunt direct proporţionale cu cantitatea de adevăr pe care o poţi accepta, fără să o iei la fugă. Cât de mult eşti pregătit să accepţi? Cât de mult din tot ce-ţi este drag eşti gata să distrugi, fără să dai bir cu fugiţii? Cât de pregătit eşti să te gândeşti la ceva necunoscut?

Prima reacţie este una de frică. Nu că ne-ar fi frică de necunoscut. Nu-ţi poate fi frică de ceva ce nu ştii. Nimănui nu-i este frică de necunoscut. Cea de care îţi este frică, este pierderea cunoscutului. De asta îţi este frică.

Prin intermediul unui exemplu, am arătat că tot ce facem este infestat cu egoism. Nu vă e uşor să auziţi asta. Dar gândiţi-vă doar un minut şi hai să intrăm ceva mai adânc în subiect. Dacă tot ce faceţi vine din interes propriu – manifest sau nu – cum vă face asta să vă simţiţi în privinţa tuturor actelor voastre de caritate, sau a tuturor faptelor voastre bune? Ce se întâmplă cu ele? Iată un mic exerciţiu pentru voi.

Gândiţi-vă la toate faptele bune pe care le-aţi făcut, sau măcar la unele dintre ele (pentru că vă dau doar câteva secunde). Acum înţelegeţi că ele chiar au izvorât din interes propriu – fie că aţi ştiut asta, fie că nu. Ce se întâmplă cu mândria voastră? Ce se întâmplă cu vanitatea voastră? Ce se întâmplă cu acel sentiment de bine pe care vi l-aţi oferit, acea bătaie prietenească pe umăr, de fiecare dată când aţi făcut ceva ce credeaţi că este atât de caritabil? Devine descurajant, nu-i aşa? Ce se întâmplă cu acea privire aruncată de sus vecinului tău, despre care tu credeai că e atât de egoist? Întreaga situaţie se schimbă, nu-i aşa?

„Ei bine", spui tu „vecinul meu are gusturi mai proaste decât mine." Eşti o persoană extrem de periculoasă – chiar eşti. Se pare că Iisus Christos a avut mai puţin de furcă cu celălalt tip de oameni, decât cu cei de genul tău. Mult mai puţin. Avea de furcă doar cu oameni care erau cu adevărat convinşi că sunt buni. Alte tipuri se pare că nu i-au făcut prea multe probleme, aceştia fiind cei care erau egoişti pe faţă şi ştiau acest lucru.

Vedeţi cât de eliberator este?

Hei, treziţi-vă! Este eliberator. Este minunat!

Vă simţiţi abătuţi? Poate că sunteţi. Nu e minunat să realizezi că nu eşti mai bun decât oricine altcineva din lumea asta? Nu e minunat?

Sunteţi dezamăgiţi? Ia te uită ce am scos la lumină! V-am atins în vanitatea voastră? Aţi dori să vă oferiţi un sentiment de bine, ştiind că sunteţi mai buni decât alţii. Dar uite cum am scos la lumină o minciună!

BUN, RĂU, SAU NOROCOS

Mie mi se pare că egoismul vine dintr-un instinct de conservare, care este instinctul cel mai profund şi mai primar. Cum putem opta pentru lipsa de egoism? Ar fi aproape ca şi cum am opta pentru nonexistenţă. Mie mi s-ar părea la fel ca non-existenţa. Orice ar fi, eu spun: *Nu te mai simţi prost din cauza egoismului; suntem toţi la fel.* Odată, cineva a avut de spus ceva teribil de frumos despre Iisus. Această persoană nici măcar nu era creştină. El a spus: „În ceea ce Îl priveşte pe Iisus, lucrul minunat e că se simţea atât de mult ca acasă printre păcătoşi, pentru că înţelesese că nu era cu nimic mai bun decât ei." Noi ne deosebim de alţii – de criminali, de exemplu – doar prin ceea ce facem, sau prin ceea ce nu facem, *nu prin ceea ce suntem.* Singura diferenţă între Iisus şi ceilalţi a fost că El era trezit, iar ceilalţi nu. Uită-te la oamenii care câştigă la loterie. Spun ei, oare: „Sunt atât de mândru să accept acest premiu, nu pentru mi-ne, ci pentru naţia şi pentru societatea mea"? Vorbeşte cineva aşa, atunci când câştigă la loterie? Nu. Pentru că omul acela a fost *norocos, foarte norocos.* Deci, a câştigat la loterie premiul cel mare. E asta ceva de care să fie mândru?

Tot astfel, dacă ai dobândi iluminarea, ai face-o în interes propriu şi ai fi norocos. Vrei să te mândreşti cu asta? Ce este de falǎ în asta? Nu vezi cât de extrem de stupid este să fii orgolios pentru faptele tale bune? Fariseul nu a fost un om rău – a fost un om prost. A fost prost, nu rău. N-a stat să se gândească. Odată, cineva a spus: „Nu îndrăznesc să mă opresc să gândesc, pentru că, dacă aş face-o, nu aş şti cum s-o iau iar de la început."

ILUZIA NOASTRĂ DESPRE CEILALŢI

Deci, dacă te-ai opri să gândeşti, ai vedea că nu este nimic de care să fii mândru, la urma urmei. Cu ce influenţează acest lucru relaţia ta cu oamenii? De ce te plângi? Un tânăr vine să se plângă că prietena lui l-a dezamăgit, că nu a fost sinceră. Poate fi întrebat: „De ce te plângi? Te aşteptai la ceva mai bun?

Aşteaptă-te la ce-i mai rău – ai de a face cu oameni egoişti. Tu eşti fraierul – tu ai ridicat-o în slăvi, nu-i aşa? Ai crezut că este o prinţesă, ai crezut că oamenii sunt de treabă. Nu sunt. Ei nu sunt de treabă. Sunt la fel de răi ca şi tine – răi, înţelegi? Sunt adormiţi ca şi tine. Şi ce crezi că au de gând să caute? Propriul lor interes, exact ca şi tine. Nici o diferenţă.

Îţi imaginezi cât de eliberator este că nu vei mai fi niciodată deziluzionat, că nu vei mai fi niciodată dezamăgit? Nu te vei mai simţi trădat niciodată. Nu te vei mai simţi niciodată respins. Vrei să te trezeşti? Vrei fericire? Vrei libertate? Iată: Aruncă ideile tale false. Vezi prin oameni. Dacă vei vedea prin tine, vei vedea prin toată lumea. Apoi îi vei iubi. Altfel, îţi petreci tot timpul luptându-te cu părerile tale greşite despre ei, cu iluziile tale care se lovesc, în mod constant, de realitate."

Probabil că e absolut surprinzător pentru mulţi dintre voi să înţelegeţi că de la fiecare om – cu excepţia a foarte puţine persoane care s-au trezit – se poate *aştepta* să fie egoist şi să-şi urmărească interesul propriu, în mod fie grosolan, fie rafinat. Asta vă îndeamnă să vă daţi seama că nu există nimic pentru care să fiţi dezamăgiţi, nimic de care să fiţi deziluzionaţi. Dacă aţi fi păstrat tot timpul legătura cu realitatea, nu aţi fi fost dezamăgiţi vreodată. Dar voi aţi ales să zugrăviţi oamenii în culori aprinse; aţi ales să nu vedeţi prin fiinţele umane, pentru că aţi ales să nu vedeţi prin voi înşivă. Iar acum trebuie să plătiţi.

Înainte de a discuta toate astea, daţi-mi voie să vă spun o poveste. Odată, cineva a întrebat: „Cum este iluminarea? Cum este trezirea?" La fel ca cerşetorul din Londra, care îşi pregătea culcuşul pentru noapte. Cu greu căpătase o coajă de pâine. Apoi, a ajuns pe cheiul Tamisei. Ploua mărunt, aşa că s-a ghemuit în vechiul lui palton zdrenţuit. Era pe cale să adoarmă, când, deodată, opreşte un Rolls-Royce cu şofer. Din maşină coboară o doamnă tânără şi frumoasă, care îi spune: „Sărmane om, ai de gând să-ţi petreci noaptea aici, pe chei?" Iar cerşetorul răspunde: „Da." Ea spune: „Nu pot admite aşa ceva. Vii la mine acasă să petreci o noapte confortabilă şi să primeşti o cină bună." Ea insistă ca el să urce în maşină. Ei bine, ies din Londra şi ajung undeva la conacul ei situat într-un parc imens. Sunt conduşi în casă

de majordom, căruia femeia îi spune: „James, te rog ai grijă să fie găzduit în aripa servitorilor și tratat bine." Ceea ce se și întâmplă. Tânăra doamnă se dezbrăcă și e gata să meargă la culcare, când își aduce aminte de musafirul ei din noaptea aceea. Așa că, își pune ceva pe ea și străbate în vârful picioarelor coridorului, spre aripa servitorilor. Vede o licărire de lumină în camera în care a fost găzduit cerșetorul. Bate ușor la ușă, o deschide și îl găsește pe om treaz. Ea îi spune: „Care este problema, om bun, n-ai primit o masă bună?" El răspunde: „Niciodată în viața mea nu am avut parte de o masă mai bună, doamnă." „Îți este destul de cald?" El spune: „Da, patul e cald, minunat." Apoi ea spune: „Poate că ai nevoie de puțină companie. Dă-te un pic mai încolo." Și ea vine mai aproape de el, iar el se dă la o parte și cade chiar în Tamisa.

Ha! Nu v-ați așteptat la una ca asta! Iluminarea! Iluminarea! Treziți-vă. Când ești gata să schimbi iluziile cu realitatea, când ești gata să schimbi visele cu faptele, aceasta este calea de a descoperi totul. În sfârșit, de aici încolo viața devine plină de înțeles. Viața devine frumoasă.

Există o poveste despre Ramirez. El este bătrân și trăiește în castelul lui pe un deal. Privește pe fereastră (e paralizat în pat) și își vede dușmanul. Bătrân cum este, sprijinindu-se în baston, dușmanul său urcă dealul – agale, cu trudă. Îi ia aproape două ore și jumătate să urce dealul. Ramirez nu poate face nimic, pentru că servitorii au liber. Așa că dușmanul său deschide ușa, vine direct spre pat, își strecoară mâna în interiorul mantoului și scoate un pistol. El spune: „În sfârșit, Ramirez, ne vom încheia socotelile!" Ramirez încearcă din răsputeri să-l convingă să renunțe. El spune: „Haide, Borgia, nu poți face asta. Știi că nu mai sunt omul care s-a purtat urât cu tine cu mulți ani în urmă – și nici tu nu mai ești acel tânăr. Las-o baltă!" „O, nu", spune dușmanul lui „vorbele tale dulci nu mă vor putea opri din această misiune divină. Răzbunarea este tot ce vreau, iar tu nu poți face nimic în privința asta." „Ba da!", spune atunci Ramirez. „Ce?", întreabă dușmanul. „Pot să mă trezesc", spune Ramirez. Și chiar asta face; se trezește!

Așa este iluminarea. Când cineva îți spune, „Nu poți face

nimic în privința asta" și tu spui: „Iată, pot să mă trezesc!", dintr-o dată, viața nu mai este coșmarul care părea. Trezește-te!

Cineva mi-a pus o întrebare. Ce credeți că voia să știe? M-a întrebat: „Ești iluminat?" Care credeți că a fost răspunsul meu? „Ce contează?"

Vreți un răspuns mai bun? Răspunsul meu ar fi: „Cum aș putea să știu eu? De unde ai putea să știi tu? Ce contează? Știi ceva? Dacă vrei ceva, foarte rău – ai încurcat-o. Și mai știi ceva? Dacă aș fi iluminat și tu m-ai asculta pentru că sunt iluminat, atunci iar ai dat de bucluc. Ești dispus să-ți lași creierul spălat de un iluminat? Poți fi supus la spălarea creierului de către oricine, doar știi asta." Ce contează dacă cineva este iluminat sau nu? Dar vezi, noi vrem să ne sprijinim pe cineva, nu-i așa? Vrem să ne bazăm pe oricine credem noi că a ajuns la această stare. Ne place să auzim că oamenii au ajuns la ea. Ne dă speranță, nu-i așa? La ce speri? Nu este asta o altă formă de dorință?

Vrei să speri la ceva mai bun decât ai în momentul ăsta, nu-i așa? Altfel nu ai spera. Pe de altă parte, uiți că oricum ai totul chiar acum, fără însă să o știi. De ce să nu te concentrezi pe momentul de față, în loc să speri la timpuri mai bune în viitor? De ce să nu înțelegi momentul de față, în loc să uiți de el și să speri la viitor? Oare viitorul nu este doar o altă capcană?

OBSERVAREA DE SINE

Singura modalitate în care cineva îți poate fi de folos, este să-ți conteste ideile. Dacă ești pregătit să asculți și dacă ești pregătit să fii provocat, există un singur lucru pe care-l poți face, dar *nimeni nu te poate ajuta.* Care este acest lucru mai important decât toate? Se numește observare de sine. La asta nimeni nu te poate ajuta. Nimeni nu-ți poate da o metodă. Nimeni nu-ți poate arăta o tehnică. În momentul în care alegi o tehnică, ești programat din nou. Dar auto-observarea – examinarea propriei tale persoane – este importantă. Nu este același lucru cu concentrarea asupra propriului *eu*. Concentrarea pe sine însuși este preocuparea de sine, starea în care ești preocupat de tine însuți, îngrijorat pentru tine însuți. Eu vorbesc de *observarea* de sine. Ce

este ea? Înseamnă să supraveghezi cât poți de atent tot ce se petrece în tine și în jurul tău, privind ca și cum toate s-ar întâmpla altcuiva. Ce vrea să zică această ultimă afirmație? Înseamnă că tu nu te identifici cu ceea ce ți se întâmplă. Înseamnă că tu privești lucrurile, ca și cum nu ai avea nici un fel de legătură cu ele.

Motivul pentru care suferi din cauza depresiei și anxietăților tale este că te identifici cu ele. Îți spui: „Sunt deprimat." Dar este fals. Nu ești deprimat. Dacă vrei să te exprimi corect, ar trebui să spui: „Trăiesc acum o stare de depresie." Dar nu prea poți spune: „Sunt deprimat". Tu nu ești depresia ta. Aceasta este doar un fel de farsă ciudată a minții, un fel de iluzie ciudată. Tu te-ai amăgit singur și ai ajuns să gândești – deși nu-ți dai seama de aceasta – că tu *ești* depresia ta, că tu *ești* anxietatea ta, că tu *ești* bucuria ta, sau emoțiile pe care le ai. „Sunt încântat!" Sigur că tu nu ești încântat. Încântarea poate exista *în* tine chiar acum, dar ai răbdare puțin, se va schimba; nu va dura; niciodată nu durează; continuă să se schimbe; mereu se schimbă. Norii vin și pleacă: unii dintre ei sunt negri și alții albi, unii sunt mari, alții mici. Dacă vrem să urmăm analogia, voi ați fi cerul care observă norii. Tu ești un observator pasiv, detașat. Este șocant, în special pentru cineva din cultura occidentală. Tu nu te amesteci. Nu te amesteca. Nu „repara" nimic. Privește! Observă!

Necazul cu oamenii este că sunt ocupați să repare lucruri pe care nici măcar nu le înțeleg. Întotdeauna reparăm lucruri, nu-i așa? Niciodată nu ne dă prin cap că lucrurile nu au nevoie să fie reparate. Chiar nu trebuie. Aceasta e marea iluminare. Lucrurile trebuie înțelese. Dacă tu le-ai înțelege, ele s-ar schimba.

CONȘTIENȚĂ, FĂRĂ EVALUAREA A TOT CE EXISTĂ

Vrei să schimbi lumea? Ce-ar fi să începi cu tine? Ce-ar fi să te transformi mai întâi pe tine însuți? Dar cum o poți face? Prin observare. Prin înțelegere. Fără intervenție sau judecată din partea ta. Pentru că ceea ce judeci, nu poți înțelege.

Când spui despre cineva: „Este comunist", în acel moment înțelegerea a încetat. I-ai pus o etichetă. „Ea este capitalistă." Înțelegerea s-a oprit în acel moment. I-ai pus și ei o etichetă și, dacă eticheta poartă nuanțe de aprobare sau dezaprobare, cu atât mai rău! Cum vei putea înțelege ceea ce dezaprobi, sau chiar ceea ce aprobi? Toate astea sună ca din altă lume, nu-i așa? Fără judecată, fără comentarii, fără a lua atitudine: pur și simplu să observi, să studiezi, să privești – fără dorința de a schimba ceea ce este. Pentru că, dacă dorești să schimbi ceea ce este, în ceea ce crezi tu că *ar trebui* să fie, nu mai înțelegi. Un dresor de câini încearcă să înțeleagă un câine, ca să-l poată dresa să execute anumite figuri. Un om de știință observă comportamentul furnicilor, fără nici un alt scop în afară de acela de a studia furnicile, de a învăța cât mai mult posibil despre ele. El nu are alt scop. Nu încearcă să le dreseze, sau să obțină ceva de la ele. E interesat de furnici, el vrea să învețe cât mai mult posibil despre ele. Aceasta este atitudinea lui. În ziua în care vei atinge o asemenea stare, vei trăi un miracol. Te vei schimba – fără efort, în mod corect. Schimbarea se va petrece de la sine, nu va trebui să o produci tu. Pe măsură ce peste întunericul tău se așterne viața conștienței, orice rău va dispărea. Ce este bun, va fi ocrotit. Va trebui să trăiești tu însuți această experiență.

Dar pentru asta e nevoie de o minte disciplinată. Și, când spun disciplinată, nu vorbesc despre efort. Vorbesc despre altceva. Ați urmărit vreodată un atlet? Întreaga lui viață este sportul, dar ce viață disciplinată duce! Uită-te și la un râu care avansează spre mare. Își creează propriile maluri, care îl cuprind. Când există ceva în voi care se mișcă în direcția bună, aceasta își creează propria disciplină. Este clipa în care te-a înțepat morbul conștienței. O, e atât de încântător! E cel mai minunat lucru din lume; cel mai important, cel mai fermecător. Nimic nu este atât de important pe lume ca trezirea. Nimic! Și bineînțeles că și asta e un soi de disciplină.

Nu există nimic mai încântător decât starea de conștiență. Ai prefera, mai degrabă, să trăiești în întuneric? Ai prefera, mai degrabă, să acționezi și să nu fii conștient de acțiunile tale – să vorbești și să nu fii conștient de cuvintele tale? Ai prefera, mai degrabă, să-i asculți pe oameni și să nu fii conștient de ceea ce

auzi – sau să vezi lucruri şi să nu fii conştient de ceea ce vezi?

Marele Socrate a spus: „Viaţa inconştientă nu merită să fie trăită." Acesta este un adevăr evident. Cei mai mulţi oameni nu trăiesc vieţi conştiente. Ei trăiesc vieţi mecanice, gânduri mecanice – în general ale altcuiva – emoţii mecanice, acţiuni mecanice, reacţii mecanice. Vrei să vezi cât eşti de mecanic, realmente? „Vai, ce frumoasă cămaşă ai!" Îţi face plăcere când auzi aşa ceva. E vorba doar despre o cămaşă, pentru numele lui Dumnezeu! Te simţi mândru de tine, când auzi asta. Oamenii vin în centrul meu din India şi spun: „Ce loc minunat, ce copaci minunaţi" (pentru care eu nu sunt responsabil deloc), „ce climă minunată". Şi deja mă simt bine, până când mă surprind pe mine simţindu-mă bine şi spun: „Hei, îţi poţi imagina ceva mai stupid? Nu sunt responsabil pentru copacii ăia; nu sunt responsabil pentru alegerea locului. Nu am comandat eu vremea; s-a întâmplat doar. Dar „eu" m-am nimerit acolo, aşa că mă simt bine. Mă simt bine în privinţa culturii „mele" şi a naţiunii „mele". Cât de prost poţi să fii? Vorbesc serios. Mi se spune că marea mea cultură indiană a produs atâţia mistici. Nu eu i-am produs. Nu sunt responsabil pentru ei. Sau îmi spun: „Ţara aia a ta cuprinsă de atâta sărăcie – este dezgustător." Mă simt jenat. Dar nu eu am creat-o. Ce se întâmplă? Ai stat vreodată să te gândeşti un pic? Oamenii îţi spun: „Cred că eşti absolut fermecător" – deci mă simt minunat. Am parte de o abordare pozitivă (de aceea se spune: eu sunt O.K., tu eşti O.K.). Voi scrie o carte într-o zi, iar titlul va fi *Eu sunt un dobitoc, Tu eşti un dobitoc.* Acesta este cel mai eliberator, cel mai minunat lucru din lume – când recunoşti în mod deschis că eşti un dobitoc. E minunat. Când oamenii îmi spun: „Faci greşeli". Eu spun: „La ce te poţi aştepta de la un dobitoc?"

Toţi trebuie să fim, până la urmă, dezarmaţi. În eliberarea finală, eu sunt un dobitoc, tu eşti un dobitoc. După cum merg lucrurile în mod normal, eu apăs pe un buton şi tu eşti sus; apăs pe alt buton şi eşti jos. Iar ţie îţi place.

Câţi oameni cunoşti, care să nu fie influenţaţi de laudă sau dojană? Aşa ceva nu corespunde comportamentului uman, zicem noi. Comportament uman înseamnă să fii ca o maimuţică, pe care oricine o poate trage de coadă – iar tu să faci tot ce *se presupune că trebuie* să faci. Dar, oare, asta înseamnă să fii uman? Dacă ţi se pare că sunt fermecător, înseamnă că, în acest moment, eşti într-o dispoziţie bună – nimic mai mult.

Şi mai înseamnă că mă încadrez în lista ta de cumpărături. Fiecare dintre noi are mereu la el o listă de cumpărături şi parcă ar trebuie să fim la înălţimea cerinţelor de pe această listă – înalt ... ăăă, brunet ... ăăă, bine făcut, potrivit gusturilor *mele.* „Îmi pace sunetul vocii ei", spui tu, „sunt îndrăgostit". Nu eşti îndrăgostit, nătăfleţule.

De fiecare dată când eşti îndrăgostit – ezit să spun asta – comportarea ta este deosebit de prostească. Stai jos şi priveşte ce ţi se întâmplă. Tu fugi de tine însuţi. Vrei să evadezi. Cineva a spus, odată: „Mulţumesc lui Dumnezeu pentru realitate *şi* pentru mijloacele de a evada din ea". Aşadar, asta se întâmplă. Suntem atât de mecanici, atât de controlaţi. Scriem cărţi despre starea de a fi controlat şi despre cât e de minunat să fii controlat, şi cât de necesar este ca oamenii să-ţi spună că eşti O.K. Apoi, vei avea un sentiment de bine cu privire la tine. Ce minunat este să fii în închisoare! Sau, cum îmi spunea cineva ieri, să fii în cuşca ta. Îţi place să stai în închisoare? Îţi place să fii controlat? Daţi-mi voie să vă spun ceva: Dacă vă veţi permite vreodată să vă simţiţi bine, atunci când oamenii vă vor spune că sunteţi O.K, înseamnă să vă pregătiţi pe voi înşivă să vă simţiţi prost, atunci când vă vor spune că nu sunteţi buni. Atât timp cât trăieşti pentru a îndeplini aşteptările altor oameni, ar fi bine să ai grijă ce porţi, cum te piepteni, dacă ai pantofii lustruiţi – pe scurt, dacă eşti la înălţimea tuturor aşteptărilor lor afurisite. Şi asta numeşti tu, a fi uman?

Asta vei descoperi, când te vei privi atent pe tine însuţi! Vei fi îngrozit! Realitatea este că tu nu eşti nici O.K., nici ne-O.K. Tu poţi doar corespunde stării, tendinţei, sau modei actuale! Oare asta înseamnă că ai devenit O.K.? De asta depinde O.K-ul tău? Depinde de ce spun oamenii despre tine? Iisus Christos trebuie să fi fost destul de „ne-O.K.", având în vedere standardele din vremea lui. Tu nu eşti O.K. şi nu eşti nici „ne-O.K." – tu eşti tu. Sper ca aceasta să fie marea descoperire – cel puţin pentru unii dintre voi. Dacă trei sau patru dintre voi vor face această descoperire, pe parcursul acestor zile pe care le

petrecem împreună, vai, ce lucru minunat ar fi! Extraordinar! Eliminaţi toate chestiile O.K. şi pe cele ne-O.K.; eliminaţi toate judecăţile şi mulţumiţi-vă să observaţi – pur şi simplu, să priviţi. Veţi face mari descoperiri. Aceste descoperiri vă vor schimba. Nu va trebui să faceţi nici cel mai mic efort, credeţi-mă.

Asta îmi reaminteşte de un tip de la Londra, după război. Omul stă cu un pachet învelit în hârtie maro pe genunchi; este un obiect mare, greu. Controlorul din autobuz vine la el şi-l întreabă: „Ce ai acolo pe genunchi?" Iar omul zice: „Am o bombă neexplodată. Am dezgropat-o din grădină şi o duc la secţia de poliţie." Şoferul spune: „Doar nu vrei s-o cari pe genunchi. Pune-o sub scaun."

Psihologia şi spiritualitatea (aşa cum o înţelegem în mod curent) îţi mută bomba de pe genunchi, sub scaunul pe care şezi. Ele nu-ţi rezolvă cu adevărat problemele. Îţi înlocuiesc problemele cu alte probleme. Ţi-a trecut vreodată asta prin minte? Ai avut o problemă, acum o schimbi cu alta. Întotdeauna va fi aşa, până când rezolvăm problema numită „tu însuţi".

ILUZIA RECOMPENSELOR

Până atunci, nu vom ajunge nicăieri. Marii mistici şi maeştrii din Orient vor spune, „Cine eşti *tu*?" Mulţi cred că cea mai importantă întrebare din lume este: „Cine este Iisus Christos?" Greşit!

Mulţi cred că întrebarea este: „Există Dumnezeu?" Greşit! Mulţi cred că este: „Există viaţă după moarte?" Greşit! Se pare că nimeni nu se luptă cu problema: Există viaţă *înainte* de moarte? Şi totuşi, experienţa mea arată că, tocmai cei care nu ştiu ce să facă cu viaţa *aceasta* se agită şi se înfierbântă cel mai tare, când e vorba despre ce vor face cu o *altă* viaţă. Semnul că te-ai trezit este că nu dai doi bani pe ce ţi se va întâmpla în viaţa următoare. Asta nu te preocupă; nu-ţi pasă. Nu te interesează – şi gata.

Ştii ce este viaţa veşnică? Tu crezi că este viaţa eternă. Dar înşişi teologii voştri vă vor spune că aceasta este o nebunie, pentru că eternitatea mai face încă parte din timp. Este timp care

durează perpetuu. Veşnic înseamnă nesfârşit – fără timp. Mintea umană nu poate înţelege aceasta. Mintea omului poate înţelege timpul, sau poate nega timpul.

Ceea ce este nesfârşit e mai presus de înţelegerea noastră. Cu toate acestea, misticii ne spun că eternitatea este chiar acum. Nu vi se pare o veste bună? Eternitatea este chiar acum. Oamenii se întristează când le spun să-şi uite trecutul. Sunt atât de mândri de trecutul lor. Sau le este atât de ruşine de trecutul lor. Sunt nebuni! Aruncă-l!

Când auzi: „Căieşte-te pentru trecutul tău", trebuie să-ţi dai seama că e un mod prin care religia te abate de la trezire. Treziţi-vă! Asta înseamnă să te căieşti. Nu „să plângi pentru păcatele tale". Treziţi-vă! Înţelegeţi şi încetaţi cu plânsul!

Înţelegeţi! Treziţi-vă!

DESCOPERIREA DE SINE

Marii maeştrii ne spun că cea mai importantă întrebare din lume este: „Cine sunt eu?" Sau, mai degrabă: „Ce este ‚eu'?" Ce este acest lucru pe care îl numesc ‚eu'? Ce este acest lucru pe care eu îl numesc *sine*? Vreţi să spuneţi că aţi înţeles orice altceva pe lume şi nu aţi înţeles tocmai asta? Vreţi să spuneţi că aţi înţeles astronomia şi găurile negre şi quasarii, şi că aţi înţeles ştiinţa calculatoarelor, dar nu ştiţi cine sunteţi voi? Vai, sunteţi încă adormiţi. Eşti un om de ştiinţă care doarme. Vrei să spui că ai înţeles ce este Iisus Christos şi nu ştii cine eşti tu? De unde ştii că L-ai înţeles pe Iisus Christos? Cine este persoana care înţelege? Aflaţi asta mai întâi. Acesta este fundamentul tuturor lucrurilor, nu-i aşa?

Pentru că nu am înţeles asta, avem atâţia credincioşi tâmpiţi, angajaţi în atâtea războaie religioase prosteşti – musulmani contra evrei, protestanţi contra catolici şi toate celelalte prostii de acelaşi fel. Ei nu ştiu cine sunt, pentru că, dacă ar şti, n-ar mai exista războaie. Ca fetiţa care îi spune băieţelului: „Tu eşti presbiterian?" El răspunde: „Nu, noi ţinem de altă aberaţie!"

* joc de cuvinte: denomination-biserică; abomination-ruşine. N. T.

Însă lucrul pe care vreau să pun accentul acum este observarea de sine. Voi mă ascultați, dar oare nu mai auziți și alte zgomote în afară de sunetul vocii mele, în timp ce mă ascultați? Sunteți conștienți de reacțiile *voastre,* în timp ce mă ascultați pe mine? Dacă nu sunteți, veți fi supuși la spălarea creierului. Ori veți fi influențați de forțe din interiorul vostru, de care nu sunteți câtuși de puțin conștienți. Și, chiar dacă sunteți conștienți de cum reacționați față de mine, vă dați oare seama, în același timp, de unde vine reacția? Poate că nu mă ascultați deloc; poate că mă ascultă tatăl vostru. Credeți că așa ceva e posibil? Bineînțeles că este. În grupul meu de terapie dau mereu peste oameni care nu sunt deloc prezenți acolo. Tăticul lor, mămica lor sunt prezenți – dar în nici un caz, ei. Ei n-au fost niciodată acolo. „Eu trăiesc acum – dar nu eu, ci tatăl meu trăiește în mine." Ei bine, acest lucru este perfect adevărat, absolut adevărat. Aș putea să vă descompun, bucățică cu bucățică, și apoi să vă întreb: „Spuneți-mi, această afirmație de la cine vine – de la tata, mama, bunica, bunicul, de la cine?"

Cine trăiește în tine? Este destul de înfricoșător, când ajungi să înțelegi acest lucru. Crezi că ești liber, dar probabil că nu există în tine gest, gând, atitudine, credință, care să nu vină de la altcineva. Nu-i așa că e îngrozitor? Și tu nici nu-ți dai seama. Este vorba despre o existență mecanică imprimată în tine. Ai sentimente destul de intense în legătură cu anumite lucruri și crezi că e vorba de propriile tale convingeri – dar chiar ești sigur că este așa? Îți va trebui multă conștiență să înțelegi că poate ceea ce tu numești „eu" este, pur și simplu, un conglomerat din experiențele tale trecute, din condiționarea și programarea ta.

Este dureros! De fapt, când începi să te trezești, trăiești o durere intensă. Este dureros să vezi cum îți sunt distruse iluziile. Tot ce ai crezut tu că ai construit, se prăbușește – și asta este dureros. Asta este căința; asta este trezirea. Deci, ce-ați zice să zăboviți un minut, aici și acum, ca să fiți conștienți, chiar în timp ce vorbesc, de senzațiile pe care le aveți în trup, de gândurile care vă trec prin minte și de starea voastră emoțională? Ce-ați zice să fiți conștienți de tabla de scris, dacă ochii vă sunt deschiși, de culoarea acestor pereți și de materialul din care sunt făcuți?

Ce-ați zice să fiți conștienți de chipul meu și de reacția pe care o aveți la vederea chipului meu? Pentru că voi reacționați, indiferent dacă sunteți sau nu conștienți de reacția voastră. Și probabil că nu este reacția voastră, ci una pe care ați fost condiționați să o aveți. Și ce-ar fi să fiți conștienți de ceea ce tocmai am spus – cu toate că asta nu mai este conștiență, fiind acum doar memorie.

Fiți conștienți de prezența voastră în această cameră. Spuneți-vă: „Eu sunt în această cameră". Este ca și cum ați fi în afara voastră, uitându-vă la voi înșivă. Observați că senzația este puțin diferită decât dacă ați fi privit la lucrurile din cameră. Mai târziu ne vom întreba: „Cine este persoana care privește?" Eu mă uit la mine. Ce este ‚eu'? Ce este ‚mine'? Deocamdată este de ajuns că mă urmăresc, dar dacă vă surprindeți condamnându-vă sau aprobându-vă pe voi înșivă, nu opriți condamnarea și nu opriți judecata sau aprobarea – priviți doar. Nu: ‚Mă condamn pe mine; Mă dezaprob; Mă aprob.' Doar priviți – și gata. Nu încercați să schimbați ceva! Nu spuneți: „O, ni s-a spus să nu facem asta." Mulțumiți-vă să observați ce se petrece.

După cum v-am spus înainte, observarea de sine înseamnă supraveghere – observarea a tot ceea ce se petrece în voi și în jurul vostru, ca și cum s-ar întâmpla altcuiva.

DEZVĂLUIREA ‚EU-LUI'

Vă sugerez acum un alt exercițiu. Aș vrea să scrieți pe o bucată de hârtie un scurt rezumat în care să vă descrieți pe voi înșivă – de exemplu, om de afaceri, preot, ființă umană, catolic, evreu, orice.

Am observat că unii scriu lucruri ca productiv, pelerin explorator, competent, ager, nerăbdător, centrat, flexibil, împăciuitor, iubitor, membru al rasei umane, superorganizat. Acesta nădăjduiesc că este rezultatul observării pe care ați făcut-o asupra voastră, ca și cum ați urmări o altă persoană.

Dar, atenție! Este vorba de ‚eu' care îl urmărește pe ‚mine'. Acesta este un fenomen interesant, care nu a încetat niciodată să-i uimească pe filozofi, mistici, oamenii de știință, psiho-

logi – şi anume că ‚eu' îl poate observa pe ‚mine'. S-ar părea că animalele nu sunt capabile să facă acest lucru. S-ar părea că e nevoie de un anumit grad de inteligenţă pentru a putea face asta.

Ceea ce vă ofer acum nu este metafizică; nu este filozofie. Este observare pură şi bun simţ. Marii mistici ai Orientului se referă de fapt la acest ‚eu', nu la ‚mine'. Practic, unii dintre aceşti mistici ne spun că începem mai întâi cu lucrurile, cu o conştientizare a lucrurilor; apoi ne îndreptăm spre conştienţa gândurilor (care este, de fapt ‚mine'); şi în final, ajungem la conştienţa gânditorului.

Lucruri, gânduri, gânditor. Ceea ce căutăm noi, cu adevărat, este gânditorul. Gânditorul se poate cunoaşte pe sine însuşi? Pot şti eu ce este ‚eu'? Unii dintre aceşti mistici răspund: „Poate cuţitul să se taie pe el însuşi? Poate dintele să se muşte pe el însuşi? Ochiul se poate vedea pe el însuşi? Poate ‚eu' să se cunoască pe sine?" Dar eu sunt preocupat acum de ceva cu mult mai practic – şi anume, să hotărăsc ceea ce *nu* este ‚eu'. Voi proceda cât mai încet cu putinţă, deoarece consecinţele sunt devastatoare. Teribile sau îngrozitoare, depinde de punctul vostru de vedere.

Ascultaţi aici: Sunt eu acelaşi cu gândurile mele, cu gândurile pe care le gândesc? Nu. Gândurile vin şi pleacă; Eu nu sunt gândurile mele. Sunt eu corpul meu? Se spune că milioane de celule din corpul nostru sunt înlocuite sau reînnoite în fiecare minut – deci, până la sfârşitul unui ciclu de şapte ani, noi nu mai avem în corp nici măcar o singură celulă vie care era acolo cu şapte ani în urmă. Celulele vin şi pleacă. Celulele se nasc şi mor. Dar ‚eu' se pare că persistă. Deci, sunt eu corpul meu? Nu, evident că nu!

‚Eu' este altceva şi mai mult decât trupul meu. Ai putea spune că trupul este parte a lui ‚eu', dar o parte schimbătoare. Continuă să se mişte, continuă să se schimbe. Îl numim mereu cu acelaşi nume, dar el se schimbă în permanenţă. Aşa cum cascada Niagara are pentru noi mereu acelaşi nume, dar cascada Niagara este formată din apă care se schimbă constant. Noi folosim acelaşi nume pentru o realitate mereu schimbătoare.

Şi ce se întâmplă cu numele meu? ‚Eu' este numele meu? Evident că nu, pentru că eu pot să-mi schimb numele fără

să-l schimb pe ‚eu'. Dar cariera mea? Şi convingerile mele? Eu spun că sunt catolic sau evreu – este asta o parte esenţială a lui ‚eu'? Când trec de la o religie la alta, s-a schimbat ‚eu-ul'? Am un nou ‚eu', sau este acelaşi ‚eu' care s-a schimbat? Cu alte cuvinte, este numele meu o parte esenţială din mine, din ‚eu'? Este religia mea o parte esenţială din ‚eu'? Am pomenit de fetiţa care îi spune băieţelului, ‚Tu eşti presbiterian?'"

Ei bine, cineva mi-a spus o altă poveste, despre irlandezul Paddy. Paddy merge pe stradă, în Belfast, şi simte deodată o armă în ceafă şi aude o voce care-i spune: „Eşti catolic sau protestant?" Paddy este nevoit să se gândească repede la ceva. El zice, „Sunt evreu". Şi aude vocea care spune: „Cred că sunt cel mai norocos arab din tot Belfastul". Etichetele sunt atât de importante pentru noi. „Eu sunt republican", spunem noi. Dar sunteţi cu adevărat? Nu poţi să spui că atunci când schimbi tabăra, ai un nou ‚eu'. Nu este el acelaşi vechi ‚eu', cu noi convingeri politice? Îmi amintesc că am auzit despre un om care îşi întreabă prietenul: „Ai de gând să votezi cu republicanii?" Prietenul spune: „Nu, am de gând să-i votez pe democraţi. Tatăl meu a fost democrat, bunicul a fost democrat şi străbunicul tot democrat." Omul spune: „Aceasta este o logică trăznită. Adică, dacă tatăl tău ar fi hoţ de cai şi bunicul tău ar fi fost hoţ de cai, şi străbunicul tău ar fi fost tot hoţ de cai, tu ce ai fi?" „Ah", a răspuns prietenul „atunci eu aş fi republican".

Ne petrecem atât de mult timp din vieţile noastre, reacţionând la etichete – ale noastre şi ale altora. Noi identificăm etichetele cu ‚eu-ul'. Catolic şi protestant sunt etichete frecvente. Un om s-a dus la preot şi i-a spus: „Părinte, vreau să spun o rugăciune pentru câinele meu". Preotul era revoltat. „Cum adică, să spui o rugăciune pentru câinele tău?" „Este câinele meu favorit", a spus omul. „Am iubit acel câine şi vreau să-i ofer o rugăciune". Preotul a spus: „Noi nu oferim rugăciuni de pomenire pentru câini, aici. Ai putea să încerci la biserica de mai jos. Întreabă-i dacă ar putea să-ţi facă o slujbă." La ieşire, el i-a spus preotului: „Păcat. Am iubit cu adevărat acel câine. Aveam de gând să ofer o contribuţie de un milion de dolari pentru rugăciune." Iar preotul a zis: „Stai puţin, nu mi-ai spus că animalul tău era catolic."

Când eşti prins în etichete, ce valoare au aceste etichete în ceea ce-l priveşte pe ‚eu'? Putem spune noi că ‚eu' nu este nici una dintre etichetele ce-i sunt ataşate? Etichetele îi aparţin lui ‚mine'. Cel care se schimbă constant este ‚mine'. ‚Eu' se schimbă vreodată? Observatorul se schimbă vreodată? Ideea este că, indiferent de etichetele la care te gândeşti (poate cu excepţia celei de fiinţă umană), ar trebui să i le aplici lui ‚mine'. ‚Eu' nu este nici unul dintre aceste lucruri. Deci, când păşeşti în afara ta şi îl observi pe ‚mine', tu nu te mai identifici cu ‚mine'. Suferinţa există în ‚mine' – deci, când identifici ‚eu' cu ‚mine', începe suferinţa.

Să spunem că ţi-e frică sau doreşti ceva, sau eşti neliniştit. Când ‚eu' nu se *identifică* cu bani sau nume, sau naţionalitate, sau persoane, sau prieteni, sau cu orice fel de valoare ‚eu-ul' nu este ameninţat. Poate fi foarte agitat, dar nu este în pericol. Gândeşte-te la ceva ce ţi-a produs sau îţi produce durere, îngrijorare, sau nelinişte. Mai întâi, poţi să identifici dorinţa din spatele acelei suferinţe, pentru că există ceva ce-ţi doreşti cu ardoare, altfel nu ai suferi. Ce este acea dorinţă? În al doilea rând, aceea nu este o simplă dorinţă; acolo există o *identificare*. Într-un fel, v-aţi spus vouă înşivă: „Bunăstarea lui ‚eu', ba chiar existenţa lui ‚eu', depinde de această dorinţă." Toată suferinţa este cauzată de identificarea mea cu ceva – fie că acel ceva este în mine sau în afara mea.

SENTIMENTE NEGATIVE FAŢĂ DE ALŢII

La una dintre conferinţele mele, cineva a făcut următoarea observaţie: „Vreau să vă împărtăşesc ceva minunat, ceva ce mi s-a întâmplat. Am mers la cinema şi imediat după aceea trebuia să merg la lucru. Aveam cu adevărat probleme cu trei oameni din viaţa mea. Deci, mi-am spus: ‚Ei bine, exact cum am învăţat din film, voi ieşi din mine însumi.' Timp de câteva ore am intrat în contact cu sentimentele mele – cu sentimentele mele negative faţă de aceşti trei oameni. Am spus: ‚Îi urăsc cu adevărat pe acei oameni'. După aceea am spus: ‚Doamne, Iisuse, ce poţi face în situaţia asta?' Curând am început să plâng, pentru că

mi-am dat seama că Iisus a murit chiar pentru acei oameni, care oricum nu puteau face nimic în privinţa felului lor de a fi. În acea după amiază, a trebuit să merg la birou, unde am stat de vorbă cu oamenii aceia. Le-am spus ce problemă aveam, iar ei au fost de acord cu mine. N-am mai fost supărat pe ei şi nu i-am mai urât."

Oricând aveţi un sentiment negativ faţă de cineva, trăiţi într-o iluzie. E absolut clar că ceva e în neregulă cu voi. Voi nu vedeţi realitatea. Ceva din interiorul vostru trebuie să se schimbe. Dar ce facem noi în general, atunci când avem un sentiment negativ? „El este de vină, ea este de vină. Ea trebuie să se schimbe." Nu, nici gând! Lumea este în regulă. Cel care trebuie să se schimbe eşti *tu*.

Unul dintre voi a vorbit de munca într-un spital. În timpul unei întâlniri a personalului, este absolut inevitabil ca cineva să nu spună: „Mâncarea este proastă aici", la care responsabila cu alimentaţia sare ca arsă. Ea s-a identificat cu mâncarea şi spune: „Oricine atacă mâncarea, mă atacă pe mine; Mă simt ameninţată." Dar ‚eu-ul' nu este niciodată ameninţat; Doar pe ‚mine' îl ameninţă ceva.

Dar să presupunem că eşti martor la ceva cu totul nedrept, ceva care este în mod evident şi obiectiv greşit. N-ar fi o reacţie potrivită să spui că acel lucru nu trebuie să se întâmple? N-ar trebui să vrei să te implici, eventual, în îndreptarea unei situaţii incorecte? Cineva loveşte un copil, iar tu vezi cum se petrece această nedreptate. Ce zici de o asemenea situaţie? Sper că nu-ţi închipui că aş spune că n-ar trebui să faci nimic. Eu am spus că, dacă nu ai avea sentimente negative, ai fi mult mai eficient, *mult* mai eficient. Pentru că atunci când intervin sentimentele negative, devii orb. ‚Mine' îşi face apariţia în cadru şi totul devine confuz. Dacă înainte aveam o singură problemă pe cap, acum avem două. Mulţi presupun greşit că dacă nu ai sentimente negative, cum ar fi supărarea, resentimentul şi ura, înseamnă că nu iei nici o atitudine într-o anumită situaţie. O nu, o nu! Tu nu eşti afectat emoţional, dar acţionezi cu repeziciune. Devii foarte sensibil la lucrurile şi oamenii din jurul tău. Ceea ce omoară sensibilitatea este ceea ce mulţi oameni ar numi sinele condiţionat: te identifici într-atât cu ‚mine', încât este prea mult ‚mine' în acea

situație, pentru ca tu să ai o perspectivă obiectivă, detașată a lucrurilor. Este foarte important ca, atunci când te implici în acțiune, să fii în stare să vezi lucrurile cu detașare – dar emoțiile negative te împiedică să o faci.

Atunci, cum am putea numi tipul de pasiune care ne motivează, sau activează energia de a face ceva în legătură cu un rău obiectiv? Orice ar fi, aceasta nu este o *reacție*; este o acțiune.

Unii dintre voi se întreabă dacă înainte de apariția atașamentului, înainte de instalarea identificării, nu există cumva un moment de incertitudine.

Să zicem că îți moare un prieten. Pare corect și e foarte uman să te întristezi. Dar ce reacție ai? Să fie autocompătimire? De ce ai fi îndurerat? Gândește-te la aceasta. Știu că ceea ce spun vi se va părea groaznic, dar v-am spus, eu vin dintr-o altă lume. Reacția voastră este de pierdere *personală*, corect? Îți pare rău pentru ‚mine', sau pentru alți oameni cărora prietenul tău le-a adus bucurie. Dar asta înseamnă că-ți pare rău pentru alți oameni, cărora le pare rău pentru ei înșiși. Dacă nu le-ar părea rău pentru ei înșiși, atunci pentru ce le-ar părea rău? Noi nu simțim niciodată durere când pierdem ceva căruia i-am permis să fim independent de noi, pe care n-am îndrăznit să-l stăpânim. Durerea este semnul că am lăsat ca fericirea mea să depindă de acel lucru sau de acea persoană – cel puțin într-o anumită măsură. Suntem atât de obișnuiți să auzim contrariul, încât ceea ce vă spun eu sună inuman, nu-i așa?

DESPRE DEPENDENȚĂ

Totuși, asta este ceea ce ne spun toți misticii din trecut. Eu nu spun că ‚mine' – sinele condiționat – nu va recădea uneori în șabloanele sale obișnuite. Acesta este felul în care am fost condiționați. Dar se pune întrebarea dacă ar fi admisibil să trăiești o viață în care să fii atât de singur, încât să nu depinzi de nimeni.

Noi toți depindem unul de altul, din tot felul de motive, nu-i așa? Depindem de măcelar, de brutar, de fabricantul de sfeșnice. Interdependență. E bine așa! Noi organizăm societatea în felul acesta și atribuim funcții diferite unor oameni diferiți pentru bunăstarea tuturor, astfel încât să funcționăm mai bine și să trăim mai eficient – cel puțin așa sperăm.

Dar să depindem de altcineva, psihologic – să depindem de cineva, emoțional – ce implică asta? Înseamnă să depind de altă ființă umană, pentru a fi fericit.

Gândiți-vă la aceasta. Pentru că, dacă o faceți, următorul lucru pe care îl veți face – fie conștient, fie nu – este să *vă întrebați* dacă alți oameni contribuie la fericirea voastră. Apoi, vine pasul următor – teama: teama de pierdere, teama de înstrăinare, teama de respingere, controlul reciproc. Iubirea perfectă alungă frica. Acolo unde este iubire, nu există cereri, nu există așteptări, nu există dependență. Eu nu-ți cer să mă faci fericit; fericirea mea nu se află în tine. Dacă vrei să mă părăsești, nu mă voi compătimi; tovărășia ta îmi face o plăcere nespusă, dar n-am să mă cramponez.

Mă bucur de ea, fără să mă agăț ca scaiul. Nu de tine mă bucur atât, cât de ceva mai mare decât noi amândoi la un loc. Ceva ce am descoperit – un fel de simfonie, un fel de orchestră care cântă o melodie atunci când ești de față, dar chiar și când pleci, orchestra nu se oprește. Când întâlnesc pe altcineva, ea cântă o altă melodie, care este de asemenea încântătoare. Iar când sunt singur, ea tot cântă. Există un repertoriu vast și cântecul nu încetează niciodată.

Asta înseamnă trezirea. Tot din același motiv suntem hipnotizați, cu creierul spălat, adormiți. Pare îngrozitor să întreb, dar cum se poate spune că mă iubiți, dacă vă agățați de mine și nu-mi mai dați drumul? Dacă nu mă mai lăsați să răsuflu? Este cu putință să spuneți că mă iubiți, dacă, pentru a fi fericiți, aveți nevoie de mine din punct de vedere psihologic sau emoțional? Este ca o palmă la adresa învățăturilor universale, a tuturor scripturilor, religiilor, misticilor.

„Cum de ne-a scăpat atâția ani?", îmi spun mie însumi în mod repetat. „Cum de nu am văzut?" Când citiți tot ce scrie atât de tranșant în scriptură, începeți să vă întrebați: „Omul ăsta e nebun?" Dar, după un timp, începeți să credeți că toată lumea e nebună. „Dacă nu-ți urăști tatăl și mama, frații și surorile, dacă nu renunți și abandonezi tot ce ai, nu poți fi discipolul meu."

Trebuie să laşi totul. Nu renunţarea fizică, înţelegi; aceasta e uşoară. Când iluziile tale se prăbuşesc, intri, în sfârşit, în contact cu realitatea şi crede-mă, nu vei mai fi niciodată singur – niciodată. Singurătatea nu este vindecată de tovărăşia umană. Singurătatea se vindecă prin contactul cu realitatea. O, am atâtea de spus despre asta. Contactul cu realitatea, renunţarea la iluzii, realizarea contactului cu realul – orice ar fi, nu are nume. Nu putem cunoaşte acest ceva, decât prin renunţarea la ceea ce este ireal. Poţi afla ce e singurătatea, doar când renunţi să te cramponezi, când renunţi la dependenţă. Dar primul pas în această direcţie este să consideri că e ceva de dorit. Dacă nu ţi se pare un lucru dezirabil, cum ai putea măcar să te apropii de el?

Gândeşte-te la singurătatea ta. Crezi că tovărăşia oamenilor te-ar putea elibera vreodată de ea? Ea nu serveşte decât să-ţi distragă atenţia. Ai un gol în interior, nu-i aşa? Şi când acel gol iese la iveală, tu ce faci? Fugi, porneşti televizorul, dai drumul la radio, citeşti o carte, cauţi companie umană, cauţi divertisment, cauţi distracţie. Toată lumea face la fel. Există o adevărată industrie în zilele noastre, un sector organizat să ne distragă şi să ne distreze.

CUM APARE FERICIREA

Regăseşte-te. Observă-te. De aceea spuneam mai devreme că auto-observarea este un lucru atât de minunat şi extraordinar. După un timp, nu trebuie să mai faci nici un efort, deoarece, pe măsură ce iluziile încep să se năruie, tu începi să cunoşti lucruri ce nu pot fi descrise. Aceasta se numeşte fericire. Totul se schimbă, iar tu te îndrăgosteşti de starea de conştienţă.

Iată povestea discipolului care a mers la maestru şi a spus: „Aţi putea să-mi daţi un sfat înţelept? Aţi putea să-mi spuneţi ceva care să mă călăuzească de-a lungul zilelor mele?" Era ziua de tăcere a maestrului, aşa că el a luat o tăbliţă. Pe ea scria: „Conştienţă". Când discipolul a văzut, a spus: „Este prea sumar. Puteţi să-mi explicaţi un pic?" Aşa că maestrul a luat înapoi tăbliţa şi a scris: „Conştienţă, conştienţă, conştienţă." Discipolul a spus: „Da, dar ce înseamnă asta?" Maestrul a luat înapoi

tăbliţa şi a scris: „Conştienţă, conştientă, conştienţă înseamnă – conştienţă."

Aceasta înseamnă să te supraveghezi pe tine. Nimeni nu-ţi poate arăta cum să-o faci, pentru că te-ar învăţa o tehnică anume, te-ar programa. Dar observă-te. Când vorbeşti cu cineva, eşti conştient de ceea ce faci, sau pur şi simplu te identifici cu el? Când te-ai supărat pe cineva, ai fost conştient că erai supărat, sau pur şi simplu te-ai identificat cu supărarea? Mai târziu, când ai avut timp, ţi-ai studiat trăirea şi ai încercat s-o înţelegi? De unde a venit? Ce a cauzat-o? Eu nu cunosc alte căi de a ajunge la conştienţă. Nu poţi schimba decât ceea ce înţelegi. Reprimi tot ce nu înţelegi şi nu conştientizezi. Nu schimbi nimic. Dar când înţelegi un lucru, acela se schimbă.

Câteodată sunt întrebat: „Această maturizare spre conştienţă se petrece treptat, sau e un fenomen ‚subit'?" Există oameni norocoşi, care realizează asta într-o clipită. Ei devin conştienţi dintr-o dată. Sunt alţii la care conştienţa continuă să crească încet, gradat, tot mai mult. Ei încep să vadă anumite lucruri. Iluziile dispar rând pe rând, fanteziile sunt îndepărtate şi ei încep să intre în contact cu faptele. Nu există o regulă generală. Iată o poveste bine cunoscută, despre leul care a dat de o turmă de oi şi, spre uimirea lui, a găsit un leu printre oi. Era un leu care fusese crescut de oi, încă de când era pui. Behăia ca o oaie şi se comporta ca o oaie. Leul a mers direct la el şi când leul-oaie a ajuns în faţa leului adevărat, a început să tremure din toate încheieturile. Iar leul i-a zis: „Ce cauţi printre oi?" Şi leul-oaie a spus: „Eu sunt oaie." Leul i-a zis: „Ba nu, nu eşti. Hai cu mine." Aşa că l-a dus pe leul-oaie la un iaz şi a zis, „Priveşte!" Şi când leul-oaie şi-a privit imaginea reflectată în apă, a slobozit un răcnet puternic şi, în acel moment, s-a transformat. N-a mai fost niciodată acelaşi ca înainte.

Dacă eşti norocos şi zeii sunt milostivi, sau dacă eşti binecuvântat de graţia divină (poţi folosi orice expresie teologică vrei), s-ar putea să înţelegi dintr-o dată cine este ‚eu' şi nu vei mai fi niciodată la fel, niciodată. Nimic nu te va mai putea atinge vreodată – şi nimeni nu te va mai putea răni vreodată.

Nu-ţi va mai fi teamă de nimeni şi de nimic. Nu e extra-

ordinar? Vei trăi regeşte. Aceasta înseamnă să trăieşti regeşte. Nu mărunţişuri – cum ar fi să-ţi vezi poza în ziar, sau să ai o grămadă de bani. Asta e o prostie. Nu te temi de nimeni, pentru că eşti perfect mulţumit să fii un nimeni. Nu dai doi bani pe succes sau pe eşec. Ele nu înseamnă nimic. Onoarea, dezonoarea, nu înseamnă nimic! Chiar dacă te faci de râs, nici asta n-are importanţă! Nu-i aşa că e o stare minunată! Unii oameni ating anevoie acest obiectiv, pas cu pas, prin luni şi săptămâni întregi de autoconştienţă. Dar eu vă garantez un lucru: N-am cunoscut pe nimeni care să-şi fi făcut timp pentru a fi conştient – şi să nu fi remarcat o schimbare după câteva săptămâni. Calitatea vieţii lui se schimbă, astfel că nu mai trebuie să accepte nimic doar pe încredere. Omul îşi dă seama; nu mai este acelaşi. Reacţionează diferit. De fapt, reacţionează mai puţin şi acţionează mai mult. Vezi lucruri pe care nu le-ai mai văzut vreodată până acum.

Eşti mai energic, mai viu. Oamenii au impresia că dacă nu ar avea pofte, ar fi inerţi, ca de lemn. Dar, de fapt, ar scăpa de încordare. Scăpaţi de teama voastră de eşec, de încordarea de a avea succes, şi veţi deveni voi înşivă. Veţi fi destinşi. Nu veţi mai pune frână când acţionaţi. Exact asta s-ar întâmpla.

Tranxu, un mare înţelept chinez, are o vorbă minunată, pe care mi-am dat osteneala s-o învăţ pe de rost: „Când arcaşul ţinteşte fără să aştepte vreo răsplată, dispune de toată îndemânarea; când ţinteşte ca să câştige o cataramă de alamă, devine deja nervos, când ţinteşte pentru a obţine un trofeu din aur, începe să nu mai vadă bine – vede două ţinte în loc de una şi mintea i-o ia razna. Îndemânarea lui nu s-a schimbat, dar premiul îl face să vadă dublu. Premiul îl interesează! Se gândeşte mai mult să câştige, decât să ţintească, iar nevoia de a câştiga îi seacă puterile." Nu e asta imaginea a ceea ce sunt cei mai mulţi oameni? Când nu trăieşti pentru ceva anume, eşti în stare de orice, ai toată energia, eşti destins, nu-ţi pasă, nu contează dacă pierzi sau câştigi.

Asta este pentru tine adevărata existenţă *umană*. Asta înseamnă viaţa. Cea care poate proveni numai din conştienţă. Iar când eşti conştient, vei înţelege că onoarea nu înseamnă nimic. Este o convenţie socială, doar atât. De aceea misticii şi profeţii n-au dat doi bani pe ea. Onoarea sau dezonoarea n-au însemnat

nimic pentru ei. Ei trăiau în altă lume, în lumea celor care s-au trezit din adormire. Succesul sau eşecul n-au însemnat nimic pentru ei. Atitudinea lor era: „Eu sunt prost, tu eşti prost – deci care este problema?"

Cineva a spus, odată: „Cele mai dificile trei lucruri pentru o fiinţă umană nu sunt performanţele fizice sau realizările intelectuale. Ele sunt: primul *să răspunzi la ură cu iubire*; al doilea, *să-i accepţi pe cei excluşi*; al treilea, *să admiţi că greşeşti*." Dar acestea ar fi cele mai uşoare lucruri din lume dacă nu te-ai identifica cu ‚mine'. Poţi spune lucruri ca: „Greşesc! Dacă m-ai cunoaşte mai bine, ai vedea cât de des greşesc. La ce să te aştepţi de la un prost?" Dar dacă nu m-aş identifica cu aceste aspecte ale lui ‚mine', tu n-ai putea să mă răneşti. Iniţial, vechea condiţionare va dispărea, iar tu vei fi deprimat şi tulburat. Vei fi mâhnit, vei plânge şi aşa mai departe. „Înainte de iluminare, eram deprimat: după iluminare, am continuat să fiu deprimat." Dar există o diferenţă: nu mă mai identific cu deprimarea. Ştiţi ce mare e diferenţa?

Ieşi din tine şi priveşti la deprimare, dar nu te identifici cu ea. Nu faci nimic pentru a o alunga; eşti perfect dispus să-ţi continui viaţa care trece prin tine şi dispare. Dacă nu ştii ce înseamnă asta, ai cu adevărat o surpriză la care să te aştepţi. Şi neliniştea? Vine şi ea, dar nu te deranjează. Ce ciudat! Eşti tulburat, dar nu te deranjează.

Nu e un paradox? Şi eşti dispus să laşi acest nor să vină, deoarece, cu cât i te împotriveşti mai mult, cu atât îi dai mai multă putere. Eşti dispus să observi cum trece. Poţi fi fericit în anxietatea ta. Nu-i aşa că e o nebunie? Poţi fi fericit, chiar în deprimarea ta. Dar nu poţi avea tipul nepotrivit de fericire. Ai crezut că fericirea înseamnă emoţie, sau fiori? Aceasta este cauza depresiei. Nu ţi-a spus nimeni acest lucru? Eşti emoţionat, bine, dar nu faci decât să-ţi pregăteşti calea spre viitoarea depresie. Eşti emoţionat, dar sesizezi neliniştea din spatele emoţiei: Cum pot s-o fac să dureze? Asta nu-i fericire, asta este dependenţă. Mă întreb cât de mulţi non-dependenţi citesc această carte? Dacă ar fi un grup de dimensiuni medii, ar fi doar câţiva, foarte puţini.

Nu-i privi cu dispreţ pe alcoolici şi pe dependenţii de

droguri: poate că tu eşti la fel de dependent ca şi ei.

Prima dată când am întrevăzut o licărire a acestei lumi noi, a fost înfricoşător. Am înţeles ce înseamnă să fii singur, fără un loc în care să-ţi pui capul, cum e să-i laşi pe toţi să fie liberi şi să fii liber tu însuţi, să nu te considere nimeni ca fiind deosebit şi să iubeşti pe toată lumea – pentru că aşa face iubirea. Ea luminează peste bine şi rău deopotrivă; face ploaia să cadă peste sfinţi şi păcătoşi, deopotrivă.

Oare e posibil ca trandafirul să spună: „Îmi voi oferi parfumul oamenilor buni care mă vor mirosi – dar nu-l voi da celor răi"? Ori poate felinarul să spună: „Îmi voi oferi lumina oamenilor buni din această cameră, dar o voi stinge pentru cei răi." Sau poate spune copacul. „Îmi voi oferi umbra oamenilor buni care se odihnesc sub coroana mea, dar le-o voi refuza celor răi"? Acestea sunt imagini a ceea ce înseamnă iubirea.

Ea a existat tot timpul, privindu-ne în faţă din scriptură, cu toate că n-am vrut niciodată s-o vedem, pentru că eram atât de înecaţi în ceea ce cultura noastră numeşte iubire, cu cântecele şi poeziile ei. Asta nu este deloc iubire – este contrariul iubirii. Este dorinţă şi control şi spirit de proprietate. Este manipulare şi frică şi anxietate – nu este iubire. Ni s-a spus că fericirea e ca tenul cel mai fin, ca o staţiune de vacanţă. Ea nu e nimic de acest gen, dar noi avem metode rafinate de a face ca fericirea noastră să depindă de alte lucruri din noi şi din afara noastră.

Spunem: "Refuz să fiu fericit, până ce nu-mi trece nevroza." Să-ţi dau o veste bună: Poţi fi fericit chiar acum, *cu* nevroza ta cu tot. Vrei să ştii ceva şi mai bun? Există doar un singur motiv pentru care nu trăiţi ceea ce în India numim *anand* – extaz, extaz. Există doar un singur motiv pentru care voi nu trăiţi, chiar în prezent, experienţa extazului – şi anume, că vă gândiţi sau vă concentraţi pe ceva ce nu aveţi. Altfel, aţi trăi starea de extaz. Vă concentraţi pe ceea ce nu aveţi. Dar, de fapt, aveţi chiar acum tot ce vă trebuie pentru a fi în extaz.

Iisus vorbea cu bun simţ pentru oamenii simpli, pentru cei înfometaţi, pentru cei săraci. El le dădea veşti bune: ‚Lucrurile acestea vă aparţin.' Dar cine ascultă? Nimeni nu este interesat – mai degrabă vor să rămână adormiţi.

FRICA – SURSA VIOLENŢEI

Unii spun că există doar două lucruri pe lume: Dumnezeu şi frică; iubirea şi frica sunt unicele lucruri. Există doar un singur rău în lume: frica.

Există doar un singur bine în lume: iubirea. Câteodată este denumită în alte feluri. Câteodată i se spune fericire sau libertate; sau pace, sau bucurie, sau Dumnezeu, sau altfel. Dar eticheta nu contează cu adevărat. Şi nu există un singur rău în lume pe care să nu-l poţi asocia cu teama. Nici unul.

Ignoranţă şi frică, ignoranţă cauzată de frică – de aici vine tot răul, de aici vine violenţa. Persoana care este cu adevărat non-violentă, care este incapabilă de violenţă, este persoana care nu cunoaşte frica. Devii furios doar atunci când îţi este teamă. Gândeşte-te când ai fost furios ultima dată. Hai, gândeşte-te. Aminteşte-ţi de ultima oară când te-ai înfuriat – şi caută frica din spatele mâniei. Ce te-ai temut că pierzi? Ce ţi-a fost teamă că ţi-ar putea fi luat? De acolo vine mânia. Gândeşte-te la cineva plin de mânie, cineva de care poate ţi-e frică. Vezi cât este de înspăimântat? Este speriat – cu adevărat înspăimântat. Îi este atât de teamă – pentru că, altfel, n-ar fi furios. În cele din urmă, există doar două lucruri – iubire şi frică.

În această conferinţă aş prefera să las lucrurile aşa, nestructurate, să sar de la o idee la alta, să revin, iar şi iar, la anumite teme, deoarece aceasta este calea prin care puteţi înţelege cu adevărat ceea ce spun. Dacă nu vă atinge de prima dată, ar putea s-o facă a doua oară şi ceea ce nu atinge o persoană, ar putea atinge o alta. Am diferite teme, dar toate se referă la acelaşi lucru.

Spuneţi-i conştienţă, ziceţi-i iubire, numiţi-l spiritualitate sau libertate sau trezire – sau oricum. Este unul şi acelaşi lucru.

CONŞTIENŢA ŞI CONTACTUL CU REALITATEA

Să priveşti la tot ceea ce este în tine şi în afara ta, iar când ţi se întâmplă ceva, să vezi ca şi cum i s-ar întâmpla altcuiva – cu nici un comentariu, fără judecată, fără atitudine, fără

amestec, fără vreo încercare de a schimba, ci doar de a înțelege. Pe măsură ce faci asta, vei începe să realizezi că, treptat, te desprinzi de identificarea cu ‚mine'. Sf. Teresa de Avila spune că, spre sfârșitul vieții ei, Dumnezeu i-a dat un har extraordinar. Ea nu folosește o asemenea exprimare modernă, bineînțeles, dar elementul esențial este dez-identificarea de ea însăși. Dacă cineva ar avea cancer și eu n-aș cunoaște acea persoană, n-aș fi atât de afectat. Dacă aș avea iubire și sensibilitate, poate că aș da o mână de ajutor – dar nu simt nici o emoție. Dacă *tu* trebuie să dai un examen, eu nu sunt prea afectat. Pot să filozofez despre asta și să spun: „Ei bine, cu cât ești mai îngrijorat, cu atât va fi mai rău. Mai bine ia-ți o pauză binemeritată, în loc să tocești!" Dar când e rândul meu să am un examen, ei bine, asta e altceva, nu-i așa? Motivul este că m-am identificat cu ‚mine' – cu familia mea, țara mea, bunurile mele, corpul meu, cu mine însumi. Cum ar fi dacă Dumnezeu mi-ar da darul de a nu spune că aceste lucruri sunt ‚ale mele'? Aș fi detașat; Nu m-aș mai identifica. Asta înseamnă să-ți pierzi sinele, să negi sinele, să fii mort în privința sinelui tău.

RELIGIA ADEVĂRATĂ – CONTRARIUL INCONȘTIENȚEI

Odată, cineva a venit la mine în timpul unei conferințe și m-a întrebat: „Ce părere aveți despre ‚Sfânta Fecioară din Fatima'?" Ce credeți despre ea? Când mi se pun astfel de întrebări, îmi amintesc de istoria de pe vremea când statuia Fecioarei din Fatima a fost urcată într-un avion, pentru a fi dusă în pelerinaj de închinare și, în timp ce zburau peste sudul Franței, avionul a început să se clatine și să se zgâlțâie, de părea că se va rupe în bucăți. Iar statuia miraculoasă a exclamat: „Sfântă Fecioară de la Lourdes, roagă-te pentru noi!" Și totul a fost bine. N-a fost un lucru extraordinar, o „Sfântă Fecioară" care vine în ajutorul altei „Sfinte Fecioare"?

Tot astfel, un grup de o mie de oameni s-au dus în pelerinaj în Mexico City, ca să se închine la moaștele Maicii Domnului de la Guadalupe și toți s-au așezat în fața statuii, în semn de

protest deoarece episcopul eparhiei o declarase ca patroană a episcopiei pe „Sfânta Fecioară de la Lourdes"! Oamenii erau convinși că „Fecioara de la Guadalupe" s-a simțit extrem de ofensată, așa că protestau pentru *repararea* ofensei.

Uite-așa se întâmplă cu religia, dacă nu ești atent.

Când le vorbesc hindușilor, le spun: „Preoții voștri n-ar fi prea fericiți să audă așa ceva" (remarcați cât de prudent sunt în această dimineață), „dar Dumnezeu ar fi mult mai fericit – dacă e să-I dăm crezare lui Iisus Christos – dacă te-ai transforma, în loc să te închini, pur și simplu. El ar fi mult mai mulțumit de iubirea voastră, decât de adorația voastră." Iar când le vorbesc musulmanilor, spun: „Ayatollah-ul vostru și liderii voștri religioși nu vor fi încântați să audă aceasta, dar Dumnezeu va fi mult mai mulțumit de transformarea voastră într-o persoană iubitoare, decât să vă mulțumiți să tot spuneți ‚Doamne, Dumnezeule'. Este infinit mai important să vă treziți. Asta e spiritualitatea, asta e tot. Dacă aveți asta, Îl aveți pe Dumnezeu. Atunci vă închinați „în spirit și în adevăr" – când deveniți iubire, când sunteți transformați în iubire. Pericolul a ceea ce poate face religia este subliniat foarte frumos într-o poveste spusă de cardinalul Martini, arhiepiscopul de Milano. Povestea vorbește despre un cuplu de italieni care urmează să se căsătorească. Ei se înțeleg cu preotul paroh să organizeze o mică recepție în curtea parohiei, în fața bisericii. Dar s-a întâmplat să plouă și ei n-au mai putut ține recepția, așa că i-au spus preotului: „N-am putea ține petrecerea de nuntă în biserică?" Părintele nu a fost deloc încântat să găzduiască o recepție în biserică, dar ei i-au spus: „Vom mânca o felie de tort, vom cânta un cântec, două, vom ciocni un pahar de vin, apoi vom pleca acasă." Așa că părintele s-a lăsat convins. Dar, pentru că italienii sunt oameni de viață, au băut un pic de vin, au cântat un cântecel, apoi au mai băut încă un pic de vin și au cântat mai multe cântece, iar într-o jumătate de oră, s-a ajuns la ditamai petrecerea în biserică. Toată lumea se simțea minunat și era multă distracție și veselie. Numai părintele era încordat tot, umblând încolo și încoace prin sacristie, teribil de supărat de zgomotul pe care-l făceau nuntașii. Ajutorul preotului intră și spune: „Vă văd cam încordat".

„Bineînțeles că sunt încordat. Ascultă câtă gălăgie fac, în casa Domnului! Pentru numele lui Dumnezeu!"

„Păi bine, părinte, chiar nu aveau unde merge."

„Știu asta! Dar chiar trebuie să facă atâta tărăboi?

„Ei bine, părinte, nu trebuie să uităm că Iisus însuși a participat odată la o nuntă!

Părintele spune: „Știu că Iisus Christos a fost la sărbătorirea unei nunți, nu e nevoie să-mi spui *tu* că Iisus Christos a participat la o petrecere de nuntă! Numai că acolo nu aveau Sfânta Împărtășanie !!!

Știți că există, uneori, perioade în care Sfânta Împărtășanie devine mai importantă decât Iisus Christos – când venerația devine mai importantă decât iubirea, când biserica devine mai importantă decât viața. Când Dumnezeu devine mai important decât omul de lângă tine – și așa mai departe. Acesta este pericolul. După mintea mea, la aceasta ne îndeamnă, în mod evident, Iisus – lucrurile cele mai importante mai întâi! Ființa umană este mult mai importantă decât Sabatul. Să respectați ceea ce vă spun eu acum, cuvânt cu cuvânt, să deveniți așa cum vă descriu eu acum, este mult mai important decât invocațiile cu Doamne, Dumnezeule. Dar liderii voștri religioși nu se vor bucura să afle asta, vă asigur. Nici preoții voștri nu vor fi bucuroși să audă asta. În nici un caz. Așadar, despre așa ceva este vorba. Despre spiritualitate. Despre trezire. După cum v-am spus, este extrem de important ca, dacă vreți să vă treziți, să vă dăruiți acțiunii pe care eu o numesc „observare de sine". Să fiți conștienți de ceea ce spuneți, să fiți conștienți de ceea ce faceți, să fiți conștienți de ceea ce gândiți, să fiți conștienți de felul în care acționați. Să fiți conștienți de unde veniți, care vă este motivația. Viața inconștientă nu merită să fie trăită.

Viața lipsită de conștiență este o viață mecanică. Nu este omenească, ci este programată, condiționată. La fel de bine am putea fi o piatră, un ciot de lemn. În țara din care vin eu, sute de mii de oameni trăiesc în cocioabe, într-o sărăcie lucie, abia reușind să supraviețuiască, făcând toată ziua o muncă fizică grea, apoi se culcă și se trezesc dimineața, mănâncă ceva și o iau de la capăt. Iar tu stai deoparte și gândești: „Ce viață". „Asta e tot ce

are viața să le ofere?" Și apoi realizezi, dintr-o dată, că 99,999% dintre oamenii de aici nu sunt cu mult mai buni. Poți să mergi la cinema, să te plimbi cu mașina, poți pleca într-o croazieră. Crezi că ești mai bogat decât sunt ei? Ești la fel de mort ca și ei. Ești o mașinărie la fel ca ei – una puțin mai mare, dar cu toate acestea, doar o mașinărie. Este trist. Este trist să te gândești că oamenii trec prin viață în felul ăsta.

Oamenii trec prin viață cu idei fixe; ei nu se schimbă niciodată. Pur și simplu, nu sunt conștienți de ceea ce se întâmplă. Ar putea la fel de bine să fie o buturugă, o piatră, un mecanism care vorbește, umblă și gândește. Nu este ceva omenesc. Ei sunt marionete, sucite de colo-colo de tot felul de lucruri. Apasă pe un buton și vei obține o reacție. Aproape că poți prezice cum va reacționa persoana respectivă. Dacă studiez o persoană, vă pot spune exact cum va reacționa. La grupul meu de terapie, câteodată notez pe o bucată de hârtie cine va începe ședința și cine va răspunde. Crezi că e ceva rău? Ei bine, nu asculta de oamenii care-ți spun: „Uită de tine! Ajută-i pe alții cu iubire." Nu-i asculta! Ei greșesc cu toții. Cel mai rău lucru pe care-l poți face este să uiți de tine, atunci când mergi în întâmpinarea altora cu o așa-zisă atitudine de ajutor.

Acest lucru mi s-a revelat cu putere, cu mulți ani în urmă, pe când îmi făceam studiile de psihologie la Chicago. Noi am urmat un curs de consiliere pentru uzul preoților. Un asemenea curs era deschis numai preoților care practicau efectiv consilierea și care fuseseră de acord să prezinte la curs înregistrarea unei ședințe de consiliere. Cred că eram vreo douăzeci de cursanți. Când mi-a venit rândul, am prezentat înregistrarea unei întrevederi cu o femei tânără. Asistentul universitar a băgat caseta în casetofon și am început s-o ascultăm cu toții. După cinci minute, așa cum făcea de obicei, asistentul a oprit caseta și a întrebat: „Ceva comentarii?" Cineva mi-a spus: „De ce i-ai pus acea întrebare?" Am răspuns: „Nu cred să-i fi pus vreo întrebare. De fapt, sunt mai mult decât sigur că nu i-am pus nici o întrebare." El a spus: „Ba da". Eram absolut sigur, deoarece, în acea perioadă, mă ghidam în mod conștient după metoda lui Carl Rogers, care se orientează în funcție de persoană și este non-directă. Nu

pui întrebări şi nu întrerupi, nici nu dai sfaturi. Eram deci foarte conştient că nu trebuie să pun întrebări. Oricum, a urmat o dispută între noi, aşa că instructorul a spus: „De ce să nu ascultăm încă o dată caseta?" Aşa că am pus-o din nou şi, spre oroarea mea, am realizat că pusesem ditamai întrebarea, care-ţi sărea în ochi la fel ca şi Empire State Building – o întrebare extrem de clară. Lucrul interesant pentru mine a fost că auzisem întrebarea aceea de trei ori – prima dată, probabil, când am rostit-o, a doua oară când am ascultat-o pe casetă în camera mea (deoarece am vrut să iau o casetă bună la curs) şi a treia oară când am auzit-o în clasă. Dar nici n-am remarcat-o! Nu eram conştient.

Aşa se întâmplă, în mod frecvent, în şedinţele mele de terapie, sau în îndrumarea mea spirituală. Înregistrăm convorbirea pe casetă şi, când pacientul o ascultă, îmi spune: „Ştiţi, eu n-am auzit cu adevărat ce aţi spus în timpul interviului. Am auzit ceea ce aţi spus, abia când am ascultat caseta". Mai interesant este că *eu însumi* n-am auzit ceea ce am spus *eu* în timpul interviului. Este şocant să descopăr că, într-o şedinţă de terapie, spun lucruri de care nu sunt conştient. Întregul lor înţeles îmi devine clar abia mai târziu. Numeşti asta ceva *omenesc?* „Uită de tine şi ajută-i pe alţii", spui tu! Oricum, după ce am ascultat întreaga casetă, acolo, în Chicago, asistentul a spus: „Aveţi cumva comentarii?" Unul dintre preoţi, un om de cincizeci de ani care începuse să mă simpatizeze, mi-a spus, „Tony, aş vrea să-ţi pun o întrebare personală. Te deranjează?" Eu am spus: „Nu, întreabă-mă. Dacă n-am să vreau să răspund, n-o voi face." El a spus: „Femeia aceasta din interviu este drăguţă?"

Ştiţi, sincer să fiu, mă găseam într-un stadiu de evoluţie (sau de involuţie) în care nu observam dacă o persoană arată bine sau nu. Nu conta pentru mine. Ea era o oaie din turma lui Christos; eu eram pastor. Eu dădeam ajutor. Nu e minunat? Aşa eram instruiţi să procedăm. Deci, i-am spus: „Ce legătură are asta cu interviul?" El a răspuns: „Femeia asta nu-ţi place, nu-i aşa?" Eu am spus: „Ceeee?"

Niciodată nu-mi trecuse prin cap că o persoană mi-a plăcut sau mi-a displăcut. Ca şi cei mai mulţi oameni, am avut uneori o antipatie faţă de cineva – sentiment care se înregistra în con-

ştiinţă – dar atitudinea mea a fost de cele mai multe ori neutră. Am întrebat: „Ce te face să spui asta?" El a spus: „Caseta". Am parcurs caseta încă o dată. „Ascultă-ţi vocea. Observă cât de plăcută a devenit. Eşti iritat, nu-i aşa?" Abia atunci eram şi deveneam conştient de aceasta. Şi oare ce-i spuneam ei, indirect? Îi spuneam: „Nu mai veni pe aici". Dar nu eram conştient de aceasta. Prietenul meu, preotul, a spus: „E femeie. Precis a remarcat aceasta. Când trebuie s-o întâlneşti?" Eu am răspuns: „Miercurea viitoare." El a spus: „Bănuiala mea este că nu va mai veni." Şi nu a venit. Am aşteptat încă o săptămână şi tot nu a venit. Apoi am sunat-o, încălcând una din regulile mele: nu juca rolul de salvator.

Am sunat-o şi i-am spus: „Vă amintiţi de caseta pe care mi-aţi permis să o înregistrez pentru curs? Mi-a fost de mare ajutor, deoarece colegii mi-au semnalat tot felul de lucruri" (nu i-am spus ce anume) „care ar face şedinţa oarecum mai eficientă. Deci, dacă v-ar interesa să vă întoarceţi, aceasta ar face-o şi mai eficientă." Ea a spus: „Bine, mă voi întoarce". S-a întors. Antipatia era încă prezentă. Nu dispăruse, dar nici nu-mi stătea în cale. Poţi controla ceva de care eşti conştient; dar eşti controlat de ceva de care nu eşti conştient. Eşti întotdeauna sclavul acelui ceva de care nu eşti conştient. Când eşti conştient de el, eşti eliberat de el. Este acolo, dar nu te mai afectează. Nu eşti controlat de acel ceva; nu eşti subjugat de el. Aceasta e diferenţa.

Conştienţă, conştienţă, conştienţă, conştienţă.

Ceea ce ne-au învăţat la acel curs să facem, a fost să devenim observatori implicaţi. Ca să formulez mai plastic, este ca şi cum aş vorbi cu tine şi, în acelaşi timp, aş fi în exterior, privind la tine şi la mine. Când te ascult pe tine, este infinit mai important pentru mine să mă ascult pe mine, decât să te ascult pe tine. Bineînţeles, e important să te ascult pe tine, dar mai important este să mă ascult pe mine. Altfel, nu te voi auzi pe tine. Sau voi deforma tot ce spui tu. Îţi voi veni în întâmpinare din condiţionarea mea proprie. Voi reacţiona faţă de tine în tot felul de moduri, din nesigu-ranţele mele, din nevoia mea de a te manipula, din dorinţa mea de a reuşi, din nelinişti şi sentimente de care s-ar putea să nu fiu conştient. Deci, este teribil de important

Asta este ceea ce ne-au învăţat să facem – să obţinem conştienţa.

Nu trebuie să te imaginezi tot timpul pe tine însuţi planând pe undeva în văzduh. Doar ca să-ţi faci o idee, în mare, imaginează-ţi un şofer bun care, în timp ce conduce maşina, se concentrează la ceea ce spui. De fapt, ar putea chiar să poarte o discuţie cu tine, dar, în acelaşi timp, este perfect conştient de semnele de circulaţie. În momentul în care se întâmplă ceva supărător, în momentul în care percepe vreun sunet sau zgomot, sau o izbitură, el va auzi imediat şi va spune: „Eşti sigur că ai închis uşa din spate?" Cum de face asta? Este conştient şi vigilent. Atenţia îi e focalizată pe conversaţie sau dispută, dar conştienţa lui este mult mai cuprinzătoare. Percepea o gamă variată de lucruri.

Eu nu vorbesc acum despre concentrare. Aceasta nu e importantă. Multe tehnici de meditaţie implică şi concentrarea, dar am oarece îndoieli în legătură cu asta. Ele implică violenţă şi, în mod frecvent, ele mai implică programare şi condiţionare. Ceea ce aş susţine este conştienţa – care nu e deloc acelaşi lucru cu concentrarea. Concentrarea este un reflector, e ca lumina unui reflector. Tu eşti deschis la orice pătrunde în sfera conştiinţei tale. Poţi fi distras de la ea, dar când practici conştienţa, nu eşti distras niciodată. Când acţionează conştienţa, nu se mai manifestă nici o distragere, pentru că eşti mereu conştient de tot se întâmplă.

Să spunem că privesc nişte copaci şi îmi fac griji. Sunt distras? Aş fi distras doar dacă intenţionez să mă concentrez la copaci. Dar dacă, în acelaşi timp, sunt conştient că sunt îngrijorat, asta nu înseamnă deloc că sunt distras.

Fii conştient doar de direcţia în care îţi este îndreptată atenţia. Dacă ceva merge rău, sau dacă se întâmplă ceva supărător, te vei alerta pe loc. Ceva nu merge bine! În momentul în care în conştiinţă ţi se strecoară vreun sentiment negativ, vei deveni atent. Eşti exact ca şoferul maşinii.

Vă spuneam că Sfânta Teresa de Avila a zis că Dumnezeu i-a dăruit harul de a se dez-identifica de ea însăşi. Copiii sunt cei pe care îi puteţi auzi vorbind în sensul acesta. Un puşti de doi ani spune: „Tommy a luat micul dejun azi dimineaţă". El nu spune ‚eu', chiar dacă Tommy este el. El spune ‚Tommy' – la persoana

a treia. Misticii simt aşa. Ei s-au dez-identificat de ei înşişi şi sunt în stare de armonie.

Acesta este harul de care vorbea Sfânta Teresa. Acesta este ‚eu-ul' pe care maeştrii mistici din Orient îi îndeamnă în mod constant pe oameni să-l descopere. Şi cei din Occident, de asemenea! Îl puteţi număra şi pe Meister Eckhart printre ei. Ei îi îndeamnă pe oameni să-l descopere pe ‚eu'.

ETICHETE

Lucrul important nu este să ştii cine este ‚eu" sau ce este ‚eu". Nu vei reuşi niciodată. Nu există cuvinte pentru asta. Lucrul important este să renunţi la etichete. Aşa cum spun maeştrii japonezi Zen: „Nu căuta adevărul; renunţă doar la părerile tale".

Renunţă la teoriile tale; nu căuta adevărul. Adevărul nu este un lucru pe care să-l cauţi. Dacă ai înceta să-ţi autoimpui părerile proprii, ai şti. Şi aici se întâmplă ceva similar. Dacă ai renunţa la etichetele tale, ai şti. Ce înţeleg eu prin etichete? Orice denumire imaginabilă – cu excepţia, poate, a celei de fiinţă umană. Eu sunt o fiinţă umană. Destul de corect; asta nu spune foarte multe. Dar când spui: „Sunt încununat de succes", e o nebunie. Succesul nu este o parte a lui ‚eu'. Succesul este ceva care vine şi pleacă; azi poate fi aici, iar mâine să dispară. Nu asta este ‚eu'. Când ai spus: „Am fost încununat de succes", te-ai aflat în eroare; te-ai cufundat în întuneric. Te-ai identificat pe tine însuţi cu succesul. Ca atunci când spui: „Sunt un ratat, sunt avocat, sunt om de afaceri." Ştii ce ţi se va întâmpla, dacă te identifici cu aceste lucruri? Te vei crampona de ele, îţi vei face griji că s-ar putea ca ele să se spulbere şi, în acel moment, îşi face apariţia suferinţa. La asta m-am referit mai devreme, când vă spuneam: „Dacă suferiţi, sunteţi adormiţi."

Vreţi un semn că sunteţi adormiţi? Iată-l: suferiţi. Suferinţa este un semn că nu sunteţi conectaţi la adevăr. Suferinţa vă este dată ca să vă puteţi deschide ochii către adevăr, ca să înţelegeţi că pe undeva există ceva fals – aşa cum durerea fizică vă este dată ca să înţelegeţi că pe undeva există o afecţiune sau o boală. Suferinţa arată că pe undeva există înşelătorie. Suferinţa

apare când eşti în contradicţie cu realitatea. Când iluziile tale se izbesc de realitate, când înşelătoria ta se confruntă cu adevărul, atunci suferi. Altfel nu există suferinţă.

PIEDICI ÎN CALEA FERICIRII

Ceea ce am de gând să spun va suna un pic pretenţios, dar este adevărat. Ceea ce urmează pot fi cele mai importante minute din viaţa voastră. Dacă aţi putea pricepe asta, aţi descoperi secretul trezirii. Aţi fi fericiţi pentru totdeauna. N-aţi mai fi niciodată nefericiţi. Nimic nu va mai avea puterea să vă rănească. Vorbesc serios – absolut nimic. Este ca şi cum ai arunca vopsea neagră în aer; aerul rămâne nepătat. Nu colorezi niciodată aerul în negru. Nu contează ce ţi se întâmplă, tu rămâi neatins. Tu rămâi în armonie. Există fiinţe umane care au dobândit acest lucru – ceea ce eu numesc calitatea de om. Nu starea aceea absurdă de marionetă, care se zbate încolo şi încoace, lăsând evenimentele sau pe ceilalţi oameni să-ţi spună ce să simţi. Prin urmare, voi continuaţi să vă simţiţi aşa, şi definiţi această stare drept vulnerabilitate. Ha! Eu spun că înseamnă că eşti o marionetă. Deci, îţi doreşti să fii o marionetă? Apeşi pe un buton şi, gata, ai căzut; îţi place? Dar dacă refuzi să te identifici cu oricare dintre aceste etichete, cele mai multe dintre grijile tale dispar.

Mai târziu vom vorbi despre frica de boală şi moarte dar, de obicei, ceea ce vă îngrijorează este ce se va întâmpla cu cariera voastră. Un om de afaceri mărunt, de vreo cincizeci şi cinci de ani, soarbe bere într-un bar şi spune: „Ia uită-te la colegii mei. Chiar au reuşit." Prostul! Ce înseamnă, „Au reuşit?" Şi-au văzut numele publicat în ziar. Asta numeşti tu reuşită? Unul este preşedinte de corporaţie; altul a devenit preşedinte de tribunal; al treilea a devenit şi el ceva. Maimuţe, cu toţii!

Cine stabileşte ce înseamnă să ai succes? Această societate stupidă! Principala preocupare a societăţii este să menţină societatea bolnavă! Şi cu cât îţi dai seama mai repede de asta, cu atât mai bine. Bolnavi, fiecare dintre ei. Sunt ţăcăniţi, sunt nebuni. Tu devii preşedintele azilului de nebuni şi eşti mândru de aceasta, chiar dacă nu înseamnă nimic. A fi preşedintele unei

corporaţii n-are nici o legătură cu faptul că ai succes în viaţă. Dacă ai mulţi bani, nu înseamnă deloc că ai şi succes în viaţă.

Ai succes în viaţă, atunci când te trezeşti! Atunci nu trebuie să-ţi ceri scuze nimănui, nu trebuie să dai explicaţii nimănui, nu dai doi bani pe ceea ce cred sau spun ceilalţi despre tine. Nu ai griji; eşti fericit. Asta numesc eu să ai succes. Să ai o slujbă bună, sau să fii renumit, sau să ai o reputaţie strălucită – nimic din toate astea nu are absolut nici o legătură cu fericirea sau succesul. Nici una! Este total irelevant. Singurul lucru de care-i pasă unui astfel de om este ce vor crede copiii lui despre el, ce vor crede vecinii despre el, ce va crede soţia lui despre el. Ar fi trebuit să devină faimos. Societatea şi cultura noastră ne inoculează asta în cap, zi şi noapte.

Oameni care au reuşit!? Ce au reuşit? Au reuşit să facă din ei înşişi nişte prostănaci. Asta, deoarece şi-au epuizat toată energia ca să obţină ceva lipsit de valoare. Ei sunt speriaţi şi confuzi, sunt nişte marionete ca toţi ceilalţi. Uite-te la ei cum se preumblă ţanţoş pe scenă. Uite ce agitaţi devin, dacă au o pată pe cămaşă. Asta numeşti tu succes? Priveşte cât îi sperie perspectiva că s-ar putea să nu fie realeşi. Asta zici tu că este succesul? Se lasă controlaţi, manipulaţi. Sunt nişte oameni nefericiţi. Sunt demni de compătimire. Nu se bucură de viaţă. Sunt permanent încordaţi şi neliniştiţi. Asta numeşti tu existenţă omenească? Şi ştii de ce se întâmplă asta? Dintr-un singur motiv: s-au identificat cu nişte etichete. L-au identificat pe ‚eu' cu banii lor, cu slujba sau cu profesia. Aceasta a fost greşeala lor.

Aţi auzit de avocatul care s-a prezentat cu o reclamaţie împotriva unui instalator? El i-a spus instalatorului: „Hei, m-ai taxat cu două sute de dolari pe oră. Eu nu fac atâţia bani ca avocat." „Nici eu nu făceam atâţia bani când eram avocat!" Poţi fi instalator sau avocat, om de afaceri sau preot, dar aceasta nu influenţează nicidecum ‚eu-ul' esenţial. Nu te afectează pe tine. Dacă mi-aş schimba profesia mâine, ar fi exact ca şi cum mi-aş fi schimbat hainele. Eu am rămas neatins. Tu *eşti* hainele tale? Tu *eşti* numele tău? Tu *eşti* profesia ta? Încetează să te mai identifici cu ele. Pentru că sunt trecătoare.

Când înţelegi asta cu adevărat, nici o critică nu te poate

afecta. Nici o măgulire sau laudă nu te pot afecta. Când cineva spune: „Eşti un tip minunat", despre ce vorbeşte? El vorbeşte despre ‚mine', el nu vorbeşte despre ‚eu'.

‚Eu' nu este nici mare nici mic. ‚Eu' nu se confundă nici cu succesul, nici cu eşecul. Nu este nici una dintre aceste etichete. Acestea sunt lucruri trecătoare, care depind de criteriile pe care le stabileşte societatea, care depind de condiţionarea ta. Aceste lucruri depind de dispoziţia persoanei cu care se întâmplă să vorbeşti chiar acum. Nu au nimic de a face cu ‚eu'. ‚Eu' nu este nici una dintre aceste etichete. ‚Mine' este în general egoist, prostesc, copilăresc – un prost cât toate zilele. Aşadar, dacă îmi spui: „Eşti un prost", ăsta e un lucru pe care îl ştiu de ani de zile! Sinele condiţionat – la ce te aşteptai? Îl cunosc de ani de zile. De ce te identifici cu el? Nătăfleţule! Acela nu este ‚eu' – acela este ‚mine'.

Vrei să fii fericit? Fericirea continuă nu are nici o motivaţie. Adevărata fericire vine fără cauză. Tu nu mă poţi face fericit. Tu nu eşti fericirea mea. Tu îi spui unei persoane trezite: „De ce eşti fericit?", iar persoana care s-a trezit spune: „De ce n-aş fi?"

Fericirea este starea noastră naturală. Fericirea este starea naturală a copiilor mici, cărora le aparţine împărăţia cerurilor – până ce ajung să fie intoxicaţi şi contaminaţi cu prostia societăţii şi a culturii. Pentru a dobândi fericirea, nu trebuie să faci nimic, deoarece fericirea nu poate fi dobândită. Ştie cineva de ce? Pentru că o avem deja. Cum poţi dobândi ceva ce ai deja?

Atunci, de ce nu trăieşti experienţa fericirii? Pentru că trebuie să renunţi la ceva. Trebuie să renunţi la iluzii. Pentru a fi fericit, nu trebuie să acumulezi ceva; trebuie să renunţi la ceva. Viaţa este uşoară, viaţa este încântătoare. Ea este dificilă doar pentru iluziile tale, pentru ambiţiile tale, pentru lăcomia şi poftele tale. Ştii de unde vin toate astea? Din faptul că te-ai identificat cu tot felul de etichete!

PATRU TREPTE CĂTRE ÎNŢELEPCIUNE

Primul lucru pe care trebuie să-l faceţi, este să intraţi în contact cu sentimentele negative de care nu sunteţi conştienţi.

Mulţi oameni au sentimente negative de care nu sunt conştienţi. Mulţi oameni sunt deprimaţi, fără să fie conştienţi că sunt deprimaţi. Doar când fac cunoştinţă cu bucuria, ajung să înţeleagă cât de deprimaţi sunt. Nu poţi trata un cancer pe care nu l-ai depistat. Nu poţi scăpa de gărgăriţele care ţi-au atacat plantele de bumbac, dacă nu eşti conştient de existenţa lor. Primul lucru pe care trebuie să-l faci, este să-ţi conştientizezi sentimentele negative. Ce sentimente negative? Mohoreala, de exemplu. Te simţi mohorât şi indispus. Simţi că te urăşti, te simţi vinovat. Simţi că viaţa n-are sens, că n-are nici un rost; ai un sentiment de suferinţă, te simţi nervos şi încordat. Încearcă, mai întâi, să intri în contact cu aceste sentimente.

Al doilea pas (programul acesta cuprinde patru etape) este să înţelegi că sentimentul există în tine, nu în realitate. Este ceva atât de evident, dar ai oare impresia că oamenii îşi dau seama? Habar n-au, crede-mă. Au doctorate în psihologie, sunt rectori de universităţi, dar asta n-au înţeles. La şcoală n-am fost învăţat cum să trăiesc. Am fost învăţat orice altceva. Aşa cum spunea cineva: „Am primit o educaţie destul de bună. Mi-a trebuit ani de zile să mă descotorosesc de ea." Despre asta este vorba în spiritualitate: despre dezvăţ. Dezvăţarea de toate prostiile care ţi-au fost inoculate.

Sentimentele negative sunt în tine, nu în realitate. Aşadar, încetează să mai încerci să schimbi realitatea. Ar fi o nebunie. Nu mai încerca să-l schimbi pe cel de lângă tine. Noi ne irosim tot timpul şi toată energia în încercarea de a schimba circumstanţele exterioare, de a-i schimba pe partenerii noştri, pe şefii noştri, pe prietenii noştri, pe duşmanii noştri, şi pe toţi ceilalţi. Dar nu trebuie să schimbăm nimic. Sentimentele negative sunt în *voi*. Nici o persoană de pe Pământ nu are puterea să vă facă nefericiţi. Nu există nici un eveniment pe pământ care să aibă puterea să vă tulbure sau să vă rănească. Nici un eveniment, condiţie, situaţie sau persoană. Nimeni nu v-a spus asta; toţi v-au spus contrariul. De aceea sunteţi acum într-o asemenea situaţie încurcată. De aceea sunteţi adormiţi. Nu vi s-a spus asta niciodată – deşi este mai mult decât evident.

Să presupunem că începe să plouă şi asta strică un pic-

nic. Cine se simte negativ? Ploaia? Sau *tu*? Care este cauza pentru sentimentul negativ? Ploaia, sau reacția ta? Când te lovești cu genunchiul de masă, masa nu pătește nimic. Singura ei grijă este să fie ceea ce a fost făcută să fie – o masă. Durerea este în genunchiul tău, nu în masă. Misticii tot încearcă să ne spună că realitatea este în regulă așa cum e. Realitatea nu are probleme. Problemele există numai în mintea omenească. Am putea adăuga: în mintea umană stupidă, adormită. Realitatea nu are probleme. Chiar dacă îndepărtați ființele umane de pe această planetă, viața va continua, natura se va desfășura în toată frumusețea și forța ei. Unde e problema? Nici o problemă. Voi ați creat problema. Voi sunteți problema. Voi vă identificați cu ‚mine' și asta este problema. Sentimentul este în voi, nu în realitate.

Al treilea pas: Niciodată să nu te identifici cu acel sentiment. Nu are nimic de a face cu ‚eu-ul'. Nu defini sinele tău esențial în termenii acelui sentiment. Nu spune: „Eu sunt deprimat". Dacă vrei să spui: „E deprimant", atunci este în regulă. Dacă vrei să spui că depresia există, e bine; dacă vrei să spui că mohoreala este prezentă, e bine. Dar nu: „Eu sunt posomorât". Tu te definești pe tine însuți în termenii sentimentului. Aceasta este iluzia ta; aceasta este greșeala ta. Depresia există, este prezentă chiar acum, există sentimente de tristețe chiar acum, dar lasă-le să existe, lasă-le în pace. Vor trece. Totul trece – totul.

Depresiile și emoțiile tale n-au nici o legătură cu fericirea. Ele sunt oscilațiile pendulului. Dacă ești în căutare de emoții și senzații tari, fii gata să te întâlnești cu depresia. Vrei să-ți iei drogul? Pregătește-te să suporți mahmureala. Capetele pendulului oscilează unul către celălalt.

Asta nu are nimic de a face cu ‚eu'; nu are nimic de a face cu fericirea. Singurul implicat aici este ‚mine'. Dacă v-ați aminti acest lucru, dacă vi l-ați repeta de o mie de ori, dacă ați practica acești trei pași de o mie de ori, ați pricepe. S-ar putea să nu fie nevoie s-o faceți de trei ori. Nu știu; nu există regulă pentru asta. Dar încercați s-o faceți de o mie de ori – și veți face cea mai mare descoperire din viața voastră. La naiba cu minele de aur din Alaska. Ce veți face cu tot aurul acela? Dacă nu sunteți fericiți, nu puteți trăi. Foarte bine, ați dat de aur. Și ce contează? Ești un rege;

sau o prințesă. Sunteți liberi; nu vă pasă dacă sunteți acceptați sau respinși, n-are nici o importanță. Psihologii ne spun cât de important este să dobândești simțul apartenenței. Prostii. De ce să vrei să aparții unei persoane? Nici asta nu mai contează.

Un prieten mi-a spus că există un trib african în care pedeapsa capitală constă în a fi exclus din comunitate. Dacă ai fi dat afară din New York, sau de oriunde locuiești, nu ai muri. Cum se face că membrul acelui trib a murit? Pentru că a împărtășit prostia comună a omenirii. El credea că nu va fi în stare să trăiască, dacă nu va aparține cuiva. Să fie oare el foarte diferit de cei mai mulți oameni? El era convins că are nevoie să aparțină cuiva. Dar tu nu ai nevoie să aparții nimănui, sau vreunui grup. Nici măcar n-ai nevoie să fii îndrăgostit. Cine ți-a spus că este necesar? Ceea ce îți trebuie este să fii liber. Ceea ce îți trebuie este să iubești. Asta e realitatea; aceasta e natura ta. Dar ceea ce-mi spui, de fapt, este că vrei să fii dorit. Vrei să fii aplaudat, să fii atrăgător, vrei ca toate maimuțicile să alerge după tine. Îți irosești viața. *Trezește-te!* Nu ai nevoie de așa ceva. Poți fi fericit pe deplin și fără asta.

Anturajul tău nu va fi prea încântat să audă acest lucru, deoarece tu devii înfricoșător când deschizi ochii și înțelegi. Cum să controlezi un astfel de om? El nu are nevoie de tine; nu se simte amenințat de critica ta; nu-i pasă de ceea ce crezi sau ceea ce spui despre el. El rupe toate lanțurile; nu mai este o marionetă. Este înfricoșător. „Deci, trebuie să scăpăm de el pentru că spune adevărul; nu mai cunoaște frica; a încetat să mai fie uman." *Uman!* Iată! În sfârșit, o ființă umană! El și-a curmat sclavia, a evadat din închisoarea lor.

Nici un eveniment nu justifică un sentiment negativ. Nu există nici o situație pe lume care să justifice un sentiment negativ. Asta este ceea ce s-au tot căznit să ne spună misticii noștri. Dar nimeni nu ascultă. Sentimentul negativ este în tine. În Bhagavad-Gita, cartea sacră a hindușilor, Domnul Krishna îi spune lui Arjuna: „Cufundă-te în toiul luptei și păstrează-ți inima la picioarele de lotus ale Domnului." O frază extraordinară.

Nu trebuie să faci nimic pentru a obține fericirea. Marele Meister Eckhart a spus foarte frumos: „Nu ajungi la Dumnezeu

adăugându-ţi ceva în suflet, ci smulgând ceva din el." Nu trebuie să faci ceva pentru a fi liber, trebuie să renunţi la ceva. Atunci devii liber.

Asta îmi aminteşte de prizonierul irlandez care a săpat un tunel pe sub zidul închisorii şi a reuşit să evadeze. Când a ieşit, s-a pomenit în mijlocul terenului de joacă al unei grădiniţe, printre copiii care se jucau. Bineînţeles, când a ieşit din tunel nu s-a mai putut abţine şi a început să ţopăie, strigând: „Sunt liber, sunt liber, sunt liber!" O fetiţă care l-a văzut s-a uitat la el cu dispreţ şi a spus: „Mare scofală. Eu am patru ani."*

Al patrulea pas: Cum poţi schimba lucrurile? Cum puteţi să vă schimbaţi pe voi înşivă? Sunt multe lucruri pe care trebuie să le înţelegi aici – ori, mai degrabă, doar un singur lucru, care poate fi exprimat în mai multe moduri.

Să ne imaginăm un pacient care merge la medic şi îi spune de ce suferă. Medicul zice: „Foarte bine, ţi-am înţeles simptomele. Ştii ce voi face? Voi scrie o reţetă pentru vecinul tău!" Pacientul răspunde: „Mulţumesc foarte mult, doctore, aceasta mă face să mă simt mult mai bine". Nu-i aşa că e absurd? Dar asta este ceea ce facem cu toţii. Persoana care e adormită, este totdeauna convinsă că se va simţi mai bine dacă altcineva se schimbă. Tu suferi pentru că eşti adormit, dar gândeşti: „Cât de minunată ar fi viaţa, dacă altcineva s-ar schimba; cât de minunată ar fi viaţa, dacă vecinul meu s-ar schimba, dacă soţia mea sau şeful meu s-ar schimba."

Întotdeauna vrem ca altcineva să se schimbe, pentru ca noi să ne simţim bine. Dar ţi-a trecut vreodată prin minte cu ce te-ar putea influenţa pe tine, dacă soţia ta sau soţul tău s-ar schimba?

Eşti la fel de vulnerabil ca şi înainte; eşti la fel de prost ca şi înainte; eşti la fel de adormit ca şi înainte. Tu eşti cel care are nevoie să se schimbe – cel care trebuie să ia medicamentul. Tu continui să insişti: „Mă simt bine, pentru că lumea este în regulă." *Greşit!* Lumea este în regulă, pentru că eu mă simt bine. Asta spun toţi misticii.

* joc de cuvinte: *liber = free,* care se pronunţă cam ca *three = trei.* N. T.

TOTUL E ÎN PERFECTĂ REGULĂ CU LUMEA

Când te trezeşti, când înţelegi, când vezi, lumea redevine normală. Noi ne facem mereu griji în privinţa răului. Există o poveste sugestivă, despre un băieţel care merge pe malul unui fluviu şi vede un crocodil prins într-o plasă. Crocodilul îi spune: „Fie-ţi milă de mine. Nu vrei să-mi dai drumul, te rog? Poate că sunt urât, dar nu-i vina mea, ştii prea bine. Aşa am fost creat. Dar, indiferent de înfăţişarea mea exterioară, am şi eu o inimă de mamă. Am venit în dimineaţa asta în căutare de hrană pentru puii mei şi am fost prinsă în această capcană!" Aşa că băiatul spune: „Da, dar dacă ar fi să te ajut să scapi din capcană, ai să mă înhaţi şi ai să mă omori." Crocodilul întreabă: „Crezi că i-aş putea face aşa ceva binefăcătorului şi salvatorului meu?" Aşa că băiatul se lasă convins să tragă plasa afară, iar crocodilul îl înhaţă. Prins între fălcile crocodilului, el spune: „Va să zică, asta e răsplata pe care o primesc pentru faptele mele bune." Iar crocodilul răspunde: „Ei bine, n-o lua ca pe un afront personal, băiete, aşa e lumea; asta este legea vieţii." Băiatul nu poate fi de acord cu asta, aşa că crocodilul spune: „Vrei să întrebăm şi pe altcineva dacă e aşa sau nu?" Băiatul vede o pasăre aşezată pe o ramură şi spune: „Pasăre, e adevărat ce zice crocodilul?" Pasărea răspunde: „Crocodilul are dreptate. Uite-te la mine. Într-o zi veneam acasă cu mâncare pentru puişorii mei. Imaginează-ţi groaza mea când am văzut un şarpe care se urcase în copac şi se îndrepta ţintă spre cuibul meu. Eram cu totul neajutorată. Nu s-a oprit până nu mi-a înghiţit toţi puii, unul câte unul. Am tot ţipat şi strigat, dar a fost în zadar. Crocodilul are dreptate, aceasta este legea vieţii, aşa stau lucrurile pe lume." „Vezi", spune crocodilul. Dar băiatul zice: „Lasă-mă să mai întreb pe cineva." Aşadar, crocodilul spune: „Bine, întreabă." Pe malul fluviului tocmai trecea un măgar bătrân. „Măgarule", spune băiatul „crocodilul zice aşa şi aşa. Are dreptate crocodilul?" Măgarul spune, „Crocodilul are deplină dreptate. Uite-te la mine. Eu am muncit şi am slugărit toată viaţa la stăpânul meu şi abia de-mi dădea cât de cât să mănânc. Acum, că sunt bătrân şi nefolositor, m-a alungat şi iată-mă rătăcind prin

junglă, aşteptând vreo fiară sălbatică să mă sfâşie şi să-mi pună capăt vieţii. Crocodilul are dreptate, aceasta este legea vieţii, aşa este în lumea asta." „Vezi", spune crocodilul. „Hai să mergem!" Băiatul spune: „Mai dă-mi o şansă, o ultimă şansă. Lasă-mă să întreb încă o fiinţă. Aminteşte-ţi cât de bun am fost cu tine." Aşadar, crocodilul zice: „Bine, e ultima ta şansă". Băiatul vede un iepure trecând şi îi spune: „Iepure, crocodilul are dreptate?" Iepurele se aşează în două picioare şi îi spune crocodilului: „Aşa i-ai spus tu băiatului?" Crocodilul zice: „Da, aşa i-am spus". „Stai puţin", spune iepurele. „Trebuie să discutăm chestia asta". „Bine", zice crocodilul. Dar iepurele spune: „Cum putem să stăm de vorbă, când tu ţii băiatul între fălci? Dă-i drumul; trebuie să ia şi el parte la discuţia noastră." Crocodilul spune: „Eşti un şmecher. În momentul în care îi dau drumul, o s-o ia la fugă." Iepurele spune: „Am crezut că ai mai multă minte. Dacă ar încerca să fugă, cu o singură lovitură de coadă îl poţi omorî." „De acord", spune crocodilul şi îl eliberează pe băiat. În clipa în care băiatul este liber, iepurele îi spune: „Fugi!" Iar băiatul fuge şi scapă. Apoi, iepurele îl întreabă pe băiat: „Nu-ţi place carnea de crocodil? Oamenilor din satul tău nu le-ar plăcea o masă bună? Nu l-ai eliberat complet pe crocodil; cea mai mare parte a corpului lui este încă prinsă în plasă. De ce nu te duci în sat să-i aduci pe toţi şi să faceţi un ospăţ." Exact aşa a şi făcut băiatul, care se şi duce în sat şi îi cheamă pe toţi bărbaţii. Aceştia vin cu topoare, bâte şi suliţe lor şi-l omoară pe crocodil. Câinele băiatului vine şi el, şi când îl vede pe iepure, îl urmăreşte, îl înhaţă şi-l sugrumă. Băiatul ajunge prea târziu şi, văzând cum moare iepurele, spune: „Crocodilul avea dreptate, aşa este lumea, asta este legea vieţii."

Nu există explicaţie pe care s-o poţi da, care să justifice toată suferinţa şi răul, chinul, distrugerea şi foametea din lume! Nu vei explica asta niciodată. Poţi încerca s-o faci în mod rezonabil, cu formulele tale religioase sau altfel, dar nu vei reuşi vreodată să găseşti explicaţia.

Pentru că viaţa este un mister – ceea ce înseamnă că mintea ta raţională nu-i poate descifra înţelesul. De aceea trebuie să te trezeşti şi atunci vei realiza, dintr-odată că nu realitatea are probleme, ci că tu eşti problema.

SOMNAMBULISMUL

Sfânta Scriptură a făcut din totdeauna aluzie la asta, dar voi nu veţi înţelege vreodată nici un cuvânt din spusele Scripturii, până nu vă treziţi. Oameni adormiţi citesc Sfânta Scriptură şi Îl răstignesc pe Mesia pe baza ei. Trebuie să te trezeşti, ca să înţelegi ce zice sfânta Scriptură. Când te trezeşti cu adevărat, ea capătă înţeles. La fel e şi cu realitatea. Dar niciodată nu vei fi în stare să exprimi aceasta în cuvinte. Ai prefera, mai degrabă, să întreprinzi ceva? Dar chiar şi atunci, trebuie să ne asigurăm că nu te repezi să acţionezi, doar pentru a scăpa de sentimentele tale negative. Mulţi oameni se aruncă şi acţionează, doar ca să înrăutăţească lucrurile. Acţiunile lor nu pornesc din dragoste, ci din sentimente negative. Ele îşi au izvorul în vinovăţie, supărare, ură; într-un sentiment al nedreptăţii, sau altceva similar. Trebuie să te asiguri de „starea", ta înainte de a acţiona. Trebuie să fii sigur cine eşti, înainte să acţionezi. Din păcate, când oamenii adormiţi se reped să acţioneze, ei nu fac decât să înlocuiască o cruzime cu alta, o nedreptate cu alta. Şi aşa mai departe. Meister Eckhart spune: „Nu prin acţiunile voastre veţi fi salvaţi" (sau treziţi; spuneţi-i cum vreţi) „ci prin fiinţa voastră. Nu prin ceea ce faceţi, ci prin ceea ce sunteţi, veţi fi judecaţi." La ce bun să-i hrăniţi pe cei înfometaţi, să le daţi să bea celor însetaţi sau să vizitaţi deţinuţii din închisoare?"

Amintiţi-vă fraza lui Sfântului Pavel: „Dacă îmi las trupul să fie ars şi îmi dau toate bunurile pentru a-i hrăni pe săraci, fără să am dragoste ..." Nu acţiunile voastre, ci starea voastră este cea care contează. De abia *atunci* v-aţi putea repezi să acţionaţi. Aţi putea să o faceţi, sau nu. Nu puteţi decide aceasta, până când nu vă treziţi. Din păcate, se pune un mare accent pe schimbarea lumii şi se pune foarte puţin accent pe trezire. Când te trezeşti, vei şti ce să faci sau ce să nu faci. Unii mistici sunt foarte ciudaţi, ştii asta? Ca Iisus, care a spus ceva de genul: „Eu nu am fost trimis la aceşti oameni; mă mulţumesc să fac ceea ce trebuie să fac în clipa de faţă. Mai târziu, poate ..." Unii mistici păstrează tăcerea. În mod ciudat, alţii cântă cântece. Şi alţii îi

ajută pe oameni. Nu știm niciodată cu certitudine. Ei își stabilesc singuri propriile legi; ei știu exact ce e de făcut. „Cufundă-te în toiul luptei și închină-ți inima la picioarele de lotus ale Domnului", cum v-am spus mai devreme.

Imaginează-ți că nu te simți bine, că ești prost dispus și pleci într-o plimbare prin niște zone superbe ale țării. Peisajul este frumos, dar tu nu ești starea în care să vezi ceva. Câteva zile mai târziu, treci din nou prin aceleași locuri și îți spui: „Doamne, unde eram, de n-am observat toate astea?" Totul devine frumos, atunci când te schimbi.

Sau se întâmplă să te uiți la copaci și munți prin ferestre udate de ploaie și furtună și totul pare confuz și fără formă. Îți vine să te duci de-a dreptul acolo și să transformi copacii, să schimbi munții. Ai răbdare un pic, hai să ne uităm mai atenți la fereastra ta. Când încetează furtuna și ploaia se oprește, iar tu privești prin fereastră, îți spui: „Ei bine, cât de diferit arată totul". Noi nu vedem oamenii și lucrurile așa cum sunt ele, ci așa cum suntem noi. De aceea, când doi oameni se uită la ceva sau la cineva, există două reacții diferite. Noi vedem lucrurile și oamenii nu așa cum sunt ei, ci așa cum suntem noi.

Îți amintești pasajul din Biblie care vorbește despre felul în care totul se transformă în bine pentru cei care-L iubesc pe Dumnezeu? Când te trezești, în sfârșit, nu mai încerci să faci să se întâmple lucrurile bune; ele se întâmplă de la sine. Și înțelegi, dintr-o dată, că tot ce ți se întâmplă este bine. Gândește-te la anumite persoane cu care trăiești alături și pe care ai vrea să le schimbi. Acești oameni ți se par prost dispuși, nechibzuiți, nestatornici, prefăcuți, sau oricum altcumva. Dar când tu te schimbi și ești altfel și ei vor fi diferiți. Acesta este un tratament infailibil și miraculos. În ziua în care tu te transformi, și ei vor deveni diferiți, iar tu îi vei vedea altfel. Cineva care părea înfricoșător, va părea acum înfricoșat. Cineva care părea prost crescut, va părea doar înfricoșat. Dintr-o dată, nimeni nu mai are puterea să te mai rănească. Nimeni nu are puterea să te streseze. Este ceva de genul: Tu lași o carte pe masă, iar eu o ridic și spun: „Mă stresezi cu cartea asta. Eu sunt obligat fie să o ridic, fie să o las acolo". Oamenii sunt atât de ocupați să-i acuze pe toți ceilalți, să dea

vina pe toți ceilalți, să dea vina pe viață, să dea vina pe societate, să dea vina pe vecinii lor. Tu nu vei schimba acest mod de a fi; îți vei continua coșmarul, nu te vei trezi niciodată.

Repetați acest program de o mie de ori: (a) identificați sentimentele negative în voi; (b) înțelegeți că ele, sentimentele, sunt în voi, și nu în lume, sau în realitatea exterioară; (c) nu le priviți ca parte esențială a lui ‚eu'; ele sunt lucruri trecătoare; (d) înțelegeți că atunci când voi vă schimbați, totul se schimbă.

SCHIMBAREA CA LĂCOMIE

Ne rămâne totuși o mare întrebare: *Eu trebuie să fac ceva pentru a mă schimba?*

Am o mare surpriză pentru voi, am o veste bună să vă dau! Nu trebuie să faceți nimic. Cu cât faceți mai mult, cu atât mai rău devine totul. Tot ce trebuie să faceți, este să înțelegeți.

Gândiți-vă la o persoană cu care locuiți sau cu care lucrați, pe care nu o agreați, care face să încolțească în voi sentimente negative. Hai să vă ajut să înțelegeți ce se petrece. Primul lucru pe care trebuie să-l înțelegeți este că sentimentul negativ este în voi. Voi sunteți responsabili pentru sentimentul negativ, nu cealaltă persoană. Altcineva în locul vostru ar fi perfect netulburat și echilibrat în prezența acelei persoane; n-ar fi afectat deloc. *Voi* sunteți. Acum înțelegeți un alt lucru, acela că voi emiteți o pretenție. Voi așteptați ceva de la această persoană. Puteți să conștientizați acest lucru? Apoi, spuneți-i acestei persoane: „Eu nu am nici un drept să-ți cer ceva." Spunând asta, veți renunța la așteptări. „Eu nu am nici un drept să-ți cer ceva. O, mă voi proteja pe mine însumi de consecințele acțiunilor tale, ale dispozițiilor tale sau de orice – dar, în același timp, tu îți poți vedea de drum și poți fi orice dorești să fii. Eu nu am nici un drept să-ți cer ceva."

Vedeți ce se întâmplă când faceți asta. Dacă aveți vreo reținere în a spune aceste cuvinte, vai, cât de multe veți descoperi despre acel ‚mine' al vostru. Lăsați să iasă la iveală dictatorul din voi, lăsați tiranul să-și arate chipul. Credeați că sunteți niște mielușei, nu-i așa? Dar eu sunt un tiran și tu ești un tiran.

E o mică variație a lui: „Eu sunt un prost, tu ești un prost. Eu sunt un dictator, tu ești un dictator. Vreau să vă controlez viața în locul vostru; vreau să vă spun exact cum se așteaptă oamenii să fiți și cum se așteaptă oamenii să vă purtați – și ar fi bine să vă comportați așa cum am hotărât eu, altfel mă voi pedepsi pe mine însumi pentru că am sentimente negative." Amintiți-vă ce v-am spus: fiecare este nebun.

O femeie mi-a spus că fiul ei primise la liceu un premiu pentru performanțe excelente la sport și învățătură. Femeia a fost fericită pentru el, dar a fost cât pe ce să-i spună: „Nu te mândri cu premiu ăsta, căci îți întinde o capcană pentru vremea când nu vei mai putea obține rezultate la fel de bune." Femeia avea o dilemă: cum să prevină viitoarea deziluzie a fiului său, fără să-i întunece bucuria din acel moment.

Cu puțin noroc, el va învăța pe măsură ce și ea va crește în înțelepciune. Nu contează ce îi spune ea. Este vorba despre ce va deveni ea, în timp. Atunci ea va înțelege. Atunci va ști ea ce să spună și când să spună ce are de spus. Acel premiu a fost un rezultat al competiției – care poate fi crudă, dacă se bazează pe ura împotriva sa ori a altora. Oamenii capătă un sentiment de bine, ca răspuns la sentimentul negativ pe care-l capătă altcineva; tu ieși învingător *asupra* altcuiva. Nu e îngrozitor? Să fii acceptat ca fiind tocmai bun de dus într-un azil de nebuni!

Un medic american a scris despre efectul competiției asupra vieții sale. Omul a urmat facultatea de medicină în Elveția, unde exista un grup destul de mare de americani. Medicul povestește că unii dintre studenți au fost șocați când și-au dat seama că acolo nu exista practica acordării de note, nu erau premii, nu exista lista specială a decanului, nu se ierarhiza locul unu sau doi pe an la studii. Fie treceai, fie nu. El spune: „Unii dintre noi n-au fost pur și simplu în stare să conceapă așa ceva. Deveniserăm aproape paranoici. Eram convinși că trebuie să fie un fel de șmecherie aici". Drept urmare, unii dintre ei s-au mutat la alte facultăți. Cei care au supraviețuit au descoperit dintr-o dată un lucru ciudat, pe care nu-l remarcaseră niciodată la universitățile americane: studenții cei mai străluciți îi ajutau pe ceilalți să treacă examenele, împărțind notițele cu ei. Fiul său merge la o fa-

cultate de medicină din Statele Unite și îi spune că, în laborator, studenții deregleaza de obicei microscopul, astfel încât colegul următor să piardă trei-patru minute pentru a-l regla din nou. Concurența. Ei trebuie să aibă succes, trebuie să fie perfecți. Iar el relatează o istorioară nostimă care, spune el, s-a întâmplat cu adevărat, dar care ar putea servi și ca o parabolă foarte frumoasă. Era, pe vremuri, un orășel în America, unde oamenii se adunau seara ca să facă muzică. Aveau saxofonist, baterist, violonist, în general oameni în vârstă. Se strângeau laolaltă pentru plăcerea de a fi împreună și pentru a împărtăși bucuria de a face muzică, chiar dacă nu o făceau foarte bine. Deci, se distrau simțindu-se bine, până când, într-o bună zi, au decis să aducă un dirijor nou plin de ambiție și foarte autoritar. Noul dirijor le-a spus: „Hei, oameni buni, trebuie să dăm un concert; trebuie să pregătim un concert pentru oraș." Apoi, treptat, el i-a eliminat pe unii oameni care nu cântau prea bine, a angajat câțiva muzicieni profesioniști, a adus orchestra în formă bună și cu toții și-au văzut numele publicat în ziar. Nu-i așa că a fost minunat? Prin urmare, s-au hotărât să se mute în orașul cel mare și să cânte acolo. Dar unora dintre cei mai în vârstă li s-au umplut ochii de lacrimi și au spus: „Era atât de minunat pe timpuri, când făceam lucrurile greșit, dar ne bucuram de ele." Și uite-așa a intrat lipsa de omenie în viața lor, dar nimeni nu a recunoscut-o ca fiind neomenie. Iată cât de nebuni au devenit oamenii! Unii dintre voi mă întreabă ce vreau să zic, când spun: „Mergeți înainte și fiți voi înșivă. E absolut în regulă, dar eu mă voi apăra, și voi rămâne eu însumi." Cu alte cuvinte, nu vă voi lăsa să mă manipulați. Eu îmi voi trăi viața; voi merge pe drumul meu; îmi voi păstra libertatea de a gândi, de a-mi urma tendințele și gusturile. Iar vouă vă voi spune *nu*. Dacă voi simți că nu vreau să stau în compania voastră, nu va fi din cauza vreunor sentimente negative pe care mi le provocați. Pentru că nu mai este cazul. Voi nu mai aveți putere asupra mea. S-ar putea doar să prefer compania altor oameni. Deci, când cineva îmi spune: „Ce-ai zice să vedem un film în seara asta?" Eu voi spune: „Îmi pare rău, vreau să merg cu altcineva; îmi place compania lui mai mult decât a ta." Și este în regulă. Să spui *nu* oamenilor – este ceva minunat; aceasta este

parte a trezirii. Parte a trezirii este să-ți trăiești viața așa cum crezi că e potrivit. Și înțelege: *Acesta nu este egoism.* Lucrul egoist este să ceri ca alții să-și trăiască viața așa cum crezi *tu* că este potrivit. *Acesta este egoism.* Nu este egoism să-ți trăiești viața așa cum crezi tu că e potrivit. Egoismul se ascunde în pretenția ca alții să-și trăiască viața în așa fel încât să se potrivească cu gusturile voastre, sau cu mândria voastră, sau cu profitul vostru, sau cu plăcerile voastre. Asta înseamnă egoism cu adevărat. Așa că, mă voi proteja. Nu mă voi simți obligat să fiu cu tine; nu mă voi simți obligat să-ți spun *da*. Dacă îmi va plăcea compania ta, mă voi bucura de ea fără să mă cramponez. Dar nu te voi mai evita din cauza eventualelor sentimente negative pe care mi le provoci. Tu nu mai ai acea putere.

Trezirea ar trebui să te ia prin surprindere. Când nu te aștepți să se întâmple un lucru și acesta se întâmplă, ești surprins. Când soția lui Webster* l-a prins sărutându-se cu menajera, i-a spus că este foarte surprinsă. Iar Webster, care era obsedat de folosirea corectă a cuvintelor (lucru de înțeles, din moment ce a întocmit un dicționar), i-a răspuns astfel: „Nu, draga mea, eu sunt surprins. Tu ești uluită!"

Unii oameni fac din trezire un obiectiv în sine, pe care sunt hotărâți să-l atingă; ei spun: „Refuz să fiu fericit, până nu mă trezesc". În acest caz, e mai bine să fii așa cum ești – pur și simplu, să fii conștient de felul în care ești. Simpla stare de conștiență este de-a dreptul fericire, în comparație cu încercarea de a reacționa tot timpul. Oamenii reacționează atât de repede, pentru că nu sunt conștienți. Vei ajunge să înțelegi că există momente când vei reacționa în mod inevitabil, chiar și în stare de conștiență. Dar, cu cât sporește conștiența, cu atât vei reacționa mai puțin și vei acționa mai mult. Chiar nu contează.

Iată povestea unui discipol care i-a spus maestrului său că pleacă să mediteze undeva departe, în speranța de a atinge iluminarea. Așa că, o dată la șase luni, i-a trimis maestrului un bilet, ca să-i raporteze progresele pe care le făcuse. Primul raport

* Noah Webster, 1758-1843, lexicograf american, a cărui lucrare *Dicționar american al limbii engleze* a fost publicat în 1828. N. T.

spunea: „Acum înțeleg ce înseamnă să-ți pierzi egoismul". Maestrul a rupt biletul și l-a aruncat la coșul de gunoi. După șase luni, a mai primit un bilet care spunea: „Acum am câștigat sensibilitate față de toate ființele." Maestrul l-a rupt. Apoi, al treilea raport spunea: „Acum am înțeles taina lui unu și mai mulți." Și acest bilet a avut aceeași soartă – a fost rupt. Și lucrurile au continuat așa, ani de zile, până când, în sfârșit, n-a mai venit nici un raport. După un timp, maestrul a devenit curios și, într-o zi, a găsit un om care pleca într-o călătorie spre acel loc îndepărtat. Maestrul și-a zis: „Ce-ar fi să aflu ce s-a întâmplat cu discipolul meu", și i-a trimis un bilet cu această întrebare. În cele din urmă, a primit de la discipolul lui un răspuns care spunea: „Ce contează?" Iar când maestrul a citit aceste cuvinte, a spus: „A reușit! A reușit! În sfârșit a reușit! A atins iluminarea!"

Și iată o altă poveste, despre un soldat pe câmpul de luptă, care și-a aruncat pușca la pământ, a ridicat o bucată de hârtie care zăcea acolo și s-a uitat la ea. Apoi a lăsat-o să-i zboare din mâini. După care, s-a mutat mai departe și a făcut același lucru. Așa că, toți ceilalți au zis: „Omul ăsta se expune la moarte. Are nevoie de ajutor." Deci, l-au internat într-un spital și au adus cel mai bun medic să-l trateze. Dar se pare că nu a avut nici un efect. Hoinărea prin salon și aduna fragmente de hârtie, le privea alene și le lăsa să cadă pe podea. În final, medicii au spus: „Trebuie să-l lăsăm la vatră pe acest om." Prin urmare, l-au chemat și i-au dat un certificat de lăsare la vatră, pe care el l-a luat alene, l-a privit și a exclamat: „Ăsta este? Ăsta este." În sfârșit, a înțeles.

Așadar, ar fi bine să începi să fii conștient de condiția ta actuală, oricare ar fi ea. Încetează să mai fii un dictator. Încetează să te mai forțezi să mergi într-o anume direcție. Atunci, într-o zi, vei înțelege că numai și numai prin conștiență ai obținut deja lucrul către care tindeai.

O PERSOANĂ SCHIMBATĂ

Nu ridica pretenții, atunci când pornești în căutarea conștienței tale. E la fel ca atunci când trebuie să respecți regulile de circulație. Dacă nu le respecți, plătești amendă. De exemplu, în

Statele Unite se circulă pe partea dreaptă a drumului; în Anglia se circulă pe stânga, în India tot pe stânga. Dacă nu te conformezi, plăteşti amendă; nu e cazul să te simţi jignit şi nici să ai pretenţii sau speranţe; trebuie doar să te supui regulilor de circulaţie.

Te întrebi unde intervine compasiunea, unde intervine vinovăţia în toate astea. Îţi vei da seama, atunci când te vei trezi. Dar dacă ai chiar în prezent un sentiment de vinovăţie, cum aş putea eu oare să-ţi explic toate astea? Cum să înţelegi tu ce este compasiunea? Ştii, uneori oamenii vor să-L imite pe Christos – dar dacă maimuţa cântă la saxofon, asta nu face din ea un muzician. Nu-L poţi imita pe Christos, copiindu-i comportamentul exterior. Trebuie să fii chiar Christos. Atunci vei şti exact ce să faci într-o anume situaţie, ţinând cont de temperamentul tău, de caracterul tău şi de caracterul şi temperamentul persoanei cu care ai de a face. Nu trebuie să-ţi spună altcineva ce să faci. Dar pentru a asta, trebuie *să fii* ceea ce a fost Christos. O imitaţie exterioară nu te va duce nicăieri. Dacă îţi închipui că în cadrul unei atitudini pline de compasiune intră şi blândeţe, nu am cum să-ţi descriu compasiunea, deoarece compasiunea poate fi foarte dură. Compasiunea poate fi foarte brutală, compasiunea te poate zdruncina, compasiunea îşi poate sufleca mânecile şi poate tăia în carne vie. Compasiunea înseamnă tot felul de lucruri. Compasiunea poate fi plină de blândeţe – dar nu există modalitate de a şti asta. Abia când tu devii iubire – cu alte cuvinte, când ai renunţat la iluziile şi ataşamentele tale – abia atunci vei *„şti"*.

Pe măsură ce te identifici tot mai puţin cu ‚eu-ul' tău, vei fi mai mult în armonie cu toţi şi cu toate. Ştii de ce? Pentru că nu-ţi mai este frică să fii jignit, sau să nu fii agreat. Nu mai ai dorinţa de a-i impresiona pe ceilalţi. Îţi imaginezi ce uşurare te cuprinde, când nu mai eşti obligat să impresionezi pe nimeni? O, ce uşurare. Fericire, în sfârşit! Nu te mai simţi nevoit sau constrâns să dai tot felul de explicaţii. Lucrurile sunt în regulă aşa cum sunt. Ce-ar mai fi de explicat? Nu mai simţi nevoia sau constrângerea să-ţi ceri iertare. Mai degrabă aş prefera să te aud spunând: „M-am trezit", decât să te aud spunând: „Îmi pare rău". Mai degrabă aş prefera să te aud spunându-mi: „M-am trezit de când ne-am întâlnit ultima oară; ce ţi-am făcut, nu se va mai repeta", decât să te aud spunând: „Îmi pare atât de rău pentru ce ţi-am făcut." De ce-ar trebui cineva să-şi ceară iertare? Iată ceva ce trebuie să cercetezi mai îndeaproape. Chiar şi atunci când cineva a fost rău cu tine, nu e nevoie de scuze.

Nimeni nu a fost rău cu tine. Acel cineva a fost rău cu ceea ce credea el că eşti tu – dar nu cu tine însuţi. Nu te respinge nimeni niciodată; oamenii resping doar ceea ce li se pare că eşti tu. Dar asta e valabil pentru ambele părţi. Pe de altă parte, nici nu te acceptă nimeni. Până când oamenii nu se trezesc, ei nu fac altceva decât să accepte sau să respingă imaginea lor despre tine. Ei şi-au confecţionat despre tine o imagine – şi pe aceasta o resping sau o acceptă. Vezi cât de zdruncinat poţi să fii când te afunzi în această problemă? E o cale mult prea facilă. Dar cât de uşor este să-i iubeşti pe oameni, când înţelegi acest lucru. Cât de uşor este să-i iubeşti pe toţi, când nu te identifici cu ceea ce-şi imaginează ei că eşti tu, sau că sunt ei. A devenit uşor să-i iubeşti pe ei – să iubeşti pe toată lumea.

Eu mă observ pe ‚mine', dar nu gândesc despre ‚mine', deoarece ‚mine' care gândeşte are şi multe păreri eronate. Dar când mă supraveghez pe ‚mine', sunt în mod constant conştient că aceasta este o reflecţie. În realitate, tu nu te gândeşti la ‚eu' şi la ‚mine'. Tu eşti ca o persoană care conduce o maşina şi care nu vrea niciodată să nu mai fie conştient de existenţa maşinii în care se află. Este în regulă să visezi cu ochii deschişi, dar nu-ţi pierde conştiinţa în privinţa a ceea ce te înconjoară. Trebuie să fii mereu cu atenţia trează. Este la fel ca atunci când o mamă doarme şi nu aude avioanele care trec cu zgomot mare pe deasupra casei, dar aude cel mai slab scâncet al copilului ei. Pentru asta este vigilentă, este trează.

Nu se poate spune nimic despre starea de trezire; nu se poate vorbi decât despre starea de adormire. Se pot doar emite păreri despre starea de trezire. Nu se poate spune nimic despre fericire. Fericirea nu poate fi definită. Ceea ce poate fi definit este nefericirea. Renunţă la nefericire – şi vei şti. Iubirea nu poate fi definită; lipsa iubirii poate fi. Renunţă la lipsa de iubire, renunţă la frică şi vei şti. Noi vrem să aflăm cum este să fii în stare de trezie. Dar nu vei şti, decât când vei atinge această stare.

Am dat eu oare de înţeles, de exemplu, că n-ar trebui să avem pretenţii de la copiii noştri? Ceea ce am spus a fost: „Nu ai dreptul să ceri nimic". Mai devreme sau mai târziu, copilul va trebui să se desprindă de tine, conform poruncilor Domnului. Iar tu nu vei mai avea absolut nici un drept asupra lui. De fapt, în realitate, el nu este copilul tău şi nici n-a fost vreodată. El aparţine vieţii, nu ţie. Nimeni nu-ţi aparţine. Tu vorbeşti numai despre educaţia copilului. Îi spui: „Dacă vrei să mănânci de prânz, ar fi bine să vii între ora douăsprezece şi unu, ori nu primeşti de mâncare." Şi atât. Aşa merg lucrurile aici. Nu vii la timp, nu capeţi de mâncare. Eşti liber, e adevărat, dar trebuie să-ţi asumi consecinţele.

Când spun că nu trebuie să aştepţi nimic de la alţii, nici să ceri ceva de la ei, mă refer la speranţe şi pretenţii legate de bunăstarea mea. Este de la sine înţeles că Preşedintele Statelor Unite trebuie să-i impună nişte cerinţe poporului american. Agentul de circulaţie, în mod evident, trebuie să aibă nişte pretenţii de la populaţie. Dar este vorba de cerinţe cu privire la comportamentul lor – regulile de circulaţie, buna organizare, bunul mers al societăţii – al căror scop nu este să-l facă pe preşedinte sau pe agentul de circulaţie să se simtă bine.

ATINGEREA STĂRII DE LINIŞTE

Toată lumea mă întreabă despre ce se va întâmpla când, în sfârşit, vor atinge această stare. Este oare vorba doar de simplă curiozitate? Ne întrebăm întotdeauna cum s-ar potrivi asta cu sistemul, sau dacă ar avea sens în acel context, sau cum ne vom simţi când vom ajunge acolo.

Începe şi vei şti. E ceva ce nu poate fi descris. Se spune deseori în Orient: „Acei ce ştiu, nu spun; cei ce spun, nu ştiu." Nu se poate spune; numai contrariul poate fi spus. Maestrul nu vă poate oferi adevărul. Adevărul nu poate fi exprimat în cuvinte, printr-o formulă. Acela nu este adevăr. Aceea nu este realitate. Realitatea nu poate fi cuprinsă într-o formulă. Maestrul nu poate decât să vă arate greşelile. Când renunţaţi la greşeli, veţi cunoaşte adevărul. Dar nici măcar atunci nu-l puteţi spune.

Aceasta este o învăţătura uzuală printre marii mistici catolici.

Spre sfârşitul vieţii sale, Sfântul Thomas d'Aquino*, măreţul, nu scria şi nu vorbea; el văzuse. Am crezut că el a păstrat acea faimoasă tăcere a lui doar câteva luni, însă a durat ani de zile. El şi-a dat seama că se făcuse de râs şi a recunoscut-o perfect explicit.

Este ca şi cum n-aţi fi mâncat niciodată mango verde şi mă întrebaţi pe mine: „Ce gust are?" V-aş putea spune „Acru", dar dacă vă dau un cuvânt, vă induc în eroare. Încercaţi să înţelegeţi acest lucru. Majoritatea oamenilor nu dau dovadă de prea multă înţelepciune; se cramponează de un cuvânt – de cuvintele din scriptură, de exemplu – şi înţeleg totul greşit. „Acru", spun eu, iar tu spui „Acru ca oţetul, acru ca o lămâie?" Nu, nu acru ca o lămâie, ci ca un mango. „Dar eu n-am gustat niciodată mango", spui tu. Păcat! Dar nu te mulţumeşti cu atât şi, în continuare, scrii o teză de doctorat despre asta. N-ai fi scris această lucrare, dacă ai fi gustat fructul. Chiar nu ai fi scris-o. Ai fi scris o teză de doctorat despre alte lucruri, dar nu despre mango. Iar în ziua în care, în sfârşit, guşti mango verde, vei spune: „Doamne, m-am făcut de râs. Nu ar fi trebuit să scriu acea teză." Exact aşa a făcut Thomas d'Aquino.

Un mare filozof şi teolog german a scris o carte întreagă numai despre tăcerea Sfântului Thomas. Acesta a trăit în tăcere, pur şi simplu. Fără să vorbească. În prefaţa sa la *Summa Theologica,* care constituie chintesenţa întregii sale gândiri teologice, el spune: „Despre Dumnezeu, noi nu putem spune ce este El, ci mai degrabă ceea ce nu este El. Şi deci, nu putem vorbi despre cum este El – ci, mai degrabă, despre cum nu este El." Iar în binecunoscutul său comentariu asupra lucrării *De Sancta Trinitate* a lui Boethius, el spune că există trei modalităţi de a-L cunoaşte pe Dumnezeu: (1) în creaţie, (2) în acţiunile lui Dumnezeu de-a lungul istoriei şi (3) în cea mai înaltă formă de cunoaştere a lui Dumnezeu – să-L cunoşti pe Dumnezeu ca *tamquam ignotum* (să-L cunoşti pe Dumnezeu ca pe Cel ce este necunoscut).

* 1225-1274 călugăr italian Dominican, teolog şi filozof, reprezentant de seamă al curentului Scolastic. A aplicat metodele aristoteliene în teologia creştină. Lucrarea sa de bază este *Summa Theologica* (1266-1273). N. T.

Cea mai înaltă formă de a vorbi despre Trinitate este să ştii că nu ştii. Acum, ţineţi cont de faptul că aici nu vă vorbeşte un maestru oriental Zen, ci un sfânt canonizat al Bisericii Romano-Catolice, cel mai renumit din elita de secole a teologilor. Să-L cunoşti pe Dumnezeu ca pe cel ce este necunoscut. Altundeva, Sfântul Thomas chiar spune: cel care nu poate fi cunoscut. Realitatea, Dumnezeu, divinitatea, adevărul, iubirea sunt incognoscibile; ceea ce înseamnă că aceste noţiuni nu pot fi înţelese de mintea raţională. Aceasta revelaţie ar elimina atât de multe întrebări pe care le au oamenii, deoarece noi trăim mereu cu iluzia că ştim. Noi nu ştim. Noi nu putem şti.

Dar atunci, ce este Sfânta Scriptură? Ea cuprinde sugestii, dă indicii, nu este o descriere. Fanatismul unui credincios sincer, care are impresia că ştie, cauzează mai mult rău decât eforturile reunite a două sute de vagabonzi. Este înspăimântător să vezi ce sunt în stare să facă nişte credincioşi sinceri, doar pentru că sunt convinşi că ştiu. N-ar fi minunat dacă am avea o lume în care fiecare ar spune: „Nu ştiu?" Asta ar însemna că a căzut o mare barieră. N-ar fi extraordinar?

Un om, orb din naştere, vine la mine şi întreabă: „Cum este treaba aia care se numeşte *verde*?" Cum poate cineva să-i descrie culoarea verde, unui om care s-a născut orb? O face, folosindu-se de comparaţii. Deci, va spune: „Culoarea verde seamănă cu muzica liniştită." „O", spune orbul, „este ca muzica liniştită". „Da," îi spun eu „ca muzica liniştitoare şi blândă". Dar iată că un al doilea orb vine la mine şi întreabă: „Ce este culoarea verde?" Eu îi spun că este ceva moale ca mătasea, foarte moale şi mângâietor la atingere. Aşa că, a doua zi, îi surprind pe cei doi orbi cum se ciondănesc foarte nervoşi. Unul spune: „Este ceva blând ca muzica"; celălalt spune: „E ceva moale ca mătasea". Şi aşa mai departe. Nici unul dintre ei nu ştie despre ce vorbeşte pentru că, dacă ar şti, ar tăcea din gură. Iată cât de rău este. Ba chiar mai rău, deoarece, să zicem că, într-o zi, tu îi redai vederea acestui om orb, iar el stă în grădină şi priveşte în jurul lui. Tu îi spui: „Ei bine, acum ştii ce este culoarea verde". Iar el răspunde: „Aşa e. Am auzit-o un pic azi dimineaţă!"

Realitatea este că tu eşti înconjurat de Dumnezeu, iar tu

nu-L vezi pe Dumnezeu, deoarece tu „ştii" despre Dumnezeu. Bariera finală către perceperea lui Dumnezeu este ideea ta despre Dumnezeu. Tu treci pe lângă Dumnezeu, pentru că ai impresia că ştii. Acesta este lucrul teribil în ceea ce priveşte religia. Aceasta este ceea ce spuneau evangheliile că oamenii religioşi „ştiau", aşa că s-au lepădat de Iisus. Cea mai înaltă cunoaştere despre Dumnezeu este să-L ştii pe Dumnezeu ca cel de necunoscut. Se vorbeşte mult prea mult despre Dumnezeu; lumea s-a săturat de atâtea vorbe. Există prea puţină conştienţă, prea puţină iubire, prea puţină fericire – dar hai să nu folosim nici aceste cuvinte. Există prea puţină renunţare la iluzii, renunţare la greşeli, renunţare la ataşamente şi cruzime, prea puţină conştienţă. Din cauza asta suferă lumea – nu din cauza lipsei de religie. Religia ar trebui să se refere la lipsa de conştienţă, la lipsa de trezire. Iată în ce am degenerat. Vino în ţara mea să vezi cum se omoară unii pe alţii din cauza religiei. Asta vei întâlni peste tot. „Cel care ştie, nu spune; cel care spune, nu ştie." Toate revelaţiile, oricât de divine ar fi ele, nu sunt niciodată mai mult decât un deget arătând spre lună. Aşa cum spunem noi în Orient: „Când înţeleptul arată spre lună, prostul nu vede decât degetul."

Jean Guiton, un scriitor francez foarte evlavios şi ortodox, adaugă o remarcă terifiantă: „Ne folosim adesea degetul pentru a scoate ochii." Nu e îngrozitor? Conştienţă, conştienţă, conştienţă! În conştienţă este vindecare; în conştienţă este adevăr; în conştienţă este salvare; în conştienţă este spiritualitate; în conştienţă este creştere; în conştienţă este iubire; conştienţa este trezire. Conştienţă.

Trebuie să vorbesc despre cuvinte şi concepte, deoarece trebuie să vă explic cum se face că, atunci când ne uităm la un copac, de fapt nu-l vedem. Noi *credem* că-l vedem, dar nu-l vedem. Când ne uităm la o persoană, noi nu vedem, de fapt, acea persoană – ni se pare doar c-o vedem. Ceea ce vedem este ceva ce ne-am fixat în minte. Obţinem o impresie şi ne-o păstrăm – şi continuăm să privim o persoană prin acea impresie. Şi procedăm astfel cu aproape toate lucrurile. Dacă ai înţelege aceasta, vei înţelege farmecul şi frumuseţea de a fi conştient de tot ce te înconjoară. Deoarece acolo există realitatea: „Dumnezeu" oricare ar fi

este prezent acolo. Totul există *acolo*. Sărmanul peştişor din ocean spune: „Scuză-mă, caut oceanul. Puteţi să-mi spuneţi unde-l pot găsi?" Jalnic, nu-i aşa? Dacă am deschide pur şi simplu ochii şi am vedea, atunci am înţelege.

PIERDEREA COMPETIŢIEI

Să ne întoarcem la acel pasaj extraordinar din Evan-ghelie despre pierderea sinelui cu scopul regăsirii de sine. Ideea o putem regăsi în mai toată literatura religioasă şi în toată literatura spirituală şi mistică.

Cum se pierde cineva pe sine? Ai *încercat* vreodată, cu adevărat, să pierzi ceva? Aşa e, cu cât încerci mai mult, cu atât devine mai complicat. Când nu încerci, abia atunci pierzi lucruri. Tu pierzi ceva, atunci când nu eşti conştient. Ei bine, cum moare cineva pentru sine? Noi vorbim acum despre moarte, nu despre sinucidere. Nu ni se spune să ne ucidem sinele, ci să murim. Să-i provocăm durere sinelui, să-i cauzăm suferinţă sinelui ar însemna o înfrângere de sine. Ar fi contra-productiv. Nu eşti niciodată mai plin de tine, ca atunci când suferi. Nu eşti niciodată atât de centrat pe tine însuţi, ca atunci când eşti deprimat. Tu nu eşti niciodată atât de pregătit să uiţi de tine, ca atunci când eşti fericit. Fericirea te eliberează de sine. Suferinţa, durerea, nenorocirea şi depresia sunt cele care te leagă de sinele tău. Uite cât de conştient eşti de măseaua ta, atunci când te doare. Când nu te doare măseaua, nici măcar nu eşti conştient că o ai, după cum nu-ţi dai seama că ai un cap, atunci când nu ai o migrenă. Totul se schimbă, în momentul în care te loveşte o durere de cap cumplită.

Aşadar, este absolut greşit, complet eronat, să-ţi imaginezi că modalitatea de a nega sinele este să-i cauzezi durere, să porneşti pe calea renunţării, a chinului, aşa cum au fost înţelese lucrurile în mod tradiţional.

Să-ţi negi sinele, să nu mai exişti pentru el, să-l pierzi, înseamnă să-i înţelegi adevărata natură. Când vei face aceasta, el va dispărea; se va risipi. Să presupunem că, într-o zi, cineva intră în camera mea. Eu spun: „Intră. Pot să-mi spui cine eşti?" Iar el spune: „Eu sunt Napoleon." Şi eu spun: „Doar n-oi fi acel Napoleon ..." Iar el spune: „Ba da. Bonaparte, împăratul Franţei." „Ia te uită!", spun eu şi, în acelaşi timp, gândesc în sinea mea: „Ar fi mai bine să fiu atent cum mă comport cu acest individ." „Luaţi loc, Maiestatea voastră", spun eu. „Ei bine, mi s-a spus că eşti un îndrumător spiritual destul de bun. Am o problemă spirituală. Sunt neliniştit, simt că-mi este greu să am încredere în Dumnezeu. Vezi, oştirile mele sunt în Rusia, iar eu nu dorm nopţile, întrebându-mă cum se va termina." Aşa că, îi spun: „Ei bine, Maiestatea voastră, sunt sigura că vă pot recomanda ceva pentru asta. Ceea ce vă sugerez este să citiţi capitolul 6 din Matei: Uitaţi-vă cu băgare de seamă la crinii de pe câmp ... ei nici nu torc, nici nu ţes."

În clipa asta mă întreb cine este mai nebun – tipul ăla, ori eu. Dar mă pun la mintea acestui lunatic. Aşa procedează orice guru înţelept cu tine, la început. El se pune în mintea ta; îţi ia necazurile în serios. Îţi va şterge o lacrimă sau două din ochi. Tu eşti nebun, dar încă nu ştii asta. Repede va veni şi vremea când îţi va trage preşul de sub picioare şi-ţi va spune: „Las-o baltă. Nu eşti Napoleon". În renumitele dialoguri ale Sfintei Catherina de Siena se povesteşte că Dumnezeu i-a spus: „Eu sunt cel ce sunt; tu eşti cea care nu este". Ai trăit vreodată experienţa non-existenţei tale? În Orient, noi avem o imagine pentru aceasta. Este imaginea dansatorului şi a dansului. Dumnezeu este văzut ca dansator, iar creaţia Sa, ca dansul lui Dumnezeu. Nu trebuie să înţelegi că este ca şi cum Dumnezeu ar fi marele dansator, iar tu eşti micul dansator. O, nu. Tu nu eşti dansator deloc. Tu *eşti pus* să dansezi! Ai trăit vreodată această experienţă? Prin urmare, când omul îşi vine în fire şi-şi dă seama că nu este Napoleon, el nu încetează să existe. El continuă să existe, dar realizează dintr-o dată că e altcineva decât credea că este.

Să-ţi pierzi sinele înseamnă să realizezi, dintr-o dată, că eşti altcineva decât ai crezut că eşti. Credeai că eşti în centru; acum trăieşti experienţa de a fi un satelit. Credeai că eşti dansatorul; iar acum simţi cum este să fii dansul.

Acestea sunt doar comparaţii, imagini, aşa că nu le poţi lua în sensul literal al cuvintelor. Ele îţi dau doar un indiciu, o sugestie; nu uita că sunt doar nişte marcaje

Deci nu poţi insista prea mult asupra lor.
Nu le lua chiar ad literam.

VALOAREA PERMANENTĂ

Trecând la o altă idee, apare întreaga problematică a valorii personale a fiecăruia. Valoarea personală nu înseamnă valoarea proprie, în sine. De unde obţii valoarea în sine? O dobândeşti prin succesul în muncă? O dobândeşti dacă ai mulţi bani? O dobândeşti atrăgând mai mulţi bărbaţi (dacă eşti femeie), sau mai multe femei (dacă eşti bărbat)? Cât de şubrede sunt toate acestea, cât de trecătoare. Când vorbim despre valoarea în sine, nu vorbim, de fapt, despre felul în care suntem reflectaţi în oglinda minţii altor oameni? Dar este oare obligatoriu să depindem de aceasta? O fiinţă îşi înţelege valoarea personală, atunci când nu se mai identifică, sau nu se mai defineşte pe sine, în termenii acestor lucruri efemere. Eu nu sunt frumos, doar pentru că toată lumea îmi spune că sunt frumos. În realitate, nu sunt nici frumos, nici urât. Acestea sunt lucruri trecătoare. Mâine m-aş putea transforma, de-odată, într-o creatură foarte urâtă, dar ‚eu' rămâne. Atunci, să spunem că apelez la chirurgia plastică şi redevin frumos. Cine devine cu adevărat frumos – ‚Eu-ul'? Trebuie să-ţi acorzi mai mult timp ca să reflectezi la aceste lucruri. Eu vi le-am înşirat într-o succesiune rapidă, dar, dacă aţi zăbovi suficient de mult timp ca să înţelegeţi ce am spus, să insistaţi asupra acestor informaţii, aţi fi în posesia unei mine de aur. Ştiu asta, pentru că, atunci când m-am întâlnit pentru prima dată cu aceste lucruri, am descoperit o adevărată comoară.

Experienţele plăcute fac viaţa agreabilă. Experienţele dureroase călăuzesc spre progres. Experienţele plăcute fac viaţa agreabilă, dar ele însele nu conduc la progres. Cele care duc la progres sunt experienţele dureroase. Suferinţa scoate la iveală o zonă din tine în care nu ai progresat încă, în care trebuie să creşti, să te transformi şi să te schimbi. Dacă ai şti cum să foloseşti acea suferinţă, o, cât ai mai progresa!

Haideţi să ne limităm, pentru moment, la suferinţa psihologică, la toate acele emoţii negative pe care le avem. Nu vă

pierdeţi vremea aplecându-vă asupra uneia singură dintre ele. Eu v-am spus deja ce aţi putea face cu acele emoţii. Dar aveţi grijă de dezamăgirea pe care o trăiţi, atunci când lucrurile nu ies aşa cum v-aţi dorit! Uitaţi-vă ce spune asta despre voi. Spun aceasta fără să emit judecăţi şi fără să condamn (altfel ai ajunge să te urăşti pe tine însuţi). Observaţi doar ca şi cum aţi urmări pe altcineva. *Priviţi* la acea dezamăgire, la acea depresie pe care o resimţiţi când sunteţi criticat. Ce spune asta despre voi?

Aţi auzit de tipul care zicea: „Cine spune că îngrijorarea nu ajută? Ajută, cu siguranţă. De fiecare dată când sunt neliniştit în legătură cu ceva, acel lucru nu se întâmplă!" Ei bine, cu siguranţă că asta l-a ajutat pe *el*. Sau celălalt tip care spune: „Nevroticul este o persoană care se îngrijorează în legătură cu ceva ce nu s-a întâmplat în trecut. El nu este ca noi, oamenii normali, care ne facem griji cu privire la lucruri ce nu se vor întâmpla în viitor." Asta este problema. Ce spun despre tine acea grijă, acea nelinişte?

Toate sentimentele negative, fiecare sentiment negativ în parte, este folositor pentru conştienţă, pentru înţelegere. Ele îţi dau posibilitatea să o simţi, să o urmăreşti din exterior. La început, depresia va mai fi prezentă, dar te-ai desprins deja de ea. Treptat, vei înţelege depresia. Pentru că o înţelegi, ea va apărea tot mai rar şi va dispărea cu totul. E posibil, dar la acel moment nu va mai conta prea mult. Înainte de iluminare, obişnuiam să fiu deprimat. După iluminare, sunt deprimat în continuare. Dar cu încetul – sau repede, sau dintr-o dată – dobândeşti starea de trezire. Aceasta este starea în care renunţi la dorinţe. Dar amintiţi-vă ce am vrut să spun, când mă refeream la dorinţă şi pofte. Am vrut să spun: „Dacă nu obţin ce doresc, refuz să fiu fericit". Mă refer la cazuri în care fericirea depinde de îndeplinirea dorinţei.

DORINŢĂ, NU PREFERINŢĂ

Nu-ţi reprima dorinţa, deoarece ar însemna să devii lipsit de viaţă. Ai rămâne lipsit de energie – şi asta ar fi groaznic. Dorinţa, în sensul bun al cuvântului, *este* energie – şi, cu cât avem mai multă energie, cu atât este mai bine. Dar nu-ţi repri-

ma dorința – încearcă s-o înțelegi. Înțelege-o. Nu căuta să-ți îndeplinești dorința, ci s-o înțelegi. Și nu te lepăda, pur și simplu, de obiectul dorinței tale, încearcă să-l înțelegi; să-l vezi în adevărata sa lumină. Vezi ce reprezintă cu adevărat. Pentru că, dacă îți reprimi pur și simplu dorința și încerci să renunți la obiectul dorinței tale, probabil că te vei lega de el. În schimb, dacă-l vei privi și vei vedea ce reprezintă cu adevărat, dacă îți dai seama cum îți pregătești terenul pentru nenorocire și dezamăgire și depresie, dorința ta se va transforma atunci în ceea ce eu numesc preferință.

Când treci prin viață având preferințe, dar nu lași ca fericirea ta să depindă de vreuna din ele, înseamnă că te-ai trezit. Te îndrepți spre trezirea deplină. Trezire, fericire – spune-i cum vrei – este starea non-iluziei, în care vezi lucrurile nu așa cum ești *tu*, ci așa cum sunt *ele* – atât cât este posibil pentru o ființă umană. Să renunți la iluzii, să vezi lucrurile, să vezi realitatea. De fiecare dată când sunteți nefericiți, ați adăugat ceva la realitate. Adăugarea este cea care vă face nefericiți. Repet: ați adăugat ceva ... o reacție negativă în voi. Realitatea furnizează stimulentul, voi furnizați reacția. Voi ați adăugat ceva, prin reacția voastră. Și dacă examinați ce ați adăugat, veți descoperi că întotdeauna există o iluzie, există o cerință, o speranță, o aspirație. Întotdeauna. Exemplele de iluzii abundă. Dar, întrucât ați început să înaintați pe acest făgaș, le veți descoperi voi înșivă.

De exemplu, iluzia, greșeala de a vă imagina că, prin schimbarea lumii exterioare, *voi* vă veți schimba. Voi nu vă schimbați, dacă schimbați doar lumea exterioară. Dacă voi vă luați o slujbă nouă, un soț nou, o casă nouă, un guru nou, sau o spiritualitate nouă, aceasta nu vă schimbă pe *voi*. Este ca și cum v-ați imagina că vă schimbați caligrafia, dacă folosiți alt stilou. Sau că, dacă vă puneți altă pălărie, vă schimbați și capacitatea de a gândi. Asta nu vă schimbă cu adevărat, dar cei mai mulți oameni își irosesc energia, încercând să rearanjeze lumea lor exterioară, pentru a o face să corespundă cu gusturile lor. Câteodată reușesc – timp de vreo cinci minute – obținând astfel un pic de răgaz, dar rămân la fel de încordați, chiar și în acele clipe de răgaz, deoarece viața curge înainte și se schimbă mereu.

Așadar, dacă vreți să trăiți, nu trebuie să aveți o reședință

permanentă. Nu trebuie să aveți un loc în care să vă odihniți capul. Trebuie să vă lăsați să curgeți, odată cu viața. Așa cum a spus marele Confucius: „Cel care vrea să fie statornic în fericire, trebuie să se schimbe în mod frecvent." Fiți curgători. Dar noi ne tot uităm înapoi, nu-i așa? Ne agățăm de lucrurile din trecut și ne agățăm de lucrurile din prezent. „Când ai intrat în joc, nu mai poți da înapoi." Vrei să te bucuri de o melodie? Vrei să te bucuri de o simfonie? Nu te lega de câteva măsuri muzicale. Nu te lega de câteva note. Lasă-le să treacă, lasă-le să curgă. Întreaga plăcere a unei simfonii stă în bunăvoința ta de a lăsa notele să treacă. Pe când, dacă o anume măsură muzicală te-a atras și ai strigat orchestrei: „Continuă s-o cânți iar și iar și iar", aceea nu ar mai fi o simfonie. Cunoașteți poveștile cu bătrânul Nastratin Hogea? Este un personaj legendar, despre care grecii, turcii, perșii pretind că le aparține. Se spune că își prezenta învățăturile mistice în forma unor povestiri – în general istorii umoristice. Iar bufonul poveștilor era, întotdeauna, bătrânul Nastratin în persoană.

Într-o zi, Nastratin zdrăngănea la chitară, cântând doar o singură notă. După o vreme, în jurul lui s-a adunat o mulțime de oameni (întâmplarea avea loc în piață) și unul dintre bărbații care ședeau pe jos pe lângă el, i-a spus: „Ce frumoasă notă cânți, hogea, dar de ce nu mai faci niște variații, așa cum fac ceilalți muzicieni?" „Proștii ăia," a spus Nastratin „ei *caută* tot timpul nota potrivită. Eu *am găsit*-o."

CRAMPONAREA DE ILUZII

Când te agăți de ceva, viața este distrusă; când te cramponezi, încetezi să mai exiști. Este ceva ce se spune peste tot în paginile Evangheliei. Acest lucru se obține prin înțelegere. Înțelege. Înțelege și altă iluzie – aceea că fericirea nu este același lucru cu emoția, nu este același lucru cu fiorii. Asta este o altă iluzie – că fiorii ar veni din trăirea unei dorințe împlinite. Dorința naște neliniște și, mai devreme sau mai târziu, ea aduce propria-i mahmureală. Când ai suferit suficient, atunci ești pregătit s-o vezi. Te hrănești cu emoții. Este ca și cum ai hrăni un cal de curse cu delicatese. Tu îi dai prăjituri și vin. Nu așa se hrănește

un cal de curse. Este ca şi cum ai hrăni oamenii cu medicamente. Nu-ţi umpli stomacul cu medicamente. Ai nevoie de mâncare şi băutură bună, consistentă, hrănitoare. Trebuie să înţelegi singur toate astea.

O altă iluzie este că altcineva poate face asta în locul tău – că vreun salvator, sau guru, sau învăţător ar putea-o face pentru tine. Nici cel mai mare guru din lume nu poate face un singur pas pentru tine. Trebuie s-o faci tu însuţi. Sfântul Augustin a spus-o atât de minunat: „Iisus Christos în persoană nu a putut face nimic pentru cei ce-l ascultau." Sau să repet acea minunată zicală arabă: „Natura ploii este aceeaşi – şi totuşi ea dă naştere şi la spinii din mlaştină, şi la florile din grădină." *Tu* eşti cel care trebuie s-o facă. Nimeni nu te poate ajuta. Tu eşti cel care trebuie să-ţi digeri hrana, tu eşti cel care trebuie să înţelegi. Nimeni altcineva nu poate înţelege pentru tine. *Tu* eşti cel care trebuie să caute. Nimeni nu poate căuta pentru tine. Iar dacă ceea ce cauţi este adevărul, atunci *tu* trebuie s-o faci singur. Nu te poţi sprijini pe nimeni.

Mai există încă o iluzie, şi anume că este important să fii respectabil, să fii iubit şi apreciat, să fii important. Mulţi spun că avem o tendinţă naturală să fim iubiţi şi apreciaţi, să aparţinem cuiva sau la ceva. Complet greşit. Renunţaţi la această iluzie şi veţi găsi fericirea. Avem tendinţa naturală de a fi liberi, tendinţa naturală de a iubi – şi nu de *a fi iubiţi*. Uneori, în şedinţele mele de psihoterapie, mă confrunt cu o problemă generală: „Nimeni nu mă iubeşte; şi atunci, cum pot fi fericit?" Îi explic celui ce întreabă: „Vrei să spui că nu ai niciodată vreun moment în care uiţi că nu eşti iubit, când laşi să treacă acest gând, şi eşti fericit?" Bineînţeles că toţi au.

O femeie, de exemplu, este absorbită de un film. Este o comedie, ea râde în hohote şi, în acel moment binecuvântat, ea uită să-şi amintească că nimeni nu o iubeşte, nimeni n-o iubeşte, nimeni n-o iubeşte. Ea este fericită! Apoi iese din sală, iar prietena ei cu care a văzut filmul pleacă împreună cu iubitul ei, lăsând-o pe femeie singură. Astfel, ea începe să gândească: „Toate prietenele mele au iubiţi, iar eu n-am pe nimeni. Sunt atât de nefericită. *Nu mă iubeşte nimeni!*"

În India, mulţi dintre cetăţenii noştri săraci încep să-şi procure aparate de radio cu tranzistori, care sunt un adevărat lux. „Toată lumea are un tranzistor", îi auzi spunând „iar eu nu; vai, sunt atât de nefericit". Până să înceapă toată lumea să-şi cumpere aparate de radio cu tranzistori, omul era perfect fericit fără un asemenea radio. La fel se întâmplă şi cu tine. Până să-ţi spună cineva că n-ai cum să fii fericit decât dacă eşti iubit, erai perfect fericit. Poţi deveni fericit fără să fii iubit, fără să fii dorit sau atrăgător pentru cineva. Devii fericit prin contactul cu realitatea. Asta aduce fericirea – contactul cu realitatea, în fiece clipă. Acolo îl vei găsi pe Dumnezeu; acolo vei găsi fericirea. Dar mulţi dintre oameni nu sunt pregătiţi să audă un asemenea lucru.

O altă iluzie este că evenimentele exterioare au puterea să te rănească, că alţi oameni au puterea să te rănească. Nu au. Tu eşti cel care le dă această putere.

O altă iluzie: Tu te confunzi cu toate acele etichete pe care ţi le-au pus oamenii, sau pe care ţi le-ai pus tu însuţi. Nu-i adevărat, nu eşti aşa, nu eşti aşa! Deci, nu trebuie să te agăţi de ele. În ziua în care cineva îmi spune că sunt un geniu şi eu o iau în serios, am dat de bucluc. Îţi dai seama de ce? Deoarece acum încep să devin încordat. Trebuie să fiu la înălţimea etichetei, trebuie s-o păstrez. După fiecare prelegere pe care o ţin, trebuie să aflu: „Ţi-a plăcut prelegerea? Tot mai eşti convins că sunt un geniu?" Vezi? Deci, ceea ce trebuie să faci, este să distrugi eticheta! Distruge-o – şi eşti liber! Nu te identifica cu acele etichete. Asta este părerea altcuiva. Este modul în care *acea persoană* te-a perceput pe tine, în acel moment. Ce eşti tu, de fapt? Eşti un geniu? Eşti un prostănac? Un mistic? Un nebun? Ce contează cu adevărat? Tu rămâi în continuare conştient, îţi trăieşti viaţa, clipă de clipă. Cât de minunată este descrierea prin cuvintele din Evanghelie: „Uitaţi-vă la păsările cerului: ele nici nu seamănă, nici nu seceră, nici nu strâng nimic în grânare ... Uitaţi-vă cu băgare de seamă cum cresc crinii de pe câmp: ei nici nu torc, nici nu ţes". Aşa vorbeşte adevăratul mistic, cel care este treaz.

Prin urmare, de ce eşti neliniştit? Poţi tu, cu toate neliniştile tale, să-ţi adaugi un singur moment la viaţă? De ce să te preocupe ziua de mâine? Există viaţă după moarte? Voi supra-

vieţui după moarte? De ce să te preocupe ziua de mâine? Trăieşte ziua de azi. Cineva a spus: „Viaţa este ceva ce ni se întâmplă, în timp ce noi suntem ocupaţi să ne facem alte planuri." Este jalnic. Trăieşte în momentul prezent. Acesta este unul dintre lucrurile care vei observa că ţi se întâmplă pe măsură ce te trezeşti. Descoperi că trăieşti în prezent, bucurându-te de fiecare clipă pe care o trăieşti. Un alt semn destul de bun este când auzi simfonia, notă cu notă, fără să vrei s-o întrerupi.

AMINTIRI PE CARE LE PREŢUIM

Aceasta mă aduce la o altă temă, un alt subiect. Dar acest subiect nou se leagă foarte mult de ceea ce spuneam şi de sugestia mea de a deveni conştienţi de toate lucrurile pe care le adăugăm la realitate. Să facem acest pas în acelaşi timp.

Un iezuit îmi spunea deunăzi cum, cu ani în urmă, a ţinut un discurs în New York, unde portoricanii erau foarte nepopulari pe vremea aceea, din cauza unui incident. Toată lumea spunea tot felul de lucruri împotriva lor. Astfel că, în discursul lui, el a spus: „Lăsaţi-mă să vă citesc câte ceva din lucrurile pe care le spuneau oamenii din New York despre anumiţi imigranţi." Ceea ce le-a citit era, de fapt, ce spuseseră oamenii despre irlandezi şi despre germani şi despre fiecare nou val de imigranţi care veniseră în New York, cu ani în urmă! El a spus-o atât de bine: „Aceşti oameni nu aduc delicvenţa cu ei; ei devin delicvenţi, când se confruntă cu anumite situaţii de aici. Trebuie să-i înţelegem. Dacă vreţi să remediaţi situaţia, este inutil să reacţionaţi din prejudecată. Aveţi nevoie de înţelegere, nu de judecată." Astfel produceţi schimbarea în voi înşivă. Nu prin judecată, nu dându-vă porecle, ci prin înţelegerea a ceea ce se întâmplă. Nu spunând despre voi înşivă că sunteţi păcătoşi, mârşavi, bătrâni. Nu, nu, nu, nu!

Pentru a obţine conştienţa, trebuie să vezi – şi nu poţi vedea, dacă ai prejudecăţi. Aproape tot ce privim, privim cu prejudecată. E mai mult decât suficient pentru a demoraliza pe oricine.

Este ca reîntâlnirea cu un prieten pierdut de mult timp. „Hei, Tom," spun eu. „Ce plăcere să te revăd" şi îl strâng în braţe. Oare pe cine îmbrăţişez eu – pe Tom, sau amintirea mea

despre el? O fiinţă umană vie, sau un cadavru? Presupun că el a rămas acelaşi tip simpatic care credeam că este. Presupun că încă se potriveşte cu ideea pe care o am despre el şi cu amintirile şi asocierile mele. Deci, îl îmbrăţişez. Cinci minute mai târziu, aflu că el s-a schimbat şi nu mă mai interesează. Am îmbrăţişat pe cine nu trebuia.

Dacă vreţi să vedeţi cât de adevărat este acest lucru, ascultaţi: O călugăriţă din India pleacă să organizeze o conferinţă. Toată lumea din comunitate spune: „Da, ştim, aceasta face parte din farmecul ei; ea participă mereu la seminarii şi merge la conferinţe; nimic n-o va schimba." Acum, iată ce se întâmplă: sora se schimbă la acest seminar special, sau grup de terapie, sau orice-o fi fost. Ea se schimbă; toată lumea observă schimbarea. Toată lumea spune: „Vai, ai ajuns cu adevărat la un anumit nivel de cunoaştere, nu-i aşa?" Ea a atins această cunoaştere şi ei îşi pot da seama de schimbarea din comportamentul său, din corpul său, de pe faţa sa. Întotdeauna se cunoaşte când apare o schimbare interioară. Întotdeauna se întipăreşte pe faţa ta, în ochii tăi, în corpul tău. Ei bine, sora se întoarce la comunitatea ei şi, întrucât comunitatea are despre ea o idee preconcepută, fixă, ei continuă s-o privească prin prisma acelei prejudecăţi. Ei sunt singurii care nu văd nici o schimbare în ea. Ei spun: „Ei bine, pare puţin mai vioaie, dar aveţi doar puţină răbdare şi va fi iar deprimată." Şi, în câteva săptămâni, ea *este* într-adevăr deprimată din nou, pentru că reacţionează la reacţiile lor. Şi toţi spun: „Vezi, ţi-am spus noi; nu s-a schimbat." Dar tragedia este că ea s-a schimbat, numai că ei n-au observat. Percepţia are consecinţe devastatoare, când e vorba de iubire şi de relaţii inter-umane.

Oricare ar fi relaţia, ea implică, în mod cert, două lucruri: claritatea percepţiei (în măsura în care suntem capabili de ea; unii oameni ar polemiza asupra gradului în care putem obţine claritatea percepţiei, dar nu cred că există cineva care să conteste faptul că ar fi de dorit să facem ceva în această direcţie) şi exactitatea răspunsului. Este mult mai probabil că vei da un răspuns exact, atunci când percepi limpede.

Când percepţia ta este distorsionată, nu mai e cert că vei răspunde precis. Cum poţi iubi pe cineva pe care nici măcar nu-l

vezi? Vezi, cu adevărat, pe cineva de care eşti ataşat? Vezi, cu adevărat, pe cineva de care-ţi este frică şi de aceea nu-l placi? Noi întotdeauna urâm ceva de care ne este frică.

„Frica de Dumnezeu este începutul înţelepciunii", îmi spun oamenii câteodată. Dar staţi puţin. Eu sper ca ei înţeleg ce spun, deoarece noi urâm totdeauna ceva de care ne este frică. Vrem întotdeauna să distrugem şi să evităm şi să scăpăm de ceva de care ne este frică. Când îţi e frică de cineva, nu-ţi place acea persoană. Acea persoană îţi displace, în aceeaşi măsură în care îţi este frică de ea. Şi nici nu *vezi* acea persoană, deoarece sentimentul îţi stă în cale. Acelaşi lucru este la fel de adevărat şi în cazul în care eşti atras de cineva. Când îşi face apariţia iubirea adevărată, nu mai eşti în situaţia în care să-ţi placă sau să nu-ţi placă de un om, în sensul obişnuit al cuvântului. Tu îl percepi limpede şi reacţionezi precis. Dar, la acest nivel uman, simpatiile şi antipatiile tale, preferinţele şi atracţiile tale etc., continuă să-ţi stea în cale. Deci trebuie să fii conştient de prejudecăţile tale, de simpatiile sau antipatiile tale, de atracţiile pe care le ai. Ele sunt toate prezente, ele pornesc din condiţionarea ta. Cum se face că ţie îţi plac lucruri pe care eu nu le agreez? Să fie deoarece cultura ta este diferită de a mea? Sau pentru că educaţia ta e diferită de a mea? Dacă ţi-aş da să mănânci unele lucruri pe care eu le savurez, s-ar putea ca ţie să ţi se facă scârbă.

În anumite părţi din India există oameni cărora le place carnea de câine. Cu toate acestea, dacă li s-ar spune că au fost serviţi cu friptură de câine, altor persoane li s-ar face rău. De ce? Condiţionare diferită, programare diferită. Hinduşii s-ar simţi rău dacă ar şti că au mâncat carne de vită, însă americanilor le place. Mă întrebi: „De ce nu mănâncă vacă?" Din acelaşi motiv pentru care tu nu ţi-ai mânca căţelul favorit. Acelaşi motiv. Pentru ţăranul indian, vaca este ceea ce e pentru tine căţelul tău favorit. El nu vrea s-o mănânce. Există o componentă a prejudecăţii culturale împotriva acestui fapt, care salvează un animal atât de necesar pentru agricultură etc.

Deci, ce mă face cu adevărat să mă îndrăgostesc de o anume persoană? Cum se întâmplă că mă îndrăgostesc de un anume tip de persoană şi nu de altul? Deoarece sunt condiţionat.

În subconştient, port o imagine care mă convinge că acel tip aparte de persoană mă ispiteşte, mă atrage. Deci, când întâlnesc această persoană, mă îndrăgostesc până peste cap. Dar, oare, eu am văzut-o pe ea cu adevărat? Nu! O voi vedea după ce mă căsătoresc cu ea; atunci vine trezirea! Şi abia atunci vine vremea în care poate începe iubirea. Dar să te îndrăgosteşti nu are nici o legătură cu iubirea. Nu este iubire, este dorinţă, dorinţă arzătoare. Tu vrei din toată inima ca această creatură adorabilă să-ţi spună că se simte atrasă de tine. Asta îţi dă o senzaţie grozavă. Între timp, toţi ceilalţi spun: „Ce naiba vede la ea?" Dar asta este condiţionarea lui – el nu *vede*. Se spune că iubirea e oarbă. Credeţi-mă, nimic nu are vederea mai pătrunzătoare decât iubirea adevărată – nimic. Este cel mai perspicace lucru de pe lume. Dependenţa este oarbă, ataşamentul este orb. Cramponarea, pofta şi dorinţa sunt oarbe. Dar ele nu sunt iubire adevărată. Nu le numiţi iubire. Dar, bineînţeles că, în majoritatea limbilor moderne, cuvântul s-a demonetizat. Oamenii vorbesc despre a face dragoste şi a se îndrăgosti. Ca băieţelul care îi spune fetiţei: „Ai avut vreodată un iubit?" Iar ea răspunde: „Nu, doar un *plăcut*".

Va să zică, despre ce vorbesc oamenii când se îndrăgostesc? Primul lucru de care avem nevoie este claritatea percepţiei. Un motiv pentru care noi nu percepem oamenii clar este evident – ne împiedică emoţiile noastre, condiţionarea noastră, simpatiile şi antipatiile noastre. Trebuie să facem faţă acestei situaţii. Dar mai trebuie să ne confruntăm cu ceva mult mai fundamental – cu ideile noastre, cu concluziile noastre, cu conceptele noastre. Credeţi sau nu, fiecare noţiune care a fost concepută să ne ajute să intrăm în contact cu realitatea, sfârşeşte prin a fi o barieră în încercarea de a lua legătura cu realitatea – deoarece, mai devreme sau mai târziu, uităm că vorbele nu sunt realitatea.

Conceptul nu este acelaşi cu realitatea. Ele sunt diferite. De aceea v-am spus mai devreme că ultima piedică în calea găsirii lui Dumnezeu este cuvântul „Dumnezeu" însuşi, ca şi conceptul despre Dumnezeu. Dacă nu eşti atent, îţi va sta în cale. A fost conceput ca să te ajute; poate fi de ajutor – dar, la fel de bine, poate fi o piedică.

SĂ TRECEM LA LUCRURI CONCRETE

De fiecare dată când am o idee, este ceva ce se aplică la un număr mai mare de persoane. Nu vorbim aici despre un anumit nume, cum ar fi Mary sau John, care nu are o semnificație conceptuală. Un concept se aplică oricărui număr de indivizi – unui număr infinit de indivizi. Noțiunile sunt universale. De exemplu, cuvântul „frunză" este valabil pentru toate frunzele dintr-un copac; același cuvânt se aplică fiecărei frunze în parte. În plus, același cuvânt se aplică la toate frunzele din toți copacii, fie ele mari, mici, firave, uscate, îngălbenite, verzi, ori de bananier. Deci, dacă îți spun că azi dimineață am văzut o frunză, nu poți avea nici o idee despre ce am văzut.

Să vedem dacă înțelegi. Tu *ai* o idee despre ceea ce *nu* am văzut. Eu nu am văzut un animal. Eu nu am văzut un câine. Eu nu am văzut o ființă umană. Eu nu am văzut un pantof. Deci, ai un fel de idee vagă despre ce am văzut, dar ea nu este detaliată, nu este concretă. „Ființă umană" nu se referă la un om primitiv, nici la un om civilizat, nici la un adult, nici la un copil, nici la un bărbat ori o femeie, la o vârstă sau alta, la o cultură sau alta, ci la un concept, la o noțiune.

Ființa umană este ceva concret; nu poți întâlni niciodată un om universal, care să fie identic cu conceptul tău. Așadar, conceptul tău dă niște indicii, dar nu este niciodată absolut precis; îi lipsește caracterul unic, concret. Conceptul este universal.

Când vă prezint un concept, vă ofer *ceva* dar, totuși, cât de puțin vă dau! Conceptul este extrem de prețios, foarte folositor pentru știință. De exemplu, dacă aș spune că fiecare dintre cei de față este un animal, acest lucru ar fi perfect exact din punct de vedere științific. Dar noi suntem ceva mai mult decât animalele. Dacă spun că Mary Jane este un animal, este adevărat; dar deoarece eu am omis ceva esențial despre ea, este fals; îi fac o nedreptate. Când numesc o persoană, femeie, este adevărat; dar sunt multe lucruri în acea persoană care nu se potrivesc cu conceptul de „femeie". Ea este întotdeauna o femeie deosebită, concretă, unică, care poate fi doar cunoscută, nu rezumată

într-un concept. Trebuie s-o văd, s-o cunosc, s-o intuiesc eu însumi pe această persoană concretă. Individul poate fi intuit, dar nu poate fi exprimat în concepte.

O persoană este dincolo de mintea rațională. Mulți dintre voi ar fi, probabil, mândri să fie numiți americani, la fel cum și mulți indieni ar fi, probabil, mândri să fie numiți indieni. Dar ce este „american", ce este „indian"? E o convenție; nu e parte a naturii umane. Tot ceea ce ai, este o etichetă. Tu, de fapt, nu cunoști persoana. Conceptul scapă sau omite întotdeauna ceva extrem de important, ceva prețios, care se găsește doar în realitate, care este unicitatea concretă.

Marele Krishnamurti a exprimat atât de bine acest lucru prin cuvintele: „În ziua în care îl vei învăța pe un copil numele unei păsări, copilul nu va mai vedea vreodată acea pasăre." Cât este de adevărat! Prima dată, copilul vede acel obiect pufos, viu, mișcător și tu îi spui: „Vrabie". Apoi, a doua zi când copilul vede un alt obiect pufos, mișcător, asemănător cu celălalt, spune: „O, vrăbii. Am văzut vrăbii. M-am *plictisit* de vrăbii."

Dacă nu te-ai uita la lucruri prin prisma conceptelor tale, nu te-ai plictisi niciodată. Fiecare lucru este unic. Fiecare vrabie este diferită de celelalte vrăbii, în ciuda asemănărilor. Este de mare ajutor să existe asemănări, astfel ca noi să rezumăm, astfel ca noi să putem concepe o noțiune. Este de un mare ajutor, din punct de vedere al comunicării, educației, științei. Dar e de asemenea foarte derutant – și un mare obstacol în posibilitatea de a-l vedea pe *acest* individ concret. Dacă orice experiență pe care o trăiești este conceptul tău, tu nu trăiești realitatea, deoarece realitatea este concretă. Conceptul este un sprijin pe calea spre realitate, dar, când ajungi la ea, trebuie s-o intuiești sau s-o trăiești ca pe o experiență directă.

O a doua caracteristică a unui concept este că acesta e static, pe când realitatea este în transformare continuă. Noi folosim aceeași denumire pentru cascada Niagara, dar apa aceea se schimbă neîncetat. Există cuvântul „fluviu", dar apa lui curge permanent. Dispui de un singur cuvânt pentru „corpul" tău, dar celulele corpului tău se reînnoiesc constant. Să presupunem, de exemplu, că afară bate un vânt puternic, iar eu vreau ca oamenii

din ţara mea să-şi facă o idee despre cum este o furtună, sau un uragan american. Aşa că, îl prind şi-l închid într-un pachet de ţigări, merg acasă şi zic: „Ia uitaţi-vă la asta". Fireşte, nu mai e o furtună, nu-i aşa, odată ce am *capturat-o*?! Sau, cum aş putea să vă fac să simţiţi cum este curentul unui fluviu, dacă vi l-aş aduce într-o găleată? Din clipa în care l-am pus în găleată, a încetat să mai curgă. În momentul în care voi închideţi lucrurile într-un concept, ele încetează să mai curgă; ele devin statice, moarte. Un val îngheţat nu mai este val. Un val este, în esenţă, mişcare, acţiune; când îl îngheţi, el încetează să mai fie un val. Conceptele sunt întotdeauna îngheţate. Realitatea curge. În final, dacă ar fi să-i credem pe mistici (şi nu-ţi trebuie un efort prea mare ca să înţelegi sau să crezi – dar nimeni nu poate să vadă asta dintr-o dată), realitatea este *un tot*, însă cuvintele şi conceptele *fragmentează* realitatea. De aceea este atât de greu să traduci dintr-o limbă în alta, pentru că fiecare limbă decupează realitatea în mod diferit. Cuvântul englezesc „acasă" este imposibil de tradus în franceză sau spaniolă. „*Casa*" nu este chiar „acasă"; „acasă" are implicaţii care sunt caracteristice limbii engleze. Fiecare limbă are cuvinte şi expresii ce nu pot fi traduse, deoarece deformăm realitatea şi adăugăm ceva sau scădem ceva, iar sensul în care folosim cuvintele se schimbă într-una. Realitatea este un întreg, iar noi o ştirbim, pentru a fabrica concepte şi folosim cuvinte, pentru a denumi diferite părţi. Dacă, de exemplu, nu aţi fi văzut niciodată în viaţa voastră un animal, şi într-o zi aţi găsi o coadă – doar o coadă de animal – şi cineva v-ar spune: „Aceea este o coadă", aţi avea vreo idee despre ce este vorba, dacă nu aveaţi nici o idee despre ce înseamnă un animal?

De fapt, ideile fragmentează perceperea, intuiţia, sau trăirea experienţei realităţii ca pe un tot. Aşa ne tot repetă misticii. Cuvintele nu-ţi pot oferi realitatea. Ele doar arată, ele doar indică. Le foloseşti ca marcaje pentru a ajunge la realitate. Dar, odată ce-ai ajuns acolo, conceptele tale sunt inutile. Odată, un preot hindus a avut o dispută cu un filozof, care pretindea că ultima barieră către Dumnezeu este cuvântul „Dumnezeu", conceptul de Dumnezeu. Preotul a fost destul de şocat de această afirmaţie, dar filozoful a spus: „Măgarul pe care încaleci şi pe care

îl foloseşti pentru a merge până la o casă, nu este mijlocul prin care intri în casă. Tu foloseşti conceptul pentru a ajunge acolo; apoi descaleci şi mergi mai departe." Nu trebuie să fii mistic, pentru a înţelege că realitatea este ceva ce nu poate fi surprins în cuvinte sau concepte. Pentru a cunoaşte realitatea, trebuie să *ştii dincolo de cunoaştere*.

Aceste cuvinte trezesc ceva în tine? Aceia dintre voi care cunosc *Norul neştiinţei* au recunoscut şi această expresie. Poeţii, pictorii, misticii şi marii filozofi sesizează cu toţii acest adevăr. Să presupunem că, într-o zi, privesc la un copac. Până acum, de fiecare dată când m-am uitat la un copac, am spus: „Ei bine, este un copac". Dar azi, când mă uit la un copac, nu văd un copac. Cel puţin, nu văd ceea ce eram obişnuit să văd. Văd ceva cu prospeţimea cu care vede un copil. Nu am cuvinte pentru ceea ce văd. Văd ceva unic, întreg, curgător, nefragmentat. Ceva care îmi trezeşte admiraţia. Dacă m-ai întreba: „Ce ai văzut?", ce crezi că aş răspunde? Nu am cuvinte pentru asta. Nu există cuvinte pentru realitate. Pentru că, imediat ce îi atribui un cuvânt, ne întoarcem din nou la concepte.

Şi dacă eu nu pot exprima această realitate care este vizibilă pentru simţurile mele, cum ar putea cineva exprima ceea ce nu poate fi văzut cu ochii, sau auzit cu urechile? Cum găseşte cineva un cuvânt pentru realitatea lui Dumnezeu? Aţi început să înţelegeţi ce spuneau Thomas d'Aquino, Sfântul Augustin şi toţi ceilalţi – şi ceea ce predică biserica în mod constant, când spune că Dumnezeu este mister şi e de neînţeles pentru mintea umană?

Într-una din ultimele sale scrisori, marele Karl Rahner i se adresa unui tânăr german dependent de droguri, care îi ceruse ajutorul. Dependentul îi spusese: „Voi, teologii, vorbiţi despre Dumnezeu, dar ce importanţă poate avea acest Dumnezeu în viaţa mea? Cum ar putea acest Dumnezeu să mă scape de droguri?" Rahner i-a spus: „Trebuie să-ţi mărturisesc cu toată sinceritatea că, pentru mine, Dumnezeu este şi a fost întotdeauna un mister absolut. Eu nu înţeleg ce este Dumnezeu; nimeni nu o poate face. Avem indicii, bănuieli; facem încercări şovăielnice, insuficiente pentru a exprima misterul în cuvinte. Dar nu există nici un cuvânt, nici o expresie pentru El." În cuvintele adresate

unui grup de teologi din Londra, Rahner a spus: „Sarcina teologilor este să explice totul prin Dumnezeu şi să-L explice pe Dumnezeu ca pe cel de neexplicat." Mister de neexplicat. Nu se poate şti, nu se poate spune, se pot rosti doar exclamaţii: „A, aaa ..."

Cuvintele sunt indicii, ele nu sunt descrieri. Din nenorocire, oamenii cad în idolatrie, deoarece cred că acolo unde e vorba de Dumnezeu, important este cuvântul. Cum poţi fi atât de nebun? Ai putea fi şi mai nebun? Chiar şi dacă este vorba de fiinţe umane, de copaci, sau frunze, sau animale, nu cuvântul este important. Şi vrei să spui că, atunci când e vorba de Dumnezeu, cuvântul capătă importanţă? Ce tot spui tu acolo? Un erudit de renume mondial a urmat cursul meu la San Francisco şi mi-a spus: „Dumnezeule, după ce te-am ascultat, înţeleg că toată viaţa n-am făcut altceva decât să mă închin la idoli!" A spus-o deschis. „Niciodată nu mi-a dat prin cap că am fost un adorator al idolilor. Idolul meu nu era făcut din lemn sau metal; era un idol mental." Aceştia sunt cei mai periculoşi adoratori de idoli. Ei folosesc o substanţă foarte subtilă – mintea – pentru a-şi crea Dumnezeul.

Iată către ce vă călăuzesc eu: spre conştienţa realităţii din jurul vostru. Conştienţă înseamnă să veghezi, să observi ce se întâmplă în sinea ta şi în jurul tău. „Se întâmplă" este destul de exact: Pomi, iarbă, flori, animale, pietre, *toată* realitatea este în mişcare. Se poate observa, este vizibilă. Cât de vital este pentru fiinţa umană nu doar să se observe pe sine însăşi, ci să privească întreaga realitate! Eşti prizonierul conceptelor tale? Vrei să evadezi din închisoarea ta?

Atunci *priveşte*; observă; petrece ore întregi observând. Privind ce? *Orice*. Chipurile oamenilor, forma copacilor, o pasăre în zbor, o grămadă de pietre, priveşte cum creşte iarba. Intră în contact cu lucrurile, priveşte-le. Să sperăm că atunci te vei smulge din aceste tipare rigide pe care le-am creat cu toţii, din ceea ce ne-au impus gândurile noastre şi cuvintele noastre. Să sperăm că vom vedea. Ce vom vedea? Acest lucru pe care am ales să-l numim realitate, orice-ar fi el dincolo de cuvinte şi concepte. Acesta este un exerciţiu *spiritual* – legat de spiritualitate – legat de evadarea din temniţa voastră, în afara închisorii conceptelor şi cuvintelor.

Cât de trist ar fi dacă am trece prin viaţă fără s-o vedem cu ochi de copil! Asta nu înseamnă că trebuie să renunţaţi complet la conceptele voastre; ele sunt foarte preţioase. Chiar dacă începem fără ele, conceptele au o funcţie pozitivă. Cu ajutorul lor ne dezvoltăm inteligenţa. Suntem îndemnaţi nu să devenim copii, ci să devenim *ca* nişte copii. Trebuie să recădem dintr-un stadiu al inocenţei şi să fim izgoniţi din paradis; prin aceste concepte trebuie să-l creăm pe ‚eu' şi pe ‚mine'. Dar apoi, trebuie să ne reîntoarcem în paradis. Trebuie să fim mântuiţi. Trebuie să îndepărtăm vechiul om, vechea natură, sinele condiţionat şi să ne reîntoarcem la stadiul de copil – însă fără *să fim* copii. Când pornim în viaţă, privim la realitate cu uimire, dar nu este uimirea inteligentă a misticilor; este uimirea fără formă a copilului. Mai târziu, uimirea moare şi este înlocuită de plictiseală, pe măsură ce ne dezvoltăm limbajul şi cuvintele şi conceptele. Apoi, să sperăm că, dacă avem noroc, ne vom reîntoarce la uimire.

CÂND NU-ŢI MAI GĂSEŞTI CUVINTELE

Dag Hammarskjöld, fostul secretar general al Naţiunilor Unite, a spus foarte frumos: „Dumnezeu nu moare în ziua în care noi încetăm să mai credem într-o divinitate personală. Însă noi murim în ziua în care vieţile noastre încetează să mai fie iluminate de strălucirea permanentă a acestei minuni reînnoite zilnic, izvorul care se găseşte dincolo de toată raţiunea." Nu trebuie să ne certăm pentru un cuvânt, deoarece „Dumnezeu" este doar un cuvânt, un concept. Niciodată nu se polemizează în legătură cu realitatea; noi ne certăm doar pentru păreri, pentru concepte şi noţiuni, pentru judecăţi. Renunţaţi la concepte, renunţaţi la păreri personale, renunţaţi la prejudecăţi, renunţaţi la judecăţile voastre, şi vă veţi da seama.

„Quia de deo scire non possumus quid sit, sed quid non sit, non possumus considerare de deo, quomodo sit sed quomodo non sit." Aceasta este introducerea Sfântului Thomas d'Aquino la întreaga sa *Summa Theologica:* „Din moment ce noi nu ştim ce este Dumnezeu, ci numai ce nu este Dumnezeu, nu putem analiza cum este Dumnezeu, ci numai cum nu este El."

Am pomenit deja comentariul lui Thomas despre *De sancta Trinitate,* a lui Boethius, în care el spune că cel mai înalt grad al cunoaşterii lui Dumnezeu este să-L cunoşti pe Dumnezeu ca pe cel incognoscibil, *tamquam ignotium.* Iar în *Questio Disputata de Potentia Dei,* Thomas spune: „Aceasta este etapa finală a cunoaşterii umane despre Dumnezeu – să ştim că nu-L cunoaştem pe Dumnezeu." Acest domn a fost considerat prinţul teologilor. A fost un mistic şi este acum un sfânt canonizat. Ne aflăm pe un teren destul de solid.

În India avem o zicală sanscrită pentru acest gen de lucruri: *„neti, neti."* Aceasta înseamnă: „nu aceea, nu aceea". Metoda personală a Sfântului Thomas este cunoscută sub denumirea de *via negativa,* calea negativă. C. S. Lewis a scris un jurnal, în perioada în care soţia sa era pe moarte. El este intitulat *Studiul unei suferinţe.* Omul se căsătorise cu o americancă pe care o iubea foarte mult. El le-a spus prietenilor săi: „Dumnezeu mi-a dat, la şaizeci de ani, ceea ce mi-a refuzat la douăzeci." Abia se căsătoriseră când ea a murit de un cancer chinuitor. Lewis a spus că întreaga sa credinţă s-a năruit, ca o casă din cărţi de joc. Când nenorocirea l-a lovit în ce avea mai drag, el, marele apologet creştin, şi-a pus întrebarea: „Ce este Dumnezeu – Tatăl iubitor, sau cel care ne disecă pe viu?" Există dovezi suficiente în ambele sensuri! Îmi amintesc că atunci când mama s-a îmbolnăvit de cancer, sora mea mi-a spus: „Tony, de ce a îngăduit Dumnezeu să i se întâmple mamei aşa ceva?" Eu i-am răspuns: „Draga mea, anul trecut, un milion de oameni au murit de foame în China din cauza secetei, iar tu nu ţi-ai pus nici o întrebare". Câteodată, cel mai bun lucru care poate să ni se întâmple este să fim treziţi la realitate printr-o nenorocire, fiindcă atunci ne vom întoarce la credinţă, aşa cum s-a întâmplat cu C. S. Lewis.* El a spus că, anterior, nu avusese nici o îndoială că oamenii supravieţuiesc morţii, dar când i-a murit soţia, n-a mai fost atât de sigur. De ce? Deoarece pentru el era foarte important ca ea să fie în viaţă. După cum ştiţi, Lewis este părintele comparaţiilor şi analogiilor. El spune: „Gândeşte-te la o frânghie. Cineva te întreabă:

* Lewis Clive Staples, 1898-1963, scriitor şi critic englez. N. T.

‚Ar putea ea ţine o greutate de o şaizeci de kilograme?' Tu răspunzi: ‚Da'. ‚Ei bine, îl vom atârna pe cel mai bun prieten al tău de această frânghie.' Atunci spui: ‚Stai puţin, lasă-mă să verific frânghia încă o dată.' Acum nu mai eşti atât de sigur." Lewis a mai spus în jurnalul său că noi nu putem şti nimic despre Dumnezeu şi că până şi întrebările noastre despre Dumnezeu sunt absurde. De ce? Este ca şi cum o persoană lipsită de vedere din naştere, te întreabă: „Culoarea verde este caldă sau rece?" *Neti, neti,* nu asta. „Este lungă sau scurtă?" Nu asta. „Este dulce sau acră?" Nu asta. „Este rotundă, ovală sau pătrată?" Nu asta, nu asta. Persoana oarbă nu are cuvinte, concepte, pentru o culoare despre care nu are idee, intuiţie, experienţă. Tu îi poţi vorbi doar făcând analogii. Nu contează ce întreabă; tu nu poţi spune decât: „Nu asta." C.S. Lewis spune undeva că este ca şi cum ai întreba câte minute sunt în culoarea galbenă. Toată lumea poate lua întrebarea în serios, dezbătând-o, contrazicându-se din cauza ei. Cineva sugerează că există douăzeci şi cinci de morcovi în culoarea galbenă, altcineva spune: „Nu, şaptesprezece cartofi," şi, dintr-o dată, încep să se certe. Nu asta, nu asta!

Acesta este etapa finală în cunoaşterea noastră omenească despre Dumnezeu – să ştim că nu ştim. Marea noastră tragedie este că ştim prea mult. *Credem* că ştim, asta e tragedia noastră, deci nu descoperim niciodată nimic.

De fapt, Thomas d'Aquino (care nu este numai teolog, ci şi un mare filozof) spune în repetate rânduri: „Toate eforturile minţii umane nu pot epuiza esenţa unei singure muşte."

CONDIŢIONAREA CULTURALĂ

Să mai spunem câte ceva despre cuvinte. V-am spus mai devreme că vorbele sunt limitate. Mai am ceva de adăugat. Există unele cuvinte care-i corespund lui *nimic.* De exemplu, eu sunt indian. Acum să presupunem că sunt prizonier de război în Pakistan, şi mi se spune: „Ei bine, azi te vom duce la frontieră şi îţi vei vedea ţara." Aşa că ei mă duc la frontieră, iar eu trec graniţa şi acum gândesc: „O, ţara mea, frumoasa mea ţară. Văd sate şi copaci şi coline. Acesta este pământul meu natal!" După un

timp, unul dintre paznici îmi spune: „Scuză-mă, am făcut o greșeală. Trebuie să mergem cu zece mile mai departe." La ce reacționasem eu? La nimic. Mă concentrasem pe un cuvânt, India. Dar copacii nu sunt India; copacii sunt copaci. De fapt, nu există frontiere sau granițe. Ele au fost puse acolo de mintea umană; în general, de politicieni proști și avari. Țara mea a fost cândva o singură țară; acum sunt patru. Dacă nu suntem atenți, s-ar putea să se facă șase. Atunci vom avea șase drapele, șase armate. De aceea nu mă vei vedea vreodată salutând un drapel. Eu detest toate drapelele naționale, pentru că ele reprezintă idoli. Ce salutăm noi? Eu salut omenirea, nu un drapel înconjurat de o armată.

Drapelele sunt în mintea oamenilor. Oricum, în vocabularul nostru există mii de cuvinte care nu corespund deloc cu realitatea. Dar ce emoții intense declanșează ele în noi! Așa că începem să vedem lucruri care nici nu există. Noi *vedem,* de fapt, munți indieni, acolo unde nu există și vedem, de fapt, cetățeni indieni, care nici ei nu există.

Condiționarea ta americană există. Condiționarea mea indiană există. Dar ăsta nu e un lucru îmbucurător. În țările din lumea a treia se vorbește foarte mult în zilele noastre despre „integrarea în cultură". Ce este acest lucru numit „cultură"? Nu prea îmi convine acest cuvânt. Nu înseamnă oare că ți-ai dori să faci ceva, pentru că ai fost condiționat să faci acel lucru? Că ți-ai dori să simți ceva, pentru că ai fost condiționat să ai acea senzație? Nu înseamnă aceasta să ai un comportament mecanic? Imaginați-vă un bebeluș american care este adoptat de un cuplu rus și luat în Rusia. El nu are nici o idee că s-a născut american. A fost învățat să vorbească rusește; trăiește și moare pentru mama Rusia; îi urăște pe americani. Copilul este impregnat de cultura sa proprie; este cufundat în propria sa literatură. El privește lumea prin ochii culturii sale. Acum, dacă vrei să-ți porți cultura tot așa cum îți porți hainele, treaba ta. Femeia din India se va îmbrăca în sari, iar americanca în alt gen de haine, și japoneza ar purta kimono. Însă nimeni nu se identifică pe el însuși cu hainele. Dar tu vrei să-ți porți cultura la vedere. Începi să te mândrești cu cultura ta. Ești învățat să fii mândru de ea. Dați-mi voie s-o spun cât se poate de apăsat. Am un prieten iezuit care mi-a

spus: „De câte ori văd un cerșetor sau un om sărac, nu mă pot abține să nu-i dau ceva de pomană. Așa am învățat de la mama." Mama lui ar fi în stare să-i dea de mâncare oricărui om sărman pe care-l întâlnește. Eu i-am spus: „Joe, acest obicei al tău nu este o virtute; ci o constrângere, una *benefică* din punctul de vedere al cerșetorului – dar care rămâne, oricum, o constrângere."

Îmi amintesc de un alt iezuit care ne-a spus, odată, la o adunare amicală a bărbaților din zona iezuită din Bombay: „Am optzeci de ani; am fost iezuit timp de șaizeci și cinci de ani. N-am sărit niciodată peste ora de meditație – nici măcar o dată".

Mă rog, ar putea fi un lucru de admirat, dar ar putea reprezenta și o constrângere. Gestul acesta nu comportă nici un merit deosebit, dacă este făcut mecanic.

Frumusețea unei acțiuni derivă nu din faptul că a devenit un obicei, ci din sensibilitatea ei, din nivelul de conștiință, din cla-ritatea percepției și corectitudinea reacției. Îi pot spune *da* unui cerșetor și altuia *nu*. Nu mă forțează nici o condiționare sau programare din experiențele mele trecute, sau din cultura mea. Nimeni nu mi-a imprimat nimic în cap, sau, dacă s-a întâmplat așa, eu nu mai reacționez după acele idei. Dacă ai avea o experiență neplăcută cu un american, sau ai fi mușcat de un câine, sau ai păți ceva neplăcut cu un anume aliment, această experiență te-ar influența pe tot restul vieții. Iar asta este rău! Trebuie să te eliberezi.

Nu căra după tine experiențe din trecut. De fapt, n-ar trebui să cari nici experiențe bune din trecut. Învață ce înseamnă să trăiești ceva pe deplin – apoi debarasează-te de acea experiență și treci la momentul următor, neinfluențat de ce a fost anterior. Ai călători cu un bagaj atât de mic, încât ai putea trece prin urechea acului. Ai ști ce este viața eternă, deoarece viața eternă este *acum,* în nesfârșitul *acum.* Doar așa vei intra în viața eternă. Dar ce încărcătură mare cărăm după noi. Nu ne stabilim niciodată sarcina de a ne elibera, de a renunța la bagaj, de a fi noi înșine. Îmi pare rău că trebuie să spun că, oriunde m-aș duce, întâlnesc musulmani care se folosesc de religia, de rugăciunea și Koranul lor ca pretext pentru a se abate de la această sarcină. La fel se întâmplă cu hindușii și creștinii.

Îți poți imagina omul eliberat de influența cuvintelor? Oricâte cuvinte i-ai oferi, el va rămâne cinstit cu tine. Îi poți spune: „Eu sunt arhiepiscopul, cardinalul cutare și cutare", iar el va rămâne corect în relația cu tine, nu te va înșela; el te va vedea așa cum ești, pentru că nu se lasă influențat de etichete.

REALITATEA TRECUTĂ PRIN FILTRU

Aș vrea să vă mai spun ceva despre percepția noastră asupra realității. Dați-mi voie să mă exprim printr-o comparație. Președintele Statelor Unite trebuie să afle care este reacția cetățenilor americani la o anumită problemă. Papa trebuie să cunoască reacție întregii biserici. Există efectiv milioane de date care le-ar putea fi transmise, dar le-ar fi greu să le recepteze pe toate – darămite să le digere. Așa că au oameni de încredere care să facă studii, analize, să sintetizeze date, să monitorizeze, să filtreze; iar la urmă, unele dintre ele ajung pe biroul lor.

Păi, cam același lucru ni se întâmplă și nouă. Prin toți porii, prin toate celulele vii ale corpului, prin toate simțurile noastre, noi recepționăm o reacție din partea realității. Însă noi filtrăm lucrurile în permanență. Cine face filtrarea? Condiționarea noastră? Cultura noastră? Programarea noastră? Felul în care am fost învățați să vedem lucrurile și să le experimentăm? Chiar și vocabularul nostru poate fi un filtru. Filtrarea este atât de intensă, încât uneori vei trece cu vederea lucruri care există cu adevărat. Nu trebuie decât să te uiți la un paranoic care se simte amenințat în permanență de ceva ce nu există de fapt, care interpretează în mod constant realitatea în funcție de anumite experiențe din trecut, sau de anumite condiționări pe care le-a avut.

Dar mai există încă un demon, care se ocupă și el de filtrare. Numele lui este atașament, dorință, lăcomie. Sursa amărăciunii este lăcomia. Lăcomia deformează și distruge percepția. Frica și dorința ne bântuie.

Samuel Johnson a spus: „Știrea că peste o săptămână va fi spânzurat, face mintea omului să se concentreze într-un mod excepțional." Ștergi tot restul și te concentrezi doar pe frică, sau pe dorință, sau pe lăcomie. În multe privințe am fost drogați,

încă de când eram mici. Am fost educați să avem nevoie de oameni. Pentru ce? Pentru acceptare, aprobare, apreciere, aplauze – pentru ceea ce se numește *succes*.

Acestea sunt cuvinte care nu corespund realității. Ele sunt convenții, lucruri care sunt inventate, dar noi nu realizăm că nu corespund cu realitatea. Ce este succesul? Este ceea ce un anume grup decide că e un lucru bun? Alt grup va decide că același lucru este rău. Ceea ce este bun în Washington, ar putea fi considerat rău într-o mănăstire cartusiană. Succesul într-un cerc politic ar putea fi considerat, în alte cercuri, un eșec. Astea sunt convenții. Dar noi le tratăm ca realități, nu-i așa? În copilărie am fost programați la nefericire. Am fost învățați că, pentru a fi fericit, îți trebuie bani, succes, un partener de viață arătos, o slujbă bună, prietenie, spiritualitate, Dumnezeu – și puteți adăuga ce mai vreți. Dacă nu obțineți aceste lucruri, nu veți fi fericiți – cel puțin așa ni s-a spus.

Asta numesc eu atașament. Un atașament este o convingere că, fără ceva anume, nu poți fi fericit. Odată ce este convins de acest lucru – care ni se strecoară în subconștient, ni se imprimă în rădăcina ființei – ești terminat. „Cum aș putea fi fericit, dacă starea sănătății mele nu e bună?", spui tu. Dar îți voi spune ceva. Am întâlnit oameni care mureau de cancer și erau fericiți. Dar cum de puteau să fie fericiți, știind că o să moară? Și totuși erau fericiți. „Cum să fiu fericit, dacă nu am bani?" Cineva are un milion de dolari în bancă și se simte nesigur; altcineva nu are practic nici un ban, dar nu pare să aibă vreun sentiment de nesiguranță. El a avut parte de o altfel de programare, asta-i tot. E inutil să-i dai sfaturi celui dintâi; el are nevoie de înțelegere.

Sfaturile nu prea sunt de mare ajutor. Trebuie să înțelegi că ai fost programat; e vorba de convingeri false. Consideră-le ca false, privește-le ca pe o fantezie. Ce fac oamenii de-a lungul vieții? Sunt ocupați să se certe – numai ceartă, ceartă, ceartă. Asta numesc ei supraviețuire. Când americanul obișnuit spune că își câștigă existența, nu e vorba de așa ceva, în nici un caz! Ei au mult mai mult decât le trebuie pentru a trăi. Vino la mine, în India, și vei vedea asta. Nu ai nevoie de atâtea mașini pentru a trăi. Nu ai nevoie de televizor pentru a trăi. Nu ai nevoie de farduri

pentru a trăi. Nu ai nevoie de atâtea haine pentru a trăi. Dar încearcă să-l convingi de asta pe un american obişnuit. Sunt victime ale spălării creierului; au fost programaţi. De aceea, ei muncesc şi se străduiesc să obţină obiectul dorit, care îi va face fericiţi. Ascultă această poveste tristă – povestea ta, povestea mea, povestea tuturor: „Dacă nu obţin acest lucru (bani, prietenie, orice) nu voi fi fericit; trebuie să mă străduiesc să-l obţin şi, apoi, când îl voi avea, trebuie să mă străduiesc să-l păstrez. Asta mă face să fiu emoţionat un timp. O, sunt atât de emoţionat" Am obţinut ce voiam!"

Dar cât durează asta? Câteva minute – câteva zile, cel mult. Când te-ai văzut cu maşina ta nou-nouţă – cât timp durează emoţia? Până când este în pus pericol *următorul* tău ataşament!

Adevărul despre emoţii este că mă plictisesc de ele, după o vreme. Mi s-a spus că *rugăciunea* este lucrul cel mai însemnat; mi s-a spus că *Dumnezeu* este lucrul cel mai important; mi s-a spus că *prietenia* este lucrul care contează. Şi, neştiind cu adevărat ce este rugăciunea sau Dumnezeu, neştiind ce este cu adevărat prietenia, am făcut mare caz de ele. Dar, după un timp, ne-am plictisit de ele – ne-am plictisit de rugăciune, de Dumnezeu, de prietenie. Nu-i întristător acest lucru?

Şi nu există cale de ieşire – pur şi simplu, nu există cale de ieşire. Este singurul model care ni s-a dat pentru a fi fericiţi. Nu ni s-a dat nici un alt model. Nici cultura noastră, nici societatea noastră şi – regret că trebuie s-o spun – nici măcar religia noastră nu ne-a oferit alt model. Ai fost numit cardinal. Ce mare onoare! Onoare? Ai spus onoare? Ai folosit cuvântul greşit. Acum şi alţii vor aspira la el. Ai recăzut în ceea ce Evanghelia denumeşte „lumea" şi îţi vei pierde sufletul. Lumea, puterea, prestigiul, câştigul, succesul, onoarea etc., toate sunt lucruri care nu există. Câştigi lumea, dar îţi pierzi sufletul. Întreaga ta viaţă a fost pustie şi lipsită de suflet. Nu există nimic acolo. Nu există decât o singură cale de ieşire – aceea de a fi deprogramat! Cum poţi faci acest lucru? Începi să devii conştient de programare. Nu poţi să te schimbi printr-un efort de voinţă; nu te poţi schimba prin idealuri; nu te poţi schimba construindu-ţi obiceiuri noi. Comportamentul tău ar putea să se schimbe, însă nu şi tu. Te poţi

schimba doar prin conştienţă şi înţelegere. Când priveşti o piatră şi o vezi ca atare – adică o piatră – iar o bucăţică de hârtie, ca pe o bucăţică de hârtie, nu-ţi imaginezi că piatra este un diamant preţios şi nu crezi că bucăţica de hârtie este un cec de un miliard de dolari. Când *vezi* asta, te schimbi. Nu mai există violenţă în încercarea ta de a te schimba. Altfel, ceea ce numeşti tu schimbare nu este decât ca şi cum ai muta mobila de colo- colo.

Comportamentul tău s-a schimbat, dar *tu* nu.

DETAŞAREA

Singura cale de a te schimba este dacă îţi schimbi modul de înţelegere. Dar ce înseamnă să înţelegi? Cum procedăm? Luaţi aminte cât de subjugaţi suntem de diverse ataşamente; ne străduim să rearanjăm lumea, în aşa fel încât să protejăm aceste ataşamente, căci lumea este o ameninţare constantă pentru ele. Mi-e teamă că un prieten poate înceta să mă iubească; mi-e teamă că s-ar putea îndrepta către altcineva. Trebuie să rămân atrăgător, pentru că trebuie să-l depăşesc pe celălalt. Cineva m-a supus unei operaţii de spălare a creierului şi m-a făcut să cred că am nevoie de iubirea lui. Dar, în realitate, chiar nu am nevoie de ea. Nu am nevoie de iubirea nimănui; am nevoie doar să intru în contact cu realitatea. Trebuie să evadez din această închisoare a mea, din programare, condiţionare, din credinţele mele false, din iluzii imaginare; trebuie să evadez în realitate. Realitatea este minunată; este o desfătare absolută. Viaţa eternă este în prezent. Suntem înconjuraţi de ea în totalitate, ca peştele de apele oceanului, fără să avem habar de asta. Suntem prea distraşi de acest ataşament. Din timp în timp, lumea se rearanjează spontan pentru a se adapta la ataşamentele noastre, astfel că spunem: „Da, minunat! Echipa mea a câştigat!" Dar ţine-te bine; se va schimba din nou; mâine vei fi deprimat. De ce continuăm să facem asta?

Faceţi câteva minute următorul exerciţiu: Gândiţi-vă la ceva sau cineva de care sunteţi ataşaţi; cu alte cuvinte, ceva sau cineva fără de care credeţi că nu veţi fi fericiţi. Ar putea fi serviciul vostru, cariera voastră, profesia voastră, prietenul vostru, banii voştri, orice. Şi spuneţi-i acestui obiect sau persoană: „Pur

şi simplu, nu am nevoie de tine ca să fiu fericit. Mă amăgesc singur în convingerea mea că fără tine nu voi fi fericit. Dar eu chiar nu am nevoie de tine pentru fericirea mea; eu pot fi fericit fără tine. Tu nu eşti fericirea mea, tu nu eşti bucuria mea". Dacă ataşamentul tău este o persoană, aceasta nu se va bucura să te audă spunând asemenea cuvinte, dar asta nu trebuie să te împiedice s-o faci oricum. Poţi să rosteşti formula aceasta în taina inimii tale. În orice caz, vei intra în contact cu adevărul; vei da o lovitură unei iluzii. Fericirea este o stare a non-iluziei, a renunţării la iluzie.

Mai există şi un alt exerciţiu pe care-l puteţi încerca: Gândiţi-vă la vremea când aveaţi inima frântă şi vi se părea că nu veţi mai fi fericiţi vreodată (ţi-a murit soţul sau soţia, te-a părăsit prietenul, ţi-ai pierdut toţi banii). Ce s-a întâmplat? Timpul a trecut şi, dacă ai reuşit să te agăţi de un alt obiect de ataşament, sau ai reuşit să găseşti altceva sau pe altcineva de care să fii atras, ce s-a întâmplat cu vechiul ataşament? N-aveai de fapt nevoie de el, ca să fii fericit, nu-i aşa? Asta ar fi trebuit să te înveţe minte, dar noi nu învăţăm niciodată. Noi suntem programaţi; suntem condiţionaţi. Cât de mult te eliberează să nu depinzi emoţional de ceva. Dacă ai putea trăi, măcar pentru o clipă, această experienţă eliberatoare, ai evada din închisoarea ta şi ai atinge un crâmpei de cer. Într-o zi, poate chiar vei zbura.

Mi-a fost teamă să o spun, dar am vorbit cu Dumnezeu şi I-am spus că nu am nevoie de El. Reacţia mea iniţială a fost: „Acest lucru este în absolută contradicţie cu tot ce am învăţat." Unii oameni vor să facă o excepţie cu privire la ataşamentul lor faţă de Dumnezeu. Ei spun: „Dacă Dumnezeu este acel Dumnezeu, aşa cum cred eu că ar trebui să fie, nu-I va plăcea când voi renunţa la ataşamentul meu faţă El!"

Bine, dacă tu crezi că, dacă nu-L capeţi pe Dumnezeu, nu vei fi fericit, atunci acest „Dumnezeu" la care te gândeşti nu are nimic de a face cu Dumnezeu cel adevărat. Te gândeşti la o stare de vis; te gândeşti la conceptele tale.

Câteodată trebuie să te descotoroseşti de „Dumnezeu", pentru a-L găsi pe Dumnezeu – după cum spun mulţi mistici.

Am fost atât de orbiţi de tot, încât n-am descoperit ade-

vărul fundamental – şi anume, că ataşamentele mai degrabă dăunează, decât să ajute într-o relaţie.

Îmi amintesc cât de speriat eram la gândul de a-i spune unui prieten apropiat de-al meu: „Chiar nu am nevoie de tine. Pot fi perfect fericit fără tine. Şi, spunându-ţi asta, realizez că pot să mă bucur de compania ta pe deplin – gata cu neliniştile, gata cu geloziile, gata cu sentimentele de posesivitate, gata cu agăţările. E o încântare să fiu cu tine, când mă bucur de tine dintr-o postură în care nu mă mai cramponez. Eşti liber; la fel ca şi mine."

Dar sunt sigur că, pentru mulţi dintre voi, este ca şi cum aş vorbi într-o limbă străină. Am avut nevoie de foarte multe luni de zile să înţeleg aceasta pe deplin şi, nu uitaţi, eu sunt iezuit, iar exerciţiile mele spirituale sunt toate ca acesta – deşi nu despre asta era vorba – deoarece cultura mea şi anturajul meu, în general, m-au învăţat să privesc oamenii în termenii ataşamentelor mele. Sunt destul de amuzat uneori să văd chiar şi oameni aparent obiectivi, ca terapeuţii şi liderii spirituali, care îi spun cuiva: „Este un tip nemaipomenit, un tip senzaţional, îmi place de el cu adevărat." Aflu mai târziu că mie îmi place de el, pentru că lui îi place de mine.

Privesc în interiorul meu şi descopăr că, din când în când, răsare acelaşi lucru: Dacă eşti ataşat de apreciere şi laudă, îi vei privi pe oameni prin prisma ameninţării pe care o reprezintă ei la adresa ataşamentului tău, sau a modului în care îţi cultivă ataşamentul. Dacă eşti politician şi vrei să fii ales, cum crezi că îi vei privi pe oameni, încotro se va îndrepta interesul tău pentru oameni? Vei fi preocupat de persoana care-ţi va da votul. Dacă pe tine te interesează relaţiile sexuale, cum crezi că îi vei privi pe bărbaţi şi pe femei?

Dacă eşti ataşat de putere, aceasta va da o anumită coloraţie imaginii tale despre oameni. Ataşamentul îţi distruge capacitatea de a iubi. Ce este iubirea? Iubirea este sensibilitate, iubirea este conştiinţă.

Să vă dau un exemplu: Eu ascult o simfonie, dar dacă tot ce aud este sunetul tobelor, nu aud simfonia. Ce este o inimă iubitoare? O inimă iubitoare este sensibilă la caracterul *complet* al vieţii, la *toate* persoanele; o inimă iubitoare nu este împietrită

față de nimeni și nimic. Dar atunci când devii atașat – în sensul pe care îl dau eu acestui cuvânt – atunci blochezi multe alte lucruri. Nu ai ochi decât pentru obiectul atașamentului tău; ai urechi doar pentru tobe; inima ți s-a împietrit. În plus, este și oarbă, pentru că nu mai percepe, în mod obiectiv, subiectul atașamentului său. Iubirea presupune percepție limpede, obiectivitate. Nu există nimic mai plin de acuratețe decât iubirea.

IUBIRE PĂTIMAȘĂ

Inima îndrăgostită rămâne blândă și sensibilă. Dar, când ești pornit să obții un lucru anume, devii feroce, aspru și insensibil. Cum poți să-i iubești pe oameni, când ai nevoie de oa-meni? Nu poți decât să-i folosești. Dacă am nevoie de tine ca să mă faci fericit, trebuie să te folosesc, trebuie să te manipulez, trebuie să găsesc căi și metode ca să te câștig pentru mine. Nu te pot lăsa liber. Pot iubi oamenii, numai când mi-am golit viața de oameni. Când nu mai exist pentru nevoia de oameni, atunci mă găsesc în plin deșert. La început te simți îngrozitor, te simți singur, dar, dacă poți suporta un timp această stare, vei descoperi, dintr-o dată, că nu este deloc singurătate. Este solitudine, este izolare, iar deșertul începe să înflorească. Atunci vei afla, în sfârșit, ce este iubirea, ce este Dumnezeu, ce este realitatea. Dar, la început, renunțarea la drog poate fi dificilă, cu excepția cazului că ești înzestrat cu o înțelegere pătrunzătoare, sau ai suferit deja destul.

Este lucru mare să fi avut parte de suferință. Numai atunci te saturi de ea. Te poți folosi de suferință, pentru a curma suferința. Cei mai mulți oameni continuă să sufere. Așa se explică conflictul în care mă găsesc, uneori, între rolul meu de îndrumător spiritual și cel de terapeut. Un terapeut spune: „Hai să ușurăm suferința". Îndrumătorul spiritual spune: „Lasă-l să sufere, se va sătura de acest tip de relații cu oamenii și, în final, va decide să evadeze din această închisoare a dependenței emoționale față de alții." Să prescriu un calmant, sau să înlătur cancerul? Nu e ușor să iei o decizie.

Cineva aruncă pe masă, plin de dezgust, cartea pe care o citea. Lasă-l să o trântească și altă dată. Nu o ridica în locul lui

și nu-i spune că totul este în regulă. Spiritualitatea înseamnă conștiență, conștiență, conștiență, conștiență, conștiență – și iar conștiență. Când mama ta s-a supărat pe tine, n-a spus că ar fi ceva în neregulă cu ea, ci cu *tine*; în caz contrar, nu s-ar mai fi supărat. Ei bine, Mamă, am făcut marea descoperire, și anume că dacă ești supărată, e ceva în neregulă cu *tine*. Așa că ar fi mai bine să te confrunți cu supărarea *ta*. Nu fugi de ea și înfrunt-o. Nu e supărarea mea. Dacă este sau nu ceva în neregulă cu mine, acesta e un lucru pe care-l voi examina independent de supărarea ta. Nu mă voi lăsa influențat de supărarea ta.

Lucrul amuzant este că, atunci când pot face asta fără sentimente negative față de altcineva, pot fi și complet obiectiv cu mine însumi. Doar o persoană foarte conștientă poate refuza să aleagă vinovăția și supărarea, poate spune: „Ai un acces de furie. Foarte rău. Eu nu simt nici cea mai mică dorință să te salvez și refuz să mă simt vinovat." Nu mă voi urî pentru nimic din ce-am făcut. Asta ar însemna vinovăție. Nu mă voi simți rău și nu mă voi flagela pentru nimic din ce am făcut – nici *bine*, nici *rău*. Sunt pregătit să analizez lucrurile, să le contemplu și să spun: „Ei bine, dacă am făcut rău, a fost pentru că nu eram în stare de conștiență." Nimeni nu face rău *în stare de conștiență*. De aceea ne spun atât de frumos teologii, că Iisus n-a putut face nimic rău. Pot înțelege acest lucru, pentru că o persoană iluminată nu poate face rău. Persoana iluminată este liberă. Iisus a fost liber – și, pentru că a fost liber, El n-a putut face vreun rău. Dar în clipa în care poți face *rău*, nu mai ești liber.

MAI MULTE CUVINTE

Mark Twain a găsit cuvintele potrivite, atunci când a zis: „Era atât de frig, încât dacă termometrul ar fi fost cu un vreo doi centimetri mai lung, am fi murit de frig". Noi murim de frig în raport cu cuvintele. Nu frigul de afară contează, ci termometrul. Nu realitatea contează, ci ceea ce-ți spui despre ea. Am auzit o poveste minunată, despre un fermier din Finlanda. Când se trasa granița dintre Rusia și Finlanda, fermierul a trebuit să decidă unde vroia să rămână – în Rusia, sau în Finlanda. După mai mult

timp, omul a spus că ar vrea să rămână în Finlanda, dar nici n-ar vrea să jignească oficialitățile ruse. Acestea au trimis un reprezentant să-l întrebe de ce alesese Finlanda. Fermierul a răspuns: „Mi-am dorit întotdeauna să trăiesc în Mama Rusie dar, la vârsta mea, n-aş mai putea supravieţui unei alte ierni ruseşti."

Rusia şi Finlanda sunt doar cuvinte, concepte – dar nu pentru fiinţele umane, nu pentru nebunia oamenilor. Noi nici nu ne prea uităm la realitate. Un guru încerca, odată, să-i explice mulţimii cum reacţionează omul la cuvinte, cum se hrăneşte din cuvinte, cum trăieşte mai mult din cuvinte, decât din realitate. Din public s-a ridicat cineva şi a protestat, spunând: „Nu sunt de acord că vorbele au o influenţă atât de mare asupra noastră". Guru i-a spus: „Stai jos, nenorocitule." Omul a pălit de mânie şi a spus: „Spui despre tine că eşti un iluminat, un guru, un maestru, dar ar trebui să-ţi fie ruşine." Atunci guru a spus: „Scuzaţi-mă, domnule, m-a luat valul. Vă rog să mă iertaţi; am greşit; îmi pare rău". Până la urmă, omul s-a calmat. Atunci, guru a spus: „Mi-au fost de ajuns doar câteva cuvinte, ca să stârnesc o adevărată furtună, şi tot câteva cuvinte să vă potolesc, nu-i aşa?" Cuvinte, cuvinte, cuvinte, cuvinte, cât de înrobitoare sunt, dacă nu sunt folosite în modul potrivit!

INTENŢII ASCUNSE

Există o diferenţă între cunoaştere şi conştienţă, între acumulare de cunoştinţe şi conştienţă. Tocmai v-am spus că nu se poate face rău, când suntem în stare de conştienţă. Dar se poate face rău prin cunoaştere sau prin acumulare de informaţii, atunci când *ştii* că ceva este rău. „Părinte ceresc, iartă-i că nu ştiu ce fac". Aş interpreta asta ca: „Nu sunt *conştienţi* de ceea ce fac." Sfântul Pavel spune că el este cel mai mare păcătos, pentru că a prigonit Biserica lui Christos. Dar, adaugă el, am făcut-o inconştient. Sau, dacă prigonitorii ar fi fost conştienţi că Acel pe care Îl răstigneau este Fiul Domnului, n-ar fi făcut-o niciodată. Sau: „Va veni vremea când te vor prigoni, cu *credinţa* că-i fac un serviciu lui Dumnezeu." Ei nu sunt conştienţi. S-au încurcat în cunoaştere şi acumulare de cunoştinţe.

Sfântul Thomas d'Aquino a găsit vorbele potrivite, când a spus: „De fiecare dată când cineva păcătuieşte, el păcătuieşte sub pretextul binelui." Oamenii se orbesc singuri; consideră un lucru ca fiind bun, chiar dacă ştiu că este rău; încearcă să dea explicaţii raţionale, pentru că se străduiesc să descopere ceva, sub pretextul binelui.

O femeie mi-a dat drept exemplu două situaţii în care considera că ar fi fost dificil să fie conştientă. Femeia lucra într-o firmă de întreţinere, cu mulţi angajaţi, cu telefoane care sunau într-una, iar ea era singură, într-o adevărată harababură creată de oameni nervoşi şi supăraţi. Femeia a constatat că este extrem de dificil să-şi păstreze liniştea şi calmul. A doua situaţie a fost când era la volan, în trafic, cu claxoane şi oameni care înjurau în gura mare. M-a întrebat dacă starea de nervozitate s-ar putea risipi mai târziu, ca să se poată linişti.

Aţi observat care este ataşamentul din această situaţie? Linişte. Ataşamentul ei faţă de linişte şi calm. Femeia spunea: „Dacă nu sunt liniştită, nu voi fi fericită."

V-a trecut vreodată prin cap că aţi putea fi fericiţi, *într-o stare de tensiune*? Înainte de iluminare, obişnuiam să fiu deprimat; după iluminare, am continuat să fiu deprimat.

Nu-ţi faci un ţel din relaxare şi sensibilitate. Ai auzit vreodată de oameni care să devină tensionaţi, când încearcă să se destindă? Dacă eşti tensionat, nu faci decât să-ţi urmăreşti propria tensiune. Nu te vei înţelege niciodată pe tine însuţi, dacă urmăreşti să te schimbi. Cu cât încerci mai mult să te schimbi, cu atât este mai rău. Chemarea ta este să fii conştient. Să percepi sunetul zgomotos al telefonului; să-ţi simţi nervii sâcâitori; să simţi cum se mişcă volanul maşinii. Cu alte cuvinte, vino la *realitate* şi lasă tensiunea şi calmul în propria lor grijă. De fapt, va trebui să le laşi să-şi poarte singure de grijă, pentru că tu vei fi prea ocupat să iei contact cu realitatea. Pas cu pas, lasă orice se întâmplă să se întâmple. Schimbarea adevărată va veni atunci când nu va fi produsă de ego-ul tău, ci de realitate.

Conştienţa permite realităţii să te schimbe.

În conştienţă te schimbi, dar pentru asta trebuie să o trăieşti. Până una-alta, iei de bune spusele mele. Poate că ţi-ai făcut

chiar un plan legat de cum să devii conştient. Ego-ul tău, în viclenia lui, încearcă să te împingă spre conştienţă. Fii atent! Vei întâmpina rezistenţă; vor exista neplăceri.

Când cineva se încrâncenează să fie conştient tot timpul, poţi detecta o uşoară nelinişte. Ei vor să se trezească, să afle dacă s-au trezit cu adevărat, sau nu. Asta face parte din *ascetism*, nu din conştienţă. Sună ciudat, într-o cultură în care am fost învăţaţi să atingem ţeluri, să ajungem undeva. Nu există locul la care să poţi ajunge, pentru că, de fapt, eşti deja acolo.

Japonezii au o zicală frumoasă: „În ziua în care încetezi să călătoreşti, vei sosi la destinaţie". Atitudinea ta ar trebui să fie: „Vreau să fiu conştient, vreau să fiu în contact cu orice există şi să las orice să se întâmple; dacă sunt treaz, bine, dacă dorm, iarăşi bine." În momentul în care îţi faci un ţel din ea şi vrei s-o *atingi*, tu cauţi proslăvirea ego-ului, dezvoltarea propriului tău ego. Vrei să ai sentimentul plăcut că *ai reuşit*. Când vei „reuşi", n-ai să-ţi dai seama de asta. Mâna ta stângă nu va şti ce face mâna ta dreaptă. „Doamne, când am făcut aşa ceva? N-am fost conştient." Caritatea nu este niciodată mai minunată, decât atunci când cineva îşi pierde conştiinţa că face acte de caritate. „Vrei să spui că te-am ajutat? Eu mă distram. Îmi făceam numărul şi atât. Ţi-a fost de ajutor, este minunat. Felicitări. Eu n-am nici un merit."

Când atingi ceea ce doreşti, când eşti conştient, vei fi tot mai puţin preocupat de etichete ca „treaz", sau „adormit". Unul dintre lucrurile dificile pe care trebuie să-l fac este să vă stârnesc curiozitatea şi nu lăcomia spirituală. Hai să ne trezim, va fi minunat! După un timp, nu mai contează; eşti conştient, pentru că trăieşti. Viaţa inconştientă nu merită să fie trăită. Şi tu vei lăsa durerea să-şi poarte singură de grijă.

CAPITULAREA

Cu cât încerci mai mult să te schimbi, cu atât este mai rău. Oare asta înseamnă că un anumit grad de pasivitate este acceptabil? Da, cu cât te opui mai mult la ceva anume, cu atât îi dai mai multă forţă. Acesta este înţelesul cuvintelor lui Iisus: „Când cineva te loveşte pe obrazul drept, întoarce şi obrazul

stâng." Tu le conferi putere demonilor cu care lupţi. Iată o afirmaţie care pare a avea o nuanţă orientală. Dar dacă nu te împotriveşti duşmanului tău, îl înfrângi.

Cum poate cineva să facă faţă răului? Nu luptând împotriva lui, ci prin efortul de a-l înţelege. Prin înţelegere, el dispare. Cum face cineva faţă întunericului? Nu cu pumnul. Nu izgoneşti întunericul din cameră cu mătura, ci aprinzând lumina. Cu cât te lupţi mai mult cu întunericul, cu atât devine el mai real pentru tine şi cu atât mai mult te oboseşte. Dar când aprinzi lumina conştienţei, întunericul se topeşte. Să spunem că acest colţ de hârtie e un cec de un miliard de dolari. Dar vai, trebuie să renunţ la el.

Evanghelia spune că trebuie să renunţ, dacă vreau viaţa veşnică. Ai de gând să înlocuieşti un fel de lăcomie – lăcomia spirituală – cu alt gen de lăcomie? Înainte, aveai un ego lumesc, iar acum ai un ego spiritual – dar ai totuşi un ego, unul rafinat şi căruia e mult mai dificil să-i faci faţă. Când renunţi la ceva, eşti legat de acel ceva. Dar dacă, în loc să renunţ, privesc cu atenţie şi spun: „Hei, ăsta nu-i un cec de un miliard de dolari, e doar o bucată de hârtie", nu mai rămâne nimic pentru care să lupt, nimic la care să renunţ.

CAPCANE DE TOT FELUL

În ţara mea, mulţi bărbaţi cresc cu convingerea că femeile sunt ca vitele. „Am luat-o de nevastă," spun ei. „Este proprietatea mea." Sunt de condamnat aceşti bărbaţi? Pregătiţi-vă să fiţi şocaţi: Nu, nu sunt. Tot aşa cum nici americanii nu sunt învinuiţi pentru modul în care îi văd pe ruşi. Ochelarii – adică percepţiile lor – s-au colorat, pur şi simplu, într-o anumită nuanţă şi iată unde au ajuns; aceasta este culoarea prin care ei privesc lumea. Oare cât le-ar trebui să devină realişti, să devină conştienţi că privesc lumea prin ochelari coloraţi? Nu există salvare, până nu reuşesc să-şi recunoască principala prejudecată.

De îndată ce ajungi să priveşti lumea prin prisma unei ideologii, eşti terminat. Nici o realitate nu încape într-o ideologie. Viaţa este dincolo de aceasta. De aceea oamenii sunt permanent în căutarea sensului vieţii. Dar viaţa nu are nici un înţeles;

nu poate avea înțeles, pentru că acesta este o formulă; înțelesul este ceva ce poate fi priceput cu mintea. De fiecare dată când încerci să dai sens realității, te lovești de ceva care distruge înțelesul la care ai ajuns. Vei găsi înțelesul, doar când vei fi trecut dincolo de înțeles. Viața are rost doar când o percepi ca mister, și ea nu are înțeles pentru mintea rațională.

Nu spun că adorația nu este importantă, dar spun că îndoiala este infinit mai importantă decât adorația. Pretutindeni, oamenii caută obiecte pe care să le venereze, dar mie nu mi se pare că oamenii s-ar fi trezit suficient în comportamentul și convingerile lor. Cât de fericiți am putea fi, dacă teroriștii și-ar adora mai puțin ideologiile și ar avea mai multe îndoieli. Oricum, nu ne place să aplicăm această cerință și la noi; despre noi credem că suntem perfecți, iar teroriștii greșesc. Dar cine este terorist pentru tine, poate fi considerat martir de tabăra cealaltă.

Singurătatea este atunci când îți este dor de oameni; solitudinea este atunci când te bucuri de tine însuți. Aduceți-vă aminte de spiritul sarcastic al lui George Bernard Shaw. Scriitorul se afla la una dintre acele petreceri îngrozitoare, unde nu se spune nimic. Cineva l-a întrebat dacă prezența sa acolo îi face plăcere. El a răspuns: „Este singurul lucru care-mi face plăcere în clipa asta". Nu te poți bucura niciodată de ceilalți, atunci când ești înrobit de ei. Comunitatea nu este formată dintr-un grup de sclavi, din oameni care pretind ca alții să-i facă fericiți. Comunitatea este formată din regi și prințese. Tu ești rege, nu cerșetor; tu ești prințesă, nu cerșetoare. Într-o comunitate adevărată nu există strachină pentru cerșit. Nu există cramponare, neliniște, frică, mahmureală, spirit posesiv, pretenții. Comunitatea este formată din oameni liberi, nu din sclavi. E un adevăr atât de simplu, dar a fost înăbușit de întreaga cultură – inclusiv de cultura religioasă. Cultura religioasă te poate manipula, dacă nu ești atent.

Unii oameni văd conștiența ca pe un punct la înălțime, un platou situat dincolo de experiența în care trăiesc fiecare moment, așa cum este el. Asta înseamnă să-ți faci din conștiență, un țel. Dar în cazul conștienței adevărate, nu ești obligat să atingi un anume obiectiv, nu trebuie să dobândești nimic. Cum ajungem la acest tip de conștiență? Prin conștiență. Când oamenii

spun că vor să trăiască, efectiv, fiecare moment, ei vorbesc în mod conștient, cu excepția noțiunii „a vrea". Când e vorba de conștiență, nu merge să vrei să trăiești această experiență – ci, pur și simplu, o trăiești sau nu.

Un prieten de-al meu tocmai a plecat în Irlanda. El mi-a spus că, deși este cetățean american, are dreptul la pașaport irlandez, pe care și l-a scos, pentru că îi e frică să meargă în străinătate cu un pașaport american. Dacă vin teroriștii, intră și cer: „Pașaportul dumneavoastră," el vrea să poată spune: „Sunt irlandez". Dar când e în avion, tovarășii lui de călătorie nu vor să vadă nici o etichetă; ei vor să cunoască *această* persoană, așa cum este ea. Cât de mulți oameni își petrec viața nu hrănindu-se cu mâncare, ci mâncând meniul? Un meniu nu face decât să arate ce este disponibil. Ce vrei tu vrei să mănânci este friptura, nu cuvintele.

MOARTEA LUI ‚MINE'

Poate cineva să fie pe deplin uman, fără să fi trecut prin experiența unei drame? Singura dramă de pe lume este ignoranța; de la ea vine tot răul. Singura tragedie care există este starea de netrezire și lipsa de conștiență. De la ele vine frica și din frică vin toate celelalte, în schimb moartea nu este nici o tragedie. Să mori este minunat; este oribil doar pentru oamenii care nu au înțeles niciodată viața.

Doar atunci când îți este frică de viață, te temi de moarte. Doar oamenii morți se tem de moarte. Dar oamenii care sunt vii nu au teamă de moarte. Un autor american a formulat excelent acest lucru. El a spus că trezirea este moartea credinței voastre în nedreptate și tragedie. Ceea ce este sfârșitul lumii pentru o omidă, reprezintă un fluture pentru un maestru. Moartea este înviere. Noi nu vorbim despre învierea care va veni, ci despre cea care are loc în clipa de față. Dacă ai muri pentru trecut, dacă ai muri pentru fiecare minut, ai fi un om viu pe deplin – pentru că omul viu pe deplin, este cel plin de moarte.

Noi murim întotdeauna pentru lucruri. Ne lepădăm mereu de toate, pentru a fi vii pe deplin și pentru a reînvia în fiecare

clipă. Misticii, sfinţii şi alţii ca ei fac mari eforturi să-i trezească pe oameni. Dacă aceştia nu se trezesc, se vor lovi mereu de mici nenorociri, ca foametea, războaiele şi violenţa. Cel mai mare rău sunt oamenii adormiţi, oamenii ignoranţi.

Un iezuit i-a scris, odată, superiorului său, părintele Arrupe, un bilet în care îl întreba despre valoarea relativă a comunismului, socialismului şi capitalismului. Părintele Arrupe i-a dat un răspuns minunat – şi anume: „Un sistem este cam la fel de bun, sau la fel de rău, ca oamenii care îl folosesc." Nişte oamenii cu suflet de aur ar fi făcut capitalismul, sau comunismul, sau socialismul să funcţioneze extraordinar.

Nu-i cere lumii să se schimbe – fii tu primul care se schimbă. Atunci vei reuşi să percepi lumea suficient de bine ca să fii în stare să schimbi tot ce crezi că ar trebui schimbat. Îndepărtează obstacolul din propriii tăi ochi. Dacă nu o faci, ai pierdut dreptul de a schimba oamenii sau lucrurile. Până nu ajungi să fii conştient de tine însuţi, nu ai nici un drept să te amesteci nici în treburile altcuiva, nici în ale lumii. Pericolul reprezentat de încercarea de a-i schimba pe alţii, sau de a schimba lucrurile, atunci când tu însuţi nu eşti conştient, este că ai putea schimba multe doar de dragul confortului tău, de dragul mândriei, convingerilor şi credinţelor tale dogmatice, sau doar pentru a-ţi atenua sentimentele negative.

Cineva spune: „Eu am sentimente negative, deci ar fi mai bine să te schimbi, în aşa fel încât să mă simt bine." Mai întâi trebuie să le ţii piept sentimentelor tale negative, astfel încât, atunci când te apuci să-i schimbi pe alţii, să nu acţionezi din ură sau sentimente negative, ci din iubire. Ar putea părea ciudat şi că oamenii pot fi foarte aspri cu alţii, rămânând totuşi foarte iubitori. Operaţia pe un pacient poate fi dură, şi totuşi, plină de iubire. Într-adevăr, iubirea poate fi foarte dură.

INTUIŢIE ŞI ÎNŢELEGERE

Dar ce implică schimbarea de sine? Am spus-o şi am tot repetat-o în multe cuvinte, dar acum o voi desface pe segmente. Mai întâi, discernământ. Nu efort, nu cultivarea obiceiurilor, nu

să ai un ideal. Idealurile provoacă mult rău. Vă fac să vă concentraţi tot timpul pe ceea ce ar trebui să fie, nu pe ceea ce este. Şi astfel, forţaţi ceea ce ar trebui să fie realitatea actuală, fără să înţelegeţi vreodată ce este realitatea prezentă.

Vreau să vă dau un exemplu de discernământ, extras din propria mea experienţă în consiliere. Un preot vine la mine şi spune că este leneş. Ar vrea să fie mai harnic, mai activ, dar el este leneş. Eu îl întreb ce înseamnă „leneş". Pe vremuri, i-aş fi spus: „Hai să vedem, de ce nu faci o listă cu lucrurile pe care vrei să le faci în fiecare zi şi apoi, în fiecare seară, le bifezi şi asta îţi va da un sentiment de bine; fă-ţi acest obicei." Sau i-aş fi spus: „Cine este idealul tău, sfântul tău protector?" Iar dacă răspunsul lui ar fi fost Sfântul Francis Xavier, eu i-aş fi spus: „Uite ce mult a muncit Xavier. Trebuie să meditezi asupra lui şi ăsta va fi un imbold pentru tine".

Este un mod de a trata acest caz dar, o spun cu regret, e superficial. Să-l faci să se folosească de puterea voinţei, de efort, nu durează prea mult. Comportamentul i se poate modifica, dar el nu se schimbă. Astfel că m-am îndreptat în altă direcţie. Îi spun: „Leneş. Ce înseamnă asta? Există milioane de tipuri de lenevie. Să auzim care e tipul tău de lene. Descrie-mi ce înţelegi *tu* prin lene!" El spune: „Ei bine, nu termin niciodată nimic. Am senzaţia că nu fac nimic." Eu întreb: „Vrei să spui, chiar din clipa în care te trezeşti dimineaţa?" „Da", răspunde el. „Mă trezesc dimineaţa şi nu există nimic pentru care să mă trezesc". „Eşti deprimat, atunci?", întreb eu. „Ai putea spune şi aşa", zice el. „Am impresia că m-am retras". „Ai fost întotdeauna aşa?", întreb eu. „Păi, nu întotdeauna. Când eram mai tânăr, eram mai activ. Când eram la seminar, eram plin de viaţă." „Aşadar, când a început această stare?" „O, acum vreo trei-patru ani." Îl întreb dacă atunci s-a întâmplat ceva anume. El stă puţin pe gânduri. Eu spun: „Dacă trebuie să te gândeşti atât de mult, nu e posibil ca acum patru ani să se fi întâmplat ceva special. Ce zici de anul de dinainte?" El spune: „Păi, în acel an am fost hirotonisit." „S-a întâmplat ceva în anul hirotonisirii?", întreb eu. „A fost ceva neînsemnat – examenul final la teologie, l-am picat. Am fost oarecum dezamăgit, dar mi-a trecut. Episcopul intenţiona să mă tri-

mită la Roma, eventual să predau la seminar. Mă tenta ideea dar, din moment ce am ratat examenul, el s-a răzgândit şi m-a tri-mis la această parohie. În fond, a fost mai curând o nedreptate, pentru că ...”

Iată că începe să se frământe; are o supărare peste care nu a trecut. El trebuie să depăşească acea dezamăgire. E inutil să-i ţin o predică. E inutil să-i dau sfaturi. Trebuie să-l fac să-şi înfrunte supărarea şi dezamăgirea şi să le intuiască esenţa. Când e capabil să treacă peste toate astea, se reîntoarce la viaţă. Dacă aş încerca să-l îndemn, spunându-i cât au muncit fraţii şi surorile lui, nu i-aş trezi decât sentimente de vinovăţie. El nu are intuiţia interioară care să-l vindece. Acesta ar fi primul lucru.

Există încă o sarcină importantă – înţelegerea. Credea într-adevăr că asta îl va face fericit? A presupus doar că îl va face fericit. De ce voia să predea la seminar? Pentru că voia să fie fericit. A crezut că, fiind profesor, având un anumit statut şi prestigiu, ar fi fost fericit. Oare? Pentru aceasta se cere înţelegere.

A face distincţia între ‚eu' şi ‚mine' este de mare ajutor pentru a dez-identifica ce se întâmplă. Să vă dau un exemplu pentru acest gen de situaţie. Un tânăr preot iezuit vine să mă vadă; este un om minunat, extraordinar, înzestrat, talentat, încântător, drăguţ – are toate calităţile. Dar şi o anumită ciudăţenie. Pentru angajaţi este o teroare. Se ştia chiar că sare la ei. Ajunsese aproape un caz pentru poliţie. Când i s-a încredinţat o funcţie de conducere, la şcoală sau în altă parte, problemă lui a continuat să se manifeste. A trecut prin treizeci de zile de sihăstrie, meditând zi de zi la răbdarea şi iubirea lui Iisus pentru cei oropsiţi etc. Dar eram sigur că nu avea să aibă efect.

Oricum, omul s-a întors acasă, unde trei-patru luni a fost mai bun. (Cineva a spus că ne începem majoritatea sesiunilor de meditaţie în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh şi le terminăm aşa cum a fost, cum este şi cum va fi, în vecii vecilor, o lumea fără de sfârşit. Amin.) După aceea a revenit la vechile obiceiuri. Aşa că, a venit la mine. Eu eram foarte ocupat la vremea aceea. Cu toate că venise din alt oraş din India, n-am putut să-l primesc. Aşa că am spus: „Merg să-mi fac plimbarea de seară; dacă vrei să vii cu mine, bine, altă dată nu am timp.” Am plecat

la plimbare. Îl cunoşteam dinainte şi, pe când ne plimbam, am avut un sentiment ciudat. Când am o asemenea senzaţie, îl întreb în general pe cel în cauză. Aşa că am spus: „Am senzaţia stranie că-mi ascunzi ceva. Aşa e?” El s-a indignat. A spus: „Cum adică, ce să ascund? Crezi că m-aş fi pornit în această călătorie lungă şi ţi-aş irosi timpul, doar ca să-ţi ascund ceva?” Eu am spus: „Ei bine, am un sentiment straniu, asta este tot; am crezut că ar trebui să verific.”

Ne-am plimbat mai departe. În apropiere era un lac. Îmi amintesc clar această scenă. El a spus: „Ne putem aşeza undeva?” Eu am acceptat. Ne-am aşezat pe un zid scund de pe malul lacului. El a spus: „Ai dreptate. Îţi ascund ceva.” Şi cu asta a izbucnit în plâns, spunând: „Îţi voi spune ceva ce nu i-am spus niciodată nimănui, de când am devenit iezuit. Tatăl meu a murit când eram foarte mic şi mama mea s-a angajat ca servitoare. Trebuia să curețe chiuvete, toalete şi băi şi câteodată muncea şaisprezece ore pe zi pentru a câştiga cât să ne întreţină pe noi. Mi-era atât de ruşine, încât am ascuns acest lucru de toată lumea şi continuu să mă răzbun în mod iraţional pe ea şi pe toţi cei care sunt servitori.” Se petrecuse un transfer de sentimente. Nimeni nu pricepuse de ce acest bărbat încântător se comporta aşa dar, din clipa în care el şi-a dat seama de situaţie, n-au mai fost niciodată probleme. Omul s-a făcut bine.

FĂRĂ SĂ FORŢEZI LUCRURILE

Nu este de nici un ajutor să medităm la comportamentul lui Iisus şi să-L imităm din punct de vedere exterior. Nu e vorba să-L imităm pe Christos, ci să devenim aşa cum a fost Iisus. Este vorba să devii Christos, să devii conştient, să înţelegi ce se întâmplă în interiorul tău. Toate celelalte metode pe care le folosim pentru schimbarea de sine sunt, mai curând, ca şi cum ai împinge o maşină. Să presupunem că trebuie să ajungeţi într-un oraş îndepărtat. Maşina se strică pe drum. Ei bine, e foarte grav; maşina e complet stricată. Aşa că, ne suflecăm mânecile şi începem să împingem maşina. Şi împingem, şi împingem, şi împingem, şi împingem, până când ajungem în oraşul îndepărtat.

„Bravo", spunem noi „am reuşit". Şi apoi împingem maşina tot drumul spre un alt oraş! E posibil să spui: „Am ajuns acolo, nu-i aşa?" Dar crezi că asta se poate numi viaţă? Ştii ce-ţi trebuie? Tu ai nevoie de un specialist, de un mecanic care să ridice capota şi să schimbe bujia. Răsuceşte cheia în contact şi maşina porneşte. Tu ai nevoie de meseriaş – ai nevoie de înţelegere, discernământ, conştienţă – nu ai nevoie să împingi. Nu ai nevoie de efort. De aceea oamenii sunt atât de obosiţi, atât de plictisiţi. Noi am fost învăţaţi să fim dezamăgiţi de noi înşine. Iată de unde, în mod psihologic, vine răul. Noi suntem mereu dezamăgiţi, suntem mereu nemulţumiţi, împingem mereu. Hai, fă un efort mai mare şi tot mai mare. Dar există întotdeauna acel conflict în interior; există prea puţină înţelegere.

SĂ DEVENIM REALIŞTI

Una dintre zilele de sărbătoare din viaţa mea am petrecut-o în India. Era cu adevărat o zi mare, a doua după hirotonisirea mea. M-am aşezat într-o strană. Aveam în parohia noastră un preot iezuit foarte credincios, un spaniol, pe care îl ştiam încă dinainte de a intra ca novice la iezuiţi. În ziua dinainte de a-mi începe noviciatul, m-am gândit că ar fi mai bine să-mi curăţ sufletul de toate, astfel ca atunci când voi începe noviciatul să fiu bun şi curat şi să nu mai am nimic să-i spun maestrului. La confesionalul acestui preot spaniol bătrân stăteau şiruri de oameni la coadă, ca să se spovedească; el îşi acoperea ochii cu o batistă violetă, mormăia ceva, îţi dădea de făcut o penitenţă şi te lăsa să pleci. Preotul nu mă întâlnise decât de câteva ori, dar îmi spunea Antonie. Aşa că m-am aşezat şi eu la coadă şi, când mi-a venit rândul, am încercat să-mi prefac glasul, în timp ce mă spovedeam. El m-a ascultat liniştit, mi-a dat penitenţa, m-a absolvit şi apoi a spus: „Antonie, când pleci la ucenicie?"

Ei bine, am mers la această parohie în ziua de după hirotonisirea mea. Iar bătrânul preot mi-a spus: „Vrei să asculţi spovedaniile?" Am acceptat, iar el a spus: „Mergi şi aşează-te în strana mea". M-am gândit: „Vai, sunt un sfânt. Voi sta în strana lui." Am ascultat confesiuni, timp de trei ore. Era duminica Floriilor şi începea să se adune mulţimea de Paşti. Am ieşit deprimat, dar nu ca urmare a celor auzite, fiindcă intuiam la ce mă puteam aştepta şi, având şi intuiţia a ce se întâmpla în propria mea inimă, n-am fost şocat de nimic.

Ştiţi însă ce m-a deprimat? Faptul că mi-am dat seama că le ofeream oamenilor nişte nimicuri pioase: „Roagă-te la Maica Domnului, ea te iubeşte" şi „Aminteşte-ţi că Dumnezeu este alături de tine." Puteau oare aceste nimicuri pioase să vindece cancerul? Iar situaţiile cu care mă confrunt *sunt* adevărat cancer – sunt lipsa conştienţei şi a realităţii.

Aşa că, în acea zi, am făcut un legământ cu mine însumi: „Voi învăţa, voi învăţa, astfel ca, atunci când se va termina totul, să nu-mi spună nimeni: *Părinte, ce mi-ai spus este absolut adevărat, dar complet nefolositor.*"

Conştienţă, discernământ.

Când devii expert (şi asta vei deveni curând) nu e nevoie să faci un curs de psihologie. Pe măsură ce te observi, te supraveghezi, îţi identifici sentimentele negative, vei găsi propria ta cale de a le explica. Şi vei observa schimbarea. Dar apoi va trebui să te confrunţi cu ticăloşia supremă, care este condamnarea de sine, ura de sine, dezamăgirea de sine.

IMAGINI VARIATE

Haideţi să mai vorbim puţin despre lipsa de efort în a face o schimbare. M-am gândit la o imagine frumoasă: aceea a unei corăbii. Când corabia are noroc de vânt prielnic în pânze, ea alunecă fără efort, astfel că marinarul nu trebuie decât să ţină cârma. El nu face nici un efort; el nu împinge corabia. Aceasta este o imagine a ceea ce se întâmplă, atunci când schimbarea apare prin conştienţă, prin înţelegere.

Îmi revizuiam notiţele şi am găsit nişte citate care se potrivesc cu ce spuneam. Ascultaţi aici: „Nu există nimic mai crud decât natura. În întreg universul nu poţi scăpa de ea şi totuşi nu natura este cea care face rău, ci însăşi inima omului."

Înţelegeţi ceva din asta? Nu natura este cea care face rău, ci însăşi inima omului. Există o poveste cu Paddy, care a căzut

de pe schelă, s-a ales cu un cucui zdravăn şi a fost întrebat: „Te-ai rănit în cădere, Paddy?" Şi el a spus: „Nu, la aterizare m-am rănit, nu în timpul căderii".

Când tai apa, apa nu se răneşte; când tai ceva solid, se rupe. În sinea ta ai atitudini solide; în sinea ta ai iluzii solide; ele se ciocnesc cu natura, astea te rănesc, de aici vine durerea.

Iată o pildă minunată de la un înţelept oriental, cu toate că nu-mi amintesc care anume. După cum nici autorul Bibliei nu contează de fapt. Contează doar ce se rosteşte. „Dacă ochiul nu este blocat, rezultatul este că vede; dacă urechea nu este astupată, rezultatul este că aude; dacă nasul nu este înfundat, rezultatul este simţul mirosului; dacă gura nu este acoperită, rezultă că simte gustul; dacă mintea nu e închistată, rezultă înţelepciunea."

Înţelepciunea apare când dărâmi barierele pe care le-ai ridicat prin concepţiile şi condiţionarea ta. Înţelepciunea nu este ceva agonisit; înţelepciunea nu este experienţă; înţelepciunea nu este aplicarea iluziilor de ieri la problemele de azi.

După cum mi-a spus cineva, cu ani în urmă, pe când studiam pentru licenţa în psihologie în Chicago: „În mod frecvent, în viaţa preoţilor, experienţa de cincizeci de ani este experienţa unui an repetată de cincizeci de ori.".

Tu obţii aceleaşi soluţii la care să te raportezi: aşa îi tratezi pe alcoolici; aşa îi tratezi pe preoţi; aşa îţi tratezi surorile; aşa îi tratezi pe cei divorţaţi.

Dar asta nu este înţelepciune.

Înţelepciune înseamnă să fii sensibil la *această* situaţie, la *această* persoană, neinfluenţat de vreun rest din trecut, fără rămăşiţe din experienţele trecute. Iată ceva complet diferit de ce sunt obişnuiţi să creadă cei mai mulţi oameni. Aş adăuga încă o frază la cele pe care le-am citat: „Dacă inima nu este închisă, rezultatul este iubirea."

Am vorbit foarte mult despre iubire în aceste zile, chiar dacă v-am spus că despre iubire nu e nimic de spus cu adevărat. Nu putem vorbi decât despre non-iubire. Noi putem vorbi doar despre dependenţe. Dar despre iubirea însăşi, nu se mai poate spune nimic explicit.

NIMIC DESPRE IUBIRE

Cum aş descrie eu iubirea? M-am decis să vă recomand una dintre temele de meditaţie pe care le prezint în noua carte pe care o scriu. Am să v-o citesc foarte încet; voi meditaţi la ea pe măsură ce înaintăm, pentru că aici trebuie s-o expun scurt şi concis, cât să încapă în trei-patru minute; altfel mi-ar lua jumătate de oră. Este un comentariu pe marginea unei fraze din Evanghelie. Mă gândisem la o altă remarcă din Platon: „Nu poţi face un sclav dintr-un om liber, pentru că un om liber rămâne liber, chiar şi în închisoare." Seamănă cu o altă frază din Evanghelie: „Dacă te pune cineva să mergi o milă, tu să mergi două." V-aţi putea imagina eventual că aţi făcut din mine un sclav, punându-mi în spate o povară, dar nu este aşa. Dacă un om încearcă să schimbe realitatea exterioară, stând în afara zidurilor închisorii pentru a fi liber, el este, în realitate, prizonier. Libertatea nu rezidă în circumstanţele exterioare; libertatea sălăşluieşte în inimă. Odată ce ai atins înţelepciunea, cine te mai poate înrobi? Oricum, ascultaţi acum pasajul din Evanghelie la care mă gândeam mai devreme: „El le-a cerut oamenilor să plece şi, după ce a făcut asta, a urcat pe munte pentru a se ruga în singurătate. Se făcuse târziu şi El era acolo de unul singur."

Despre *aceasta este* vorba în iubire. Ţi-a trecut vreodată prin cap că poţi iubi, doar când eşti singur? Ce înseamnă să iubeşti? Înseamnă să vezi un om, o situaţie, un lucru, aşa cum este cu adevărat, nu cum îţi imaginezi că este. Şi să reacţionezi la ele, aşa cum merită. Este greu să ţi se ceară să iubeşti ceea ce nici măcar nu vezi. Şi oare ce ne împiedică pe noi să vedem? Condiţionarea noastră. Conceptele noastre, categorisirile noastre, prejudecăţile noastre, proiecţiile noastre, etichetele pe care le-am preluat din cultura noastră şi din experienţele noastre trecute. Să vezi este cel mai greu lucru pe care îl poate face un om, pentru că cere o minte disciplinată şi vigilentă. Dar cei mai mulţi oameni ar prefera, mai degrabă, să decadă într-o stare de lenevie mentală, decât să se deranjeze să vadă fiecare persoană, fiecare lucru, în prospeţimea momentului său prezent.

PIERDEREA CONTROLULUI

Dacă îți dorești să înțelegi controlul, gândește-te la un copilaș căruia i s-a cultivat o înclinație către droguri. Pe măsură ce drogurile pătrund în corpul copilului, acesta devine dependent; iar întreaga lui ființă cere drogul. Să stai fără droguri este un chin atât de insuportabil, că mai degrabă ai prefera să mori. Gândiți-vă la această imagine – corpul a devenit dependent de drog. Iar asta este exact ce ți-a făcut societatea, încă de când te-ai născut. Nu ai avut voie să te bucuri de hrana consistentă și hrănitoare a vieții – și anume muncă, joacă, distracție, râsete, compania oamenilor, plăcerile simțurilor și ale minții. Ți s-a cultivat o înclinație către drogul numit aprobare, apreciere, atenție.

Îl voi pomeni aici pe un om deosebit, un om pe nume A. S. Neill. El este autorul lucrării *Summerhill.* Neill spune că recunoști un copil bolnav, după felul în care se învârtește mereu pe lângă părinții lui; pe el îl interesează *persoanele.* Copilul sănătos nu este interesat de persoane, pe el îl interesează *lucrurile.* Când un copil este sigur de iubirea mamei lui, uită de ea; el pornește să exploreze lumea; este curios. Umblă după o broască și încearcă să o bage în gură – genul acesta de lucruri. Când copil stă mai mult pe lângă mama lui, e un semn rău; înseamnă că e nesigur. Poate că mama lui a încercat să absoarbă iubirea din el, nu să-i dea toată libertatea și siguranța de care are el nevoie. Mama l-a amenințat în multe moduri subtile că-l va abandona.

Așadar, ni s-a cultivat gustul pentru dependența de tot felul de droguri: aprobare, atenție, succes, a ajunge în vârf, prestigiu, să-ți vezi numele în ziar, putere, să fii șef. Ni s-a cultivat înclinația pentru lucruri cum ar fi, să fii căpitanul echipei sportive, să conduci o trupă muzicală etc. Prin înclinația către aceste droguri, am devenit dependenți și am început să ne temem că le pierdem. Amintește-ți de lipsa de control pe care ai simțit-o, de spaima la perspectiva eșecului sau a greșelilor, la perspectiva că alții te vor critica. Astfel ai devenit cumplit de dependent de alții și ți-ai pierdut libertatea. Acum, alții au puterea să te facă fericit sau nefericit. Tânjești după drogurile tale și, cu toate că urăști suferința pe care ele ți-o aduc, descoperi că ești complet neajutorat. Nu există clipă în care, conștient sau inconștient, să nu percepi reacțiile altora, ori să nu te străduiești să te adaptezi lor, sau să nu mergi în pas de marș în cadența tobelor lor.

Iată o definiție frumoasă, pentru cineva care s-a trezit: cel care nu mai merge în pas de marș, în cadența tobelor societății; cel care dansează pe melodia ce izvorăște din interior. Când ești ignorat sau dezaprobat, trăiești o singurătate atât de insuportabilă, încât te târăști înapoi la oameni și cerșești drogul consolator numit sprijin, încurajare și siguranță. Să trăiești împreună cu oamenii, fiind în această stare, presupune o tensiune nesfârșită. „Iadul sunt ceilalți oameni", a spus Sartre. Cât de adevărat.

Când ești în această stare de dependență, trebuie întotdeauna să te comporți cât mai bine cu putință; nu poți să-ți permiți niciodată vreo neglijență; trebuie să te ridici la nivelul așteptărilor. Să fii alături de oameni, înseamnă să trăiești în tensiune. Să fii fără ei, aduce agonia singurătății, deoarece îți lipsesc. Ți-ai pierdut capacitatea de a-i vedea exact așa cum sunt ei și de a reacționa corect față de ei, deoarece percepția ta despre ei este eclipsată de nevoia de a-ți obține drogul. Tu îi vezi numai în măsura în care, fie îți sunt de ajutor pentru a-ți obține drogul, fie reprezintă o amenințare că-ți va fi luat drogul. Conștient sau inconștient, îi privești mereu pe oameni cu acești ochi. Te întrebi: „Voi obține ce vreau de la ei, nu voi obține ce vreau de la ei? Și dacă ei nici nu mă ajută, dar nici nu-mi amenință drogul, nu mă interesează câtuși de puțin." E îngrozitor, dar mă întreb dacă este cineva aici de față, despre care nu se poate spune același lucru.

ASCULTÂND VIAȚA

Adevărul e că ai nevoie de conștiență și ai nevoie de hrană. Ai nevoie de hrană bună, sănătoasă. Învață să te bucuri de hrana consistentă a vieții. Hrană bună, vin bun, apă bună. Gustă-le. Ieși din minți și vino la simțuri. Asta înseamnă alimentație bună, sănătoasă. Plăcerile simțurilor și plăcerile minții. Lectură bună, când te bucuri de o carte bună. Sau o discuție bună, sau gânduri cu adevărat bune. Este extraordinar. Din păcate, oame-

nii au luat-o razna şi devin din ce în ce mai dependenţi, deoarece nu ştiu să se bucure de lucrurile minunate ale vieţii. Aşa că se dedică unor stimulente artificiale, tot mai puternice.

În anii '70, preşedintele Carter a apelat la poporul american să accepte o perioadă de austeritate. În sinea mea, m-am gândit: N-ar trebui să le spună să fie austeri, dimpotrivă, trebuia să le spună să se bucure de lucruri. Mulţi dintre ei şi-au pierdut capacitatea de a se bucura. Eu realmente cred că majoritatea oamenilor din ţările bogate şi-au pierdut această capacitate. Ei trebuie să aibă cât mai multe jucării scumpe; nu se pot bucura de lucrurile simple ale vieţii. Am intrat în magazine în care se găseşte cea mai frumoasă muzică şi de unde se pot cumpăra discuri cu reducere, toate sunt îngrămădite unele peste altele, dar n-am observat vreodată pe cineva să le asculte – nu avem timp, nu avem timp, nu avem timp.

Oamenii sunt vinovaţi, nu au timp să se bucure de viaţă. Sunt surmenaţi ... mergi, mergi, nu te opri! Dacă te-ai bucura cu adevărat de viaţă şi de simplele plăceri ale simţurilor, ai fi uimit. Ai căpăta acea disciplină extraordinară a animalului. Un animal nu va mânca niciodată prea mult. Lăsat în habitatul său natural, nu se va îngrăşa niciodată peste măsură. Nu va bea, nici nu va mânca vreodată ceva dăunător sănătăţii. N-ai să vezi niciodată un animal fumând. El va face întotdeauna mişcare, doar cât îi trebuie – uită-te la pisica ta după ce a mâncat, priveşte-o cât e de relaxată. Şi uite-te cum, brusc, redevine vioaie. Priveşte ce membre suple şi ce trup sprinten are.

Noi am pierdut această capacitate. Noi ne pierdem în gândurile, în ideile şi idealurile noastre şi aşa mai departe şi iarăşi ... mergi, mergi mereu, nu te opri. Şi trăim un conflict interior, pe care animalele nu-l cunosc. Şi ne condamnăm într-una şi ne facem să ne simţim vinovaţi. Ştii ce vreau să spun. Aş putea spune despre mine ce mi-a spus, cu câţiva ani în urmă, un prieten iezuit: „Ia farfuria asta cu dulciuri de-aici, pentru că în faţa unei farfurii cu prăjiturele sau cu ciocolată îmi pierd libertatea." Acelaşi lucru era valabil şi pentru mine; mi-am pierdut libertatea în faţa a tot felul de lucruri – dar acum, gata! Mă mulţumesc cu puţin – dar de care mă bucur intens. Dacă ai apucat să te bucuri intens de

ceva, ai nevoie de foarte puţin. Aşa se întâmplă cu oamenii care-şi bat capul cu planificarea vacanţei; îşi petrec luni de zile cu planurile, ajung la locul respectiv, după care sunt cu toţii nerăbdători să-şi facă rezervări pentru zborul de întoarcere. Dar fac poze şi, mai târziu, îţi vor arăta într-un album fotografii ale unor locurilor pe care nu le-au văzut niciodată, doar le-au fotografiat. Acesta e simbolul vieţii moderne.

Nu pot să vă avertizez îndeajuns asupra acestui tip de asceză. Lăsaţi-o mai încet şi savuraţi, mirosiţi, ascultaţi şi daţi-le voie simţurilor să revină la viaţă. Dacă doriţi un drum regal către misticism, aşezaţi-vă în linişte şi ascultaţi toate sunetele din jurul vostru. Nu vă focalizaţi pe un sunet anume; încercaţi să le auziţi pe toate. O, veţi vedea miracolele care vi se întâmplă, atunci când simţurile vi se deblochează. Acest lucru este extrem de important pentru procesul schimbării.

SFÂRŞITUL ANALIZEI

Vreau să vă dau o idee despre diferenţa dintre analiză şi conştienţă sau acumulare de cunoştinţe pe de o parte, şi discernământ sau intuiţie pe de alta. Cunoştinţele nu sunt discernământ, analiza nu este conştienţă, cunoaşterea nu este conştienţă. Să presupunem că intru cu un şarpe înfăşurat pe mână şi-ţi spun: „Vezi şarpele care mi se urcă pe braţ? Înainte să vin la întrunire, m-am uitat într-o enciclopedie şi am aflat că acest şarpe este cunoscut ca vipera lui Russell. Dacă mă muşcă, mor în jumătate de minut. Vreţi să fiţi drăguţi să-mi spuneţi prin ce metode şi mijloace pot scăpa de această creatură încolăcită pe mâna mea?" Cine vorbeşte astfel? Am cunoştinţe, dar nu am conştienţă.

Sau, să presupunem că mă distrug cu băutura. „Descrieţi, vă rog, metode şi mijloace prin care aş putea scăpa de această dependenţă." O persoană care ar spune aşa ceva nu are conştienţă. Ea ştie că se distruge, dar nu este conştientă de acest fel. Dacă ar fi conştientă, dependenţa ar dispărea instantaneu. Dacă aş fi conştient de ce anume este şarpele, nu mi l-aş mai da jos de pe mână şi *el ar dispărea prin mine.* Asta vreau să spun, asta e schimbarea despre care vorbesc. Tu nu te schimbi pe tine însuţi; nu *,mine'* îl

schimbă pe *‚mine'*. Schimbarea are loc *prin tine*, în tine. Mi se pare modul cel mai adecvat pentru a exprima acest lucru. Îți dai seama că schimbarea are loc în tine, prin tine; că ea se întâmplă în conștiența ta. Nu o faci *tu*. Când o faci tu, este un semn rău; nu va dura. Și dacă durează, Dumnezeu să aibă îndurare de cei ce sunt alături de tine, căci ai să te arăți extrem de rigid. Este imposibil să trăiești cu oameni care se convertesc pe baza urii de sine și a dezamăgirii de sine. Cineva spunea: „Dacă vrei să fii martir, căsătorește-te cu un sfânt." Dar în conștiență îți păstrezi blândețea, finețea, delicatețea, deschiderea, flexibilitatea și nu forțezi nimic – schimbarea are loc de la sine.

Îmi amintesc de un preot din Chicago, pe când eram student la psihologie, care ne spunea: „Știți, am posedat toate cunoștințele de care am avut nevoie; am știut că alcoolul mă distruge și, credeți-mă, nimic nu-l schimbă pe un alcoolic – nici măcar iubirea soției și copiilor lui. El îi iubește, dar asta nu-l schimbă. Am descoperit un singur lucru care m-a schimbat. Într-o zi, zăceam în șanț, în burniță. Am deschis ochii și mi-am dat seama că o să mor. Am realizat acest lucru și, de atunci, n-am mai dorit niciodată să mă ating de o picătură de alcool. De fapt, am mai băut un pic de atunci, dar niciodată atât cât să-mi facă rău. N-am putut s-o fac și nici acum nu pot." Despre asta vă vorbesc: conștiență. Nu cunoștințe, ci conștiență.

Un prieten de-al meu, fumător pătimaș, mi-a spus: „Știi, circulă tot felul de glume despre fumat. Se spune că tutunul ucide, dar uită-te la vechii egipteni; au murit toți, deși nici unul nu fuma". Ei bine, la un moment dat a avut probleme cu plămânii și s-a dus la institutul de cercetări pentru cancer din Bombay. Medicul i-a spus: „Părinte, ai două pete pe plămâni. Poate fi cancer, așa că va trebui să revii la control luna viitoare." Din acea clipă, el nu s-a mai atins de țigări. Înainte, *știa* că fumatul l-ar putea ucide; acum, el era *conștient* de asta. Iată diferența.

Fondatorul ordinului meu religios, Sfântul Ignatius, are o expresie frumoasă pentru asta. El o definește ca a gusta și a simți adevărul – nu a-l cunoaște, ci a-l gusta și a-l simți, a avea senzația adevărului. Când ai senzația adevărului, te schimbi. Când îl cunoști doar cu mintea, nu te schimbi.

MOARTEA ANTICIPATĂ

Le-am spus adesea oamenilor că modalitatea de a trăi cu adevărat este să mori. Pașaportul către viață este să vă imaginați pe voi înșivă în mormânt. Imaginați-vă întinși în sicriu. În orice poziție vreți. În India, noi așezăm morții cu picioarele încrucișate. Uneori sunt transportați așa, până la locul de incinerare, iar, alteori, sunt întinși. Așadar, imaginați-vă că ați murit și sunteți întinși. Acum, priviți la problemele voastre, din acest unghi de vedere. Se schimbă totul, nu-i așa?

Ce temă frumoasă de meditație – tare frumoasă. Repetați-o zilnic, dacă aveți timp. Este incredibil, dar veți învia. Într-una din cărțile mele, *Wellsprings,* prezint și eu o meditație pe această temă. Îți vezi corpul descompunându-se, apoi devenind oase, apoi țărână. De fiecare dată când vorbesc despre asta, oamenii spun: „Ce dezgustător!"

Dar ce e atât de dezgustător aici? Este realitatea, pentru numele lui Dumnezeu! Dar mulți dintre voi nu vor să vadă realitatea. Voi nu vreți să vă gândiți la moarte. Oamenii nu trăiesc; cei mai mulți dintre voi nu trăiți, doar vă mențineți corpul în viață. Asta nu e viață. Nu trăiți decât atunci când nu va conta câtuși de puțin dacă sunteți vii sau morți. În acel punct, veți fi în viață.

Când sunteți gata să vă pierdeți viața, atunci o trăiți. Dar dacă vă protejați viața, sunteți de fapt morți. Dacă stai sus în pod și eu îți spun: „Coboară!" și tu spui: „O nu, am citit despre oameni care au coborât scările, au alunecat și și-au frânt gâtul; este prea periculos." Sau nu te pot convinge să traversezi strada, fiindcă spui: „Știi câți oameni sunt călcați de mașină, când traversează strada?" Dacă nu te pot face să traversezi strada, cum te pot face să traversezi un continent? Dacă nu te pot face ca, din credințele și convingerile tale mici și înguste, să tragi cu coada ochiului și să vezi o altă lume, ești mort, ești mort de tot; viața a trecut pe lângă tine. Stai înfricoșat în mica ta închisoare; Îl vei pierde pe Dumnezeu, îți vei pierde religia, prietenii, tot felul de alte lucruri. Viața este făcută pentru cel care riscă și joacă într-adevăr. Asta spunea Iisus. Ești gata să riști? Știi când vei fi

gata să-ți riști viața? Exact atunci când descoperi acest lucru, când știi că lucrul pe care oamenii îl numesc viață, nu este viață cu adevărat. Oamenii cred în mod greșit că a trăi înseamnă să-ți menții corpul în viață.

Deci, iubiți gândul morții, iubiți-l. Întoarceți-vă la el, iar și iar. Gândiți-vă la frumusețea acelui cadavru, acelui schelet, acelor oase care se descompun până rămâne doar o mână de țărână. Mai departe ... ce ușurare, ce ușurare. Probabil că unii dintre voi nu știu despre ce vorbesc eu aici; sunteți prea speriați, pentru a vă gândi la asta. Dar e o asemenea ușurare, atunci când te poți uita înapoi la viață, din acea perspectivă.

Sau vizitați un cimitir. Este o experiență nemaipomenit de purificatoare și frumoasă. Te uiți la un nume și spui: „Doamne, el a trăit cu atât de mulți ani în urmă, cu două secole în urmă; trebuie să fi avut aceleași probleme pe care le am și eu, trebuie să fi avut multe nopți nedormite. Ce nebunie, trăim atât de puțin timp! Un poet italian a spus: „Noi trăim într-o licărire de lumină; vine seara și se face noapte pentru vecie." Este doar un licăr, iar noi îl irosim. Îl irosim cu neliniștile, cu grijile, cu preocupările, cu poverile noastre. Acum, dacă faci această meditație, te poți alege doar cu cunoașterea; dar ai putea ajunge și la conștiență. Și, în acel moment al conștienței, tu ești *nou*. Măcar cât ține acea clipă. Atunci vei afla diferența între acumularea de cunoștințe și conștiență.

Un prieten astronom îmi spunea, recent, câteva lucruri fundamentale despre astronomie. Până să-mi spună el, nu știam că, atunci când vezi soarele, îl vezi acolo unde era cu opt minute și jumătate înainte, nu unde este el acum. Asta, deoarece unei raze de soare îi trebuie opt minute și jumătate să ajungă la noi. Astfel că noi nu-l vedem unde este; el e deja în altă parte. Și stelele ne-au trimis lumina lor, timp de sute de mii de ani. Dar, când le privim, s-ar putea ca ele să nu fie acolo unde le vedem; ar putea fi în altă parte. Astronomul spunea că, dacă ne imaginăm o galaxie, un univers întreg, acest Pământ al nostru ar fi undeva, pierdut spre capătul cozii Căii Lactee; nici măcar în centru. Și fiecare dintre stele este un soare, iar unii sori sunt atât de mari, că ar putea cuprinde Soarele și Pământul și distanța dintre ele. La o

estimare moderată, există o sută de milioane de galaxii! Universul, așa cum îl știm, se dilată cu o viteză de două milioane de mile pe secundă. Am fost fascinat ascultând toate astea și, când am ieșit din restaurantul unde mâncasem, am privit în sus și am avut un sentiment diferit, o perspectivă diferită a vieții. Aceasta este conștiența. Așa că voi puteți lua toate astea la rece (și asta înseamnă acumulare de cunoștințe), ori să căpătați, dintr-o dată, o altă perspectivă asupra vieții – ce suntem noi, ce este acest univers, ce este viața omului? La asta mă refer când vorbesc de conștiență – momentul când ajungi la acest sentiment.

TĂRÂMUL IUBIRII

Dacă am renunța la iluzii din cauza a ceea ce ne pot ele oferi, sau a ceea ce ne pot lua, am fi extrem de atenți. Dacă n-o facem, consecințele sunt înspăimântătoare și inevitabile. Ne pierdem capacitatea de a iubi. Dacă-ți dorești să iubești, trebuie să înveți să vezi din nou. Și dacă-ți dorești să vezi, trebuie să înveți să renunți la drogul tău. Nimic mai simplu. Renunță la dependența ta. Rupe tentaculele societății, care te încolăcesc și te sufocă. Trebuie să renunți la ele.

În exterior totul va decurge ca înainte dar, cu toate că tu vei continua să fii *în* lume, tu nu vei mai fi *al ei*. În inima ta, acum vei fi liber, în sfârșit, chiar dacă te vei simți îngrozitor de singur. Dependența ta de drog va muri. Nu trebuie să te duci în deșert; ești chiar în mijlocul oamenilor; te bucuri foarte mult de ei. Dar ei nu mai au puterea de a te face fericit sau nefericit.

Asta înseamnă singurătate. În această solitudine, dependența ta moare. Se naște capacitatea de a iubi. Ceilalți nu mai sunt văzuți ca un mijloc de a satisface o dependență. Doar cineva care a încercat asta, cunoaște terorile procesului. Este ca și cum te-ai invita singur să mori. Este ca și cum i-ai cere sărmanului dependent de drog să renunțe la singura fericire pe care a cunoscut-o vreodată. Cum s-o înlocuiești cu gustul de pâine și fructe și cu gustul pur al aerului de dimineață, cu dulceața apei de pârâu de munte? În timp ce omul se luptă cu simptomele de renunțare la drog și cu pustiul pe care îl simte în el, acum când

drogul nu mai există, nimic nu poate umple golul, în afara drogului lui. Îți poți imagina o viață în care refuzi să te bucuri, să-ți obții plăcerea oferită de un singur cuvânt de apreciere, sau să-ți odihnești capul pe umărul cuiva care te sprijină?

Gândește-te la o viață în care nu depinzi emoțional de nimeni – așa că nimeni nu mai are puterea să te facă fericit sau nefericit. Refuzi să *ai nevoie* de vreo persoană anume, sau să fii special pentru cineva, sau să consideri că un om îți aparține. Păsările cerului au cuiburile lor, iar vulpile vizuinile lor, însă tu nu vei avea unde să-ți odihnești capul, în călătoria ta prin viață. Dacă ajungi vreodată la această stare, vei ști, în sfârșit, ce înseamnă să vezi, având o viziune clară și neîntunecată de frică sau dorință. Fiecare cuvânt de aici este cântărit. *Să vezi, în sfârșit, având o viziune clară și neîntunecată de frică sau dorință.* Vei ști ce înseamnă să iubești. Dar, pentru a ajunge pe tărâmul iubirii, trebuie să treci prin durerile morții – pentru că, a iubi pe cineva, înseamnă să mori față de nevoia de a fi cu alți oameni și să fii complet singur.

Cum veți ajunge vreodată la acest punct? Printr-o conștiență neîncetată, printr-o răbdare și compasiune infinită, ca cea pe care o aveți față de un dependent de droguri; dezvoltându-vă gustul pentru lucruri bune în viață, pentru a contracara pofta de drogul tău. Ce lucruri bune? Dragostea pentru munca pe care te bucuri să o faci de dragul iubirii; bucuria de a râde și de a fi aproape de oamenii de care nu te agăți și de care nu depinzi emoțional, dar a căror companie îți face plăcere. Te va ajuta și să accepți activități pe care le poți face cu *întreaga ta ființă* – activități care-ți plac atât de mult, încât atâta timp ce ești prins în ele, succesul, recunoașterea și aprobarea celorlalți nu înseamnă nimic pentru tine. Îți va mai fi de folos să te reîntorci la natură. Evită gloata, urcă pe munți și comunică în tăcere cu pomii, cu florile, cu animalele, cu păsările, cu marea și norii, cu cerul și stelele. V-am spus ce bun exercițiu spiritual este să privești totul – să fii conștient de tot ce se află în jurul tău.

Să sperăm că vorbele vor dispărea, conceptele vor dispărea și tu vei vedea, vei intra în contact cu realitatea. Acesta este tratamentul pentru singurătate.

În general, noi căutăm să vindecăm singurătatea prin dependența emoțională de oameni, prin apartenența la turma socială și prin zgomot. Acesta nu este tratament. Întoarce-te la tot ce te înconjoară, întoarce-te la natură, urcă pe munți. Atunci vei înțelege că inima te-a dus la vastul deșert al solitudinii, că nu e nimeni lângă tine, absolut nimeni.

La început, asta ți se va părea de nesuportat, dar numai pentru că nu ești învățat cu singurătatea. Dacă reușești să reziști un timp, deșertul va înflori dintr-o dată, în iubire. Inima ta va cânta. Și va fi primăvară pentru totdeauna; drogul va fi eliminat; tu ești liber. Atunci vei înțelege ce este libertatea, ce este iubirea, ce este fericirea, ce este realitatea, ce este adevărul, ce este Dumnezeu. Vei vedea, vei ști dincolo de concepte și de condiționare, de dependențe și atașamente. Înțelegi asta?

Haideți să închei cu o istorie frumoasă.

A fost odată un bărbat care a inventat arta de a face focul. El și-a luat uneltele și a mers la un trib în nord, unde era foarte frig, amarnic de frig. El i-a învățat pe oameni să facă focul. Oamenii au fost foarte interesați. El le-a arătat în câte feluri puteau utiliza focul – să gătească, să se încălzească etc. Erau foarte recunoscători că au învățat arta de a face focul. Dar, înainte de a-și putea exprima recunoștința față de acel om, acesta a dispărut. El nu ținea să obțină aprecierea sau recunoștința lor; singura lui grijă era binele lor. A mers apoi la un alt trib, unde a început din nou să le arate valoarea invenției sale. Și acolo oamenii au fost interesați, un pic prea interesați pentru liniștea sufletească a preoților lor, care au început să-și dea seama că acest om atrage mulțimea, iar ei își pierd popularitatea. Așa că au decis să-l înlăture. L-au otrăvit, l-au răstignit, spuneți-i cum vreți. Dar acum li se făcuse teamă că oamenii s-ar putea întoarce împotriva lor, așa că au fost foarte prevăzători, chiar vicleni. Știți ce au făcut? Ei au făcut un portret al omului și l-au montat pe altarul principal al templului. Instrumentele de făcut focul au fost amplasate în fața portretului, iar oamenii au fost învățați să venereze portretul și să facă plecăciuni spre uneltele de foc – lucru pe care l-au făcut supuși, timp de secole. Venerația și închinăciunile au continuat, dar acolo nu mai era nici un foc.

Unde este focul? Unde este iubirea? Unde este drogul smuls din organismul vostru? Unde este libertatea? Despre asta e vorba în spiritualitate.

În mod tragic, noi tindem să pierdem din vedere acest lucru, nu-i aşa? Aceasta înseamnă Iisus Christos. Dar noi punem un accent prea mare pe invocaţia „Doamne, Dumnezeule", nu-i aşa? Unde este focul? Şi dacă veneraţia nu conduce la foc, dacă adoraţia nu conduce la iubire, dacă liturghia nu conduce la o percepţie mai clară a realităţii, dacă Dumnezeu nu conduce la viaţă, la ce foloseşte religia, în afară de faptul că va crea mai multă separare, mai mult fanatism, mai mult antagonism? Nu din lipsa religiei – în sensul obişnuit al cuvântului – suferă lumea, ci din cauza lipsei iubirii, a lipsei conştienţei. Iar iubirea e generată prin conştienţă şi nicicum altfel – nicicum altfel. Înţelegeţi ce obstacole puneţi în calea iubirii, libertăţii şi fericirii, iar ele se vor prăbuşi. Aprindeţi lumina conştienţei, iar întunericul va dispărea.

Fericirea nu o dobândeşti; iubirea nu o produci; iubirea nu o ai; iubirea *te are ea pe tine*. Tu nu stăpâneşti vântul, stelele, ploaia. Tu nu le deţii, ci te abandonezi în seama lor. Iar asta se petrece atunci când eşti conştient de iluziile tale, când eşti conştient de dependenţele tale, când eşti conştient de dorinţele şi temerile tale. După cum v-am spus mai devreme, mai întâi e de mare ajutor intuiţia psihologică, nu analiza; analiza înseamnă paralizie. Discernământul, intuiţia nu înseamnă neapărat analiză.

Unul dintre marii terapeuţi americani a spus excelent: „Experienţa *‚Aha!'* este cea care contează".* Nu foloseşte cu nimic să te rezumi la analiză; ea nu îţi dă decât informaţii. Dar dacă ai putea produce experienţa lui *‚Aha!'*, aceasta ar fi cu adevărat intuiţie. Asta ar fi schimbarea.

În al doilea rând, este important să-ţi înţelegi dependenţa. Ai nevoie de timp. Vai, se acordă prea mult timp adoraţiei şi odelor de slavă, ca şi intonării de cântece – timp care ar putea fi folosit mult mai bine pentru înţelegerea de sine. Comunitatea nu se creează prin participarea la slujbe religioase.

* cunoaştere bazată pe intuiţie şi nu pe folosirea mentalului. Este vorba despre momentul în care ţi se revelează brusc un adevăr şi exclami: *„Aha, deci despre asta era vorba!"* N. T.

În străfundurile inimii ştii la fel ca mine că astfel de slujbe servesc doar pentru a trece cu vederea diferenţele. Comunitatea este creată prin înţelegerea opreliştilor pe care le punem în calea comunităţii, prin înţelegerea conflictelor care răsar din fricile noastre şi din dorinţele noastre. Acesta este punctul în care se naşte comunitatea. Trebuie să ne ferim mereu să facem din adoraţie doar un alt mijloc de a ne abate de la ocupaţia importantă de a trăi. A trăi nu înseamnă a lucra în guvern, sau a fi un mare om de afaceri, sau a săvârşi mari acte de caritate. Asta nu înseamnă a trăi. A trăi înseamnă să renunţi la toate impedimentele şi să trăieşti cu prospeţime, în clipa de faţă. „Păsările cerului ... nici nu torc, nici nu ţes" – aceasta înseamnă să trăieşti.

Am început prin a spune că oamenii sunt adormiţi, morţi. Oameni morţi care conduc guverne, oameni morţi care conduc mari firme, oameni morţi care-i educă pe alţii. Revino la viaţă! Mersul la biserică trebuie să te ajute, altfel este inutil. Şi treptat – ştii la fel de bine ca mine – pierdem tineretul de pretutindeni. Tinerii ne urăsc; ei nu au nici un chef să adune şi mai multe spaime şi vinovăţii pe cap. Nu-şi doresc să aibă parte de şi mai multe predici şi îndemnuri. Dar îşi doresc să înveţe despre iubire. Cum pot să fiu fericit? Cum pot să trăiesc? Cum pot să mă înfrupt din lucrurile extraordinare despre care vorbesc misticii? Iată, deci, care este al doilea lucru – *înţelegerea*. Al treilea, *să nu te identifici*. Astăzi, pe drumul încoace, cineva m-a întrebat „Te simţi vreodată abătut?" Şi încă ce abătut mă simt din când în când. Îmi încasez loviturile. Dar asta nu durează, chiar nu durează. Cum fac? Primul pas: *nu mă identific cu starea mea*. Iată că mă copleşeşte un sentiment de amărăciune. Dar, în loc să devin mai tensionat şi mai iritat din cauza lui, acest sentiment mă face să înţeleg că sunt deprimat, dezamăgit, sau ceva de genul ăsta. Al doilea pas: *recunosc că sentimentul se află în mine, nu în celălalt* – cum ar fi cel care nu mi-a răspuns la scrisoare – şi nu în lumea exterioară; el este în mine. Pentru că, atâta timp cât cred că este în afara mea, mă simt îndreptăţit să mă agăţ de sentimentele mele. Nu pot spune că toată lumea simte aşa; de fapt, numai proştii pot simţi astfel, numai oamenii adormiţi. Al treilea pas: *nu mă identific cu sentimentul*. ‚Eu' nu este acel sen-

timent. „Eu' nu sunt singur: „eu' nu sunt deprimat: „Eu' nu sunt dezamăgit. Dezamăgirea există *acolo* – poate fi privită. Vei fi uimit cât de repede se evaporă. Orice lucru de care ești conștient continuă să se schimbe; norii continuă să se miște. Pe măsură ce faci asta, începi să înțelegi tot felul de lucruri, inclusiv motivul pentru care au apărut norii.

Am aici un citat minunat, câteva fraze pe care le-aș scrie cu litere de aur. Le-am găsit în cartea lui A. S. Neill, *Summerhill.* Trebuie să vă pun în temă. Probabil că știți că Neill a lucrat ca profesor timp de patruzeci de ani. El a dezvoltat un fel de școală de avangardă. A adunat la un loc fete și băieți și, pur și simplu, i-a lăsat liberi. Vrei să înveți să citești și să scrii, bine; nu vrei să înveți să citești și să scrii, iar bine. Poți face cu viața ta orice dorești, atâta timp cât nu îngrădești libertatea altora. Nu îngrădi libertatea altora; în rest, ești liber. Neill spune că cei mai răi care au venit la el erau de la școala unei mănăstiri. Asta era pe vremuri, bineînțeles. El a spus că le-au trebuit aproape șase luni să-și depășească toată furia și resentimentele pe care le reprimaseră. Timp de șase luni s-au revoltat, au luptat cu sistemul. Cea mai rea a fost o fată care pornea cu bicicleta prin oraș, ocolind lecțiile, ocolind școala, ocolind orice altceva. Dar, odată ce și-au depășit revolta, toți au vrut să învețe; ba chiar au început să protesteze: „De ce nu facem lecții astăzi?" Dar preluau numai ce îi interesa. Și s-au transformat. La început, părinților le-a fost teamă să-și trimită copiii la această școală. Ei spuneau: „Cum îi puteți educa, dacă nu-i disciplinați? Trebuie să-i învățați, să-i îndrumați." Care a fost secretul succesului lui Neill? El a luat cei mai răi copii, cei față de care toți ceilalți își pierduseră nădejdea și, în șase luni, toți se schimbaseră. Ascultați ce spune el – cuvinte extraordinare, cuvinte sfinte: „Fiecare copil îl are în el pe Dumnezeu. Încercările noastre de a modela copilul, Îl vor transforma pe Dumnezeu în diavol. Copiii vin la școala mea ca niște drăcușori, cu ură de lume, distructivi, neciopliți, mincinoși, hoți, violenți. În șase luni, ei devin niște copii fericiți, sănătoși, care nu fac nici un rău." Acestea sunt cuvinte uimitoare, venite de la un om a cărui școală din Marea Britanie este inspectată cu regularitate de reprezentanții Ministerului Educației, de orice direc-

tor de școală, sau de toți cei care vor s-o vadă. Uimitor. Secretul este farmecul lui personal. Nu realizezi așa ceva după un model; trebuie să fii o persoană specială. În unele dintre prelegerile sale către directori de școală, el spune: „Veniți la Summerhill și veți găsi toți pomii încărcați cu roade; nimeni nu smulge roadele din pom; nu există dorință de a contesta autoritatea; copiii sunt bine hrăniți și nu există resentiment sau supărare. Veniți la Summerhill și nu veți găsi vreun copil handicapat căruia să i se fi aplicat o poreclă (știți cât de nemiloșii pot fi copiii, când cineva se bâlbâie). Nu veți găsi niciodată pe cineva care să-l necăjească pe un bâlbâit. Acei copii nu cunosc violența, fiindcă nu sunt violentați de nimeni." Ascultați aceste cuvinte sacre, cuvinte care sunt ca o revelație. Întâlnim în lume astfel de oameni. Nu contează ce-ți spun erudiții și preoții și teologii, există și au existat oameni care nu cunosc altercații, gelozii, conflicte, războaie, dușmănii – nimic din toate astea! Îi întâlnești în țara mea sau – regret că trebuie să o spun – au existat până de curând. Am avut prieteni iezuiți care s-au dus să trăiască și să muncească printre oameni care, după cum m-au asigurat ei, erau incapabili să fure sau să mintă. O călugăriță mi-a spus că oamenii din triburile din nord-estul Indiei, printre care s-a dus să lucreze, nu țin nimic sub cheie. Niciodată nu se furase nimic și nimeni nu mințise vreodată – până la apariția guvernului indian și a misionarilor.

Fiecare copil Îl poartă pe Dumnezeu în el; încercările noastre de a modela copilul Îl vor transforma pe Dumnezeu în diavol.

Există un film italian minunat, în regia lui Federico Fellini – „8 ½". Într-o scenă apare un călugăr creștin care merge la un picnic, sau într-o excursie, cu un grup de băieți de optzece ani. Grupul se plimbă pe plajă, mai mulți copii merg în față, iar călugărul este cu alți trei-patru copii în urma lor. În drum întâlnesc o femeie mai în vârstă – o prostituată – pe care o salută: „Bună", iar ea răspunde: „Bună". Și ei spun: „Cine ești?" Iar ea zice: „Eu? O prostituată". Ei nu știu ce înseamnă asta, dar se prefac că știu. Unul dintre băieți, care pare mai știutor decât ceilalți, spune: „O prostituată este o femeie care face anumite lucruri, dacă o plătești." Ei întreabă: „Ar face lucrurile acelea, dacă am plăti-o?"

„De ce nu?", vine răspunsul. Aşa că fac chetă şi-i dau banii, spunând: „Ai face acum anumite lucruri, dacă-ţi dăm banii?" Ea răspunde: „Bineînţeles copii, ce vreţi să fac?" Singurul lucru care le-a trecut prin cap copiilor este ca ea să se dezbrace. Aşa şi face. Ei bine, ei o privesc; nu mai văzuseră până atunci o femeie goală. Nu mai ştiu ce altceva să facă, aşa că spun: „Vrei să dansezi?" Ea spune: „Bineînţeles". Aşa că au înconjurat-o cântând şi aplaudând; prostituata îşi mişcă dosul, iar ei se bucură grozav. Fratele vede toate acestea. Vine în fugă şi ţipă la femeie. O convinge să se îmbrace, iar povestitorul spune: „În acea clipă, copiii s-au schimbat; până atunci ei erau inocenţi şi frumoşi."

Aceasta nu este o problemă neobişnuită. Cunosc un misionar ceva mai conservator din India, un iezuit, care a venit la un seminar de-al meu. Timp de două zile cât am discutat această temă, el a suferit. A doua seară, a venit la mine şi mi-a spus: „Tony, nu-ţi pot spune cât de mult sufăr, ascultându-te". Eu am întrebat: „De ce, Stan?" El a răspuns: „Faci să reînvie în mine o întrebare pe care am înăbuşit-o timp de douăzeci şi cinci de ani, o întrebare oribilă. Mă întreb, iar şi iar: *Oare nu mi-am distrus oamenii făcându-i creştini?*" Acest iezuit nu era un liberal, era un credincios ortodox, devotat, evlavios, conservator. Dar i s-a părut că a distrus nişte oameni fericiţi, iubitori, simpli, neprihăniţi, făcându-i creştini.

Misionarii americani care au mers cu soţiile lor în insulele din sudul Pacificului, au fost îngroziţi să vadă venind la biserică femei cu sânii dezgoliţi. Soţiile misionarilor au insistat ca femeile să se îmbrace mai decent. Aşa că misionarii le-au dat bluze să se îmbrace. Duminica următoare, femeile au venit purtând acele bluze, dar cu două găuri mari decupate pentru confort, pentru aerisire. Ele aveau dreptate; misionarii greşeau.

Acum ... să revenim la Neill. El spune: „Eu nu sunt un geniu, sunt doar un om care refuză să îndrume paşii copiilor." Dar atunci, ce se-ntâmplă cu păcatul originar? Neill spune că fiecare copil are în el un Dumnezeu; încercările noastre de a-L modela Îl vor transforma pe Dumnezeu într-un diavol. Neill îi lasă copiii să-şi formeze propriile lor valori, care sunt invariabil bune şi sociale. Îţi vine să crezi aşa ceva? Când un copil se simte

iubit (ceea ce înseamnă: când un copil simte că eşti de partea lui), el este aşa cum trebuie. Copilul nu mai trece prin experienţa violenţei. Nu există frică, deci nu există violenţă. Copilul începe să-i trateze pe ceilalţi, aşa cum a fost tratat şi el. Trebuie să citiţi această carte. Este cu adevărat o carte sfântă. Citiţi-o; ea mi-a revoluţionat viaţa şi raporturile mele cu oamenii. Am început să văd miracole. Am început să văd dezamăgirea de sine care mi-a fost insuflată, concurenţa, comparaţiile, acel nu-e-suficient-de-bine etc. Ai putea obiecta că, dacă n-aş fi fost împins de la spate, n-aş fi devenit ce sunt acum. Oare a fost realmente nevoie să fiu împins? Şi oricum, cine vrea să fie ce sunt eu? Eu vreau să fiu fericit, eu vreau să fiu sfânt, eu vreau să fiu iubitor, eu vreau să fiu în armonie, eu vreau să fiu liber, eu vreau să fiu o fiinţă umană.

Ştiţi cum se nasc războaiele? Din proiecţia în afara noastră a conflictului care se află în interior. Arătaţi-mi un individ în care nu există conflict interior şi vă voi arăta un individ în care nu există violenţă. El va acţiona eficient, chiar brutal, dar nu vei găsi în el nici urmă de ură. Când acţionează, se comportă ca un chirurg; când acţionează, o face cum se poartă un învăţător iubitor cu copiii retardaţi mintal, pe care nu-i învinovăţeşti, îi înţelegi; dar totuşi te repezi să acţionezi.

Pe de altă parte, când te repezi să acţionezi, fără să fi rezolvat propria ta ură şi violenţă, n-ai făcut decât să amplifici eroarea. Ai încercat să stingi focul, punând gaz pe foc. Ai încercat să opreşti inundaţia, turnând apă în plus.

Repet ceea ce a spus Neill: „Fiecare copil are în el un Dumnezeu. Încercările noastre de a modela copilul, Îl va transforma Dumnezeul într-un diavol. Copiii vin în şcoala mea ca nişte mici diavoli, urând lumea, distructivi, nepoliticoşi, minţind, furând, furioşi. În şase luni, ei devin nişte copii fericiţi şi sănătoşi care nu fac nici un rău. Iar eu nu sunt un geniu, eu sunt doar un om care refuză să călăuzească paşii copiilor. Eu îi las să-şi formeze propriile lor valori, iar valorile sunt invariabil bune şi sociale. Religia care-i face pe oameni buni, îi face pe oameni şi răi – dar religia cunoscută ca libertate îi face pe toţi oamenii buni, căci distruge conflictul interior [eu am adăugat cuvântul „interior"], cel care îi transformă pe oameni în diavoli."

Tot Neill a spus: „Primul lucru pe care-l fac, atunci când vine un copil la Summerhill, este să-i distrug conştiinţa." Presupun că ştiţi despre ce vorbeşte el, pentru că eu ştiu despre ce vorbeşte. N-ai nevoie de conştiinţă, atunci când ai conştienţă; nu ai nevoie de conştiinţă, când ai sensibilitate. Nu eşti violent, nu eşti temător. Te gândeşti, probabil, că acesta este un ideal de neatins. Ei bine, citeşte acea carte. Eu am găsit pe ici, pe colo persoane care au descoperit dintr-o dată acest adevăr: Sursa răului este în tine. Pe măsură ce începi să înţelegi aceasta, încetezi să mai ai pretenţii, încetezi să mai ai aşteptări de la tine însuţi, încetezi să te mai forţezi şi ajungi să înţelegi. Alimentează-te cu o hrană completă – cu o hrană completă şi bună. Nu vorbesc despre hrana fizică, eu vorbesc despre amurguri, despre natură, despre un film bun, despre o carte bună, despre muncă agreabilă, despre anturaj plăcut – şi să sperăm că îţi vei distruge dependenţele de acele alte sentimente.

Ce fel de sentiment te cuprinde, când te apropii de natură, sau când lucrezi ceva ce-ţi place? Sau când comunici, cu adevărat, cu un om de a cărui companie te bucuri în public şi în intimitate, fără să te cramponezi de el? Ce fel de sentimente ai? Compară aceste sentimente cu cele pe care le ai când ieşi învingător într-o dispută, sau într-o cursă, sau când devii foarte cunoscut, sau când toată lumea te aplaudă. Acestea din urmă sunt sentimentele pe care eu le numesc sentimente lumeşti; pe cele dintâi le numesc sentimente de suflet.

Mulţi oameni câştigă lumea şi îşi pierd sufletul. Mulţi oameni trăiesc vieţi goale, fără suflet, deoarece se hrănesc cu popularitate, apreciere şi glorie – cu „Eu sunt perfect, tu eşti perfect, priveşte-mă, acordă-mi atenţie, susţine-mă, preţuieşte-mă", cu a fi şeful, cu a avea putere, cu a câştiga cursa.

Cu asta te hrăneşti tu? Dacă da, eşti mort. Ţi-ai pierdut sufletul. Hrăneşte-te cu altă materie, mult mai hrănitoare. Atunci vei vedea cum are loc transformarea.

Ţi-am oferit un întreg program de viaţă, nu-i aşa?

ANTHONY DE MELLO, S.J., a fost directorul Institutului Sadhana de Consiliere Pastorală din Poona, India. Membru al provinciei iezuite din Bombay, a fost foarte cunoscut în ţările vorbitoare de limbă engleză şi spaniolă pentru conferinţele, şedinţele şi seminariile sale despre rugăciune, cât şi pentru cursurile de terapie – activitate în care a fost implicat timp de peste optsprezece ani, în toată lumea. Deşi a murit subit în 1987, el a lăsat o bogată moştenire de învăţături spirituale, prin textele sale scrise şi înregistrate.

Reverendul J. FRANCIS STROUD, S.J., actualmente administrator de campus la Universitatea Fordham din New York, este concomitent şi directorul executiv al Centrului de Spiritualitate De Mello şi a lucrat îndeaproape cu Anthony de Mello, timp de opt ani.